

**Раҳматуллаев М. А. , Каримов У. Ф,
Атаджанов Ж. А., Исломова Ҳ. Э.,**

АХБОРОТ КУТУБХОНА МУАССАСАЛАРИНИНГ АВТОМАТЛАШТИРИЛГАН ТИЗИМИ

Автоматлаштирилган ахборот-кутубхона тизимидан
фойдаланувчилар учун услубий қўлланма

Тошкент-2013

Услубий қўлланма **Тошкент Ахборот технологиялари университети** Илмий кенгаши томонидан, “Ахборотлаштириш ва кутубхонашунослик” таълим йўналиши ва “Ахборотлаштириш ва кутубхонашунослик” магистратура мутахассислиги ҳамда “Академик лицей ва касб-ҳунар колледжлари қошидаги ахборот ресурс марказлари ходимлари” учун услубий қўлланма сифатида нашрга тавсия қилинган.

**Масъул муҳаррир: т.ф.д., профессор,
Т., Нусратов**

Ахборот кутубхона муассасаларининг автоматлаштирилган тизими (ARMAT): [Услубий қўлланма] / Атаджанов Ж. А., Исломова Ҳ. Э., Каримов У. Ф, Раҳматуллаев М. А. масъул муҳаррир А. Ш. Мухамадиев.- Тошкент: **KOMRON PRESS**, 2013.- **266** б.

Услубий қўлланма “Ахборотлаштириш ва кутубхонашунослик” таълим йўналишида таҳсил олаётган талабаларга ва магистратура мутахассислиги бўйича таълим олаётган магистрантларга, АКМ, АРМ ва кутубхоналарни ахборотлаштириш соҳасида ишлаётган мутахассисларга, аспирант, илмий-тадқиқотчиларга мўлжалланган. АРМ фаолиятида асосий ахборот жараёнларини автоматлаштиришга мўлжалланган ушбу тизим библиографик маълумотларни алмаштириш бўйича халқаро талабларга жавоб беради. Маълумотларни узатиш ва қайтариб олиш бўйича ISO 2709 халқаро стандартини тўла қўллаб-қувватлайди.

Мазкур услубий қўлланма “Корпоратив ахборот ресурс марказларининг автоматлаштирилган тизими” номли услубий қўлланманинг муаллифлар томонидан кейинги йилларда олинган илмий ва янги технологик ечимлар асосида қайта ишланган ва тўлдирилган нашри ҳисобланади

© Раҳматуллаев М.

© Каримов У. Ф.

© А.Атаджанов Ж. А.

© Исломова Ҳ. Э.

Мундарижа

Кириш.....	6
1-Боб. АХБОРОТ КУТУБХОНА МУАССАСАЛАРИНИНГ КОРПОРАТИВ ТАРМОҚДА ИШЛАШ ТЕХНОЛОГИЯСИ	8
1.1. Корпоратив ахборот-кутубхона тизимларида йиғма электрон каталог яратишнинг мақсад ва вазифалари	8
1.2. АРМАТ тизимининг афзалликлари.....	10
1.3. Тизимни ишга тушириш ва унинг бош саҳифаси.....	11
1.4. Каталоглаштирувчининг автоматлаштирилган иш ўрни.....	13
1.4.1. Каталоглаштирувчининг АИЎ тизимдан фойдаланувчиларни рўйхатга олиш.....	14
1.5. “Қидириш” орқали топилган библиографик ёзувни ўзини маълумотлар базасига кўчириб ўтказиш.....	16
1.5.1. “Кенгайтирилган қидириш” орқали бошқа маълумотлар базасидан қидирилиб топилган библиографик ёзувни ўзининг маълумотлар базасига кўчириб ўтказиш.....	
1.5.2. “Электрон каталог” орқали БЁларни бошқа маълумотлар базасидан қидириб топиб ўзини базасига юклаш.....	
1.6. Тўлиқ матнли маълумотлар базасини экспорт/импорт қилиш.....	
1.7. Тизимдан фойдаланувчининг шахсий электрон кабинети.....	20
1.8. АРМАТ тизимида кўп аспектли қидирув бажариш.....	
1.9. Китоб бериш ва қайтариб олиш билан шуғулланадиган ходимнинг автоматлаштирилган иш ўрни.....	24
1.10. Тизим администраторининг автоматлаштирилган иш ўрни.....	30
1.11. Комплектаторнинг автоматлаштирилган иш ўрни.....	
1.12. Ахборот-ресурс марказларининг автоматлаштирилган tizimida bibliografik ma'lumotlarнинг хавфсизлигини таъминланиши	

2-Боб.	ЭЛЕКТРОН КАТАЛОГ МАЪЛУМОТЛАР БАЗАСИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ.....	32
2.1.	MARC форматларининг ривожланиш тарихи, асосий тушунчалар, атамалар, таърифлари.....	32
2.2.	MARC 21 майдон ва майдонистилар тавсифи.....	38
2.3.	Бир муаллифли китоб библиографик тавсиф элементларини киритиш.....	47
2.4.	Икки муаллифли китоб библиографик тавсиф элементларини киритиш.....	51
2.5.	Уч муаллифли китоб библиографик тавсиф элементларини киритиш.....	55
2.6.	Тўрт ва ундан ортиқ муаллифли китоб библиографик тавсиф элементларини киритиш	60
2.7.	Қонунга оид материаллар (1-қисм) библиографик тавсиф элементларини киритиш.....	65
2.8.	Қонунга оид материаллар (2-қисм) библиографик тавсиф элементларини киритиш.....	69
2.9.	Диссертация автореферати библиографик тавсиф элементларини киритиш.....	72
2.10.	Диссертация библиографик тавсиф элементларини киритиш.....	76
2.11.	Нота нашрлари библиографик тавсиф элементларини киритиш.....	81
2.12.	Электрон ресурс библиографик тавсиф элементларини киритиш.....	85
2.13.	Патент хужжатларининг библиографик тавсиф элементларини киритиш.....	89
2.13.1.	Муаллифлари тўрт ва ундан кўп бўлган патент хужжатлари каталоглаштириш.....	
2.13.2.	Бир, икки, уч муаллифли патент хужжатларини каталоглаштириш.....	
2.14.	Давлат стандартлари (ГОСТ) библиографик тавсиф	

	элементларини киритиш.....	98
2.15.	Карталарнинг библиографик тавсиф элементларини киритиш.....	102
2.16.	Бир муаллифли (сарлавҳасида формула мавжуд) китоб библиографик тавсиф элементларини киритиш.....	106
2.17.	Кўптомлик нашрларни каталоглаштириш технологияси	110
2.18.	Видеонашрларни каталоглаштириш.....	130
2.19.	Тасвирий нашрларни каталоглаштириш.....	134
2.20.	Умумий сарлавҳага эга бўлмаган турли муаллифлар асарлари тўпламининг библиографик тавсиф элементларини киритиш.....	138
2.21.	Умумий сарлавҳага эга бўлмаган тўпламнинг библиографик тавсиф элементларини киритиш.....	144
2.22.	Бир муаллифнинг умумий сарлавҳага эга бўлмаган тўплами библиографик ёзувини шакллантириш.....	149
2.23.	Бир муаллифнинг умумий сарлавҳага эга бўлган асарлар тўпламини каталоглаштириш.....	154
2.24.	Энцеклопедияларни каталоглаштириш.....	159
2.25.	Лўғатларнинг библиографик тавсиф элементларини киритиш.....	163
2.26.	Конференция материалларини каталоглаштириш.....	
2.27.	Электрон каталог базасини шакллантириш бўйича тавсиялар.....	168
4-Боб.	ЭЛЕКТРОН РЕСУРСЛАР ЯРАТИШ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ.....	
3.1.	Сканерлашда ишлатиладиган техника воситалари.....	
3.2.	Матнларга ишлов беришга мўлжалланган дастурий воситалар.....	
	Фойдаланилган адабиётлар.....	169

Шартли қисқартмалар

1.	АРМ	—	Ахборот-ресурс маркази
2.	АКМ	—	Ахборот-кутубхона маркази
3.	АИЎ	—	Автоматлаштирилган иш ўрни
4.	АКАТ	—	Автоматлаштирилган кутубхона - ахборот тизими
5.	КАРМАТ	—	Корпоратив ахборот-ресурс марказнинг автоматлаштирилган тизими
6.	КБТ	—	Кутубхона библиографик таснифлагич
7.	КШЭК	—	Китобхоннинг шахсий электрон кабинети
8.	МББТ	—	Маълумотлар базасини бошқариш тизими
9.	МБ	—	Маълумотлар базаси
10.	MARC	—	Machine-Readable Cataloguing record – машина ўқий оладиган каталоглаштириш ёзуви
11.	РЙЭКМ	—	Республика йиғма электрон каталоги маркази
12.	ШЭК	—	Шахсий электрон кабинет
13.	ИРБИС	—	Интеграллашган кутубхона ахборот тизими
14.	ЎУК	—	Ўнли универсал классификация
15.	ЙЭК	—	Йиғма электрон каталог
16.	ЭК	—	Электрон каталог

Кириш

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Республика аҳолисини ахборот-кутубхона билан таъминлашни ташкил этиш тўғрисида”ги Қарори Ўзбекистонда янги типдаги ахборот-ресурс ва ахборот кутубхона марказлари ташкил қилишга кенг йўл очган бўлса [1], 2011 йил 13 апрелда қабул қилинган “Ўзбекистон Республикасининг ахборот-кутубхона фаолияти тўғрисида”ги Қонуни ахборот кутубхона муассасалари инфратузилмасини замон талаблари асосида янгидан ташкил қилишга ҳуқуқий асос яратди [2]. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 23 февралдаги “2011-2015 йилларда ахборот коммуникацион технологиялари асосида ахборот-кутубхона ва ахборот ресурслар билан хизмат кўрсатишни такомиллаштириш чора тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-1487 Қарори эса соҳани ривожлантиришга мўлжалланган Давлат дастурини тасдиқлаш ва амалга оширишга имконият яратди [3]. Ахборот-кутубхона фаолияти тўғрисидаги қонун ва давлат дастури ҳамда соҳани ривожлантиришга оид Ўзбекистон Республикаси Президенти қарорларини бажариш мақсадида Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2012 йили 250 сонли ва 2013 йили 168 сонли буйруғлари чиқарилди.

“Ахборот-кутубхона фаолияти тўғрисида”ги Қонунда [2] ахборот-кутубхона фаолиятининг асосий вазифалари қуйидагича белгиланган:

Ахборот-кутубхона фаолиятининг асосий вазифалари қуйидагилардан иборат:

- фойдаланувчиларнинг ахборот-кутубхона ресурсларидан фойдаланишини таъминлаш;
- фойдаланувчиларнинг интеллектуал, маънавий-ахлоқий, маданий ва таълим олиш эҳтиёжларини қаноатлантириш учун шарт-шароитлар яратиш;
- миллий маданиятни тиклашга ва янада ривожлантиришга кўмаклашиш, Ўзбекистон халқининг тарихий, маънавий ва маданий меросини сақлаш;
- ахборот-коммуникация технологиялари асосида ахборот-кутубхона ресурсларидан ўзаро фойдаланишни таъминлаш.

Янгидан ташкил қилинган ахборот-ресурс марказлари олдида қуйидаги вазифалар қўйилган:

- таълим муассасасининг ихтисослашувига мувофиқ асосан илмий-таълимга оид мазмундаги ахборот-кутубхона фондини шакллантиради ва унинг бут сақланишини таъминлайди;
- электрон кутубхона ва электрон каталогни шакллантиради;

- шахсининг маънавий бой ва баркамол ижодий ўсиши учун имкониятлар яратган ҳолда ўзидаги ва ўзидан узоқдаги ахборот-кутубхона ресурсларидан фойдаланиш асосида Ўзбекистон халқининг тарихий, маънавий ва маданий меросидан фойдаланувчиларни баҳраманд этади;
- ахборот-кутубхона ресурсларидан ўзаро фойдаланишни таъминлайди;
- бошқа ахборот-кутубхона муассасалари билан ҳамкорликни амалга оширади;
- йиғма электрон каталогни шакллантиришда иштирок этади;
- маданий, таълим, ахборот дастурлари ва лойиҳаларини ҳамда бошқа дастурлар ва лойиҳаларни биргаликда амалга ошириш учун таълим, илмий муассасалар ва архивлар, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари, миллий маданият марказлари ва бошқа ташкилотлар билан ҳамкорликни ривожлантиради.
- Ахборот-ресурс марказлари қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа ваколатларни ҳам амалга ошириши мумкин.

Юқорида келтирилган вазифаларни бажаришда ахборот кутубхона муассасаларини автоматлаштиришга мўлжалланган дастурий воситаларнинг роли катта. Қўлланмада ахборот ресурс марказларининг автоматлаштирилган тизими (ARMAT) маълумотлар базасини шакллантириш методикаси келтирилган.

Мазкур услубий қўлланманинг мақсади ахборот кутубхона муассасалари ходимлари ва ОЎЮ талабалари ҳамда ахборот кутубхона фаолияти билан шуғулланишни истаган коллеж ўқувчиларини автоматлаштирилган ахборот кутубхона тизими билан ишлашга ўргатиш, электрон каталог, йиғма электрон каталог маълумотлар базасини шакллантириш усуллариини ўзлаштиришга қўмаклашишдан иборат. Услубий қўлланмада ахборот кутубхона хизматини локал ва корпоратив тармоқ асосида ташкил қилиш ва корпоратив ҳамкорлик режимида ишлаш тўғрисида ҳам маълумотлар берилган.

Мазкур услубий қўлланма “Корпоратив ахборот ресурс марказларининг автоматлаштирилган тизими” номли услубий қўлланманинг муаллифлар томонидан кейинги йилларда олиб борилган илмий изланишлар натижасида олинган янги технологик ечимлар асосида қайта ишланган ва тўлдирилган нашри ҳисобланади. Қўлланмада автоматлаштирилган ахборот кутубхона тизими KARMAТ-Унинг янги версияси ARMAТнинг функционал имкониятлари тўғрисида маълумотлар берилган.

Мазкур услубий қўлланмада аввалгисига қараганда қуйидаги мавзулар кенгрок ёритилди.

1. Тўлиқ матнли маълумотлар базасини экспорт/импорт қилиш.
2. “Қидириш” орқали топилган библиографик ёзувни ўзини маълумотлар базасига кўчириб ўтказиш.
3. “Кенгайтирилган қидириш” орқали бошқа маълумотлар базасидан қидирилиб топилган библиографик ёзувни ўзининг маълумотлар базасига кўчириб ўтказиш.
4. “Электрон каталог” орқали БЁларни бошқа маълумотлар базасидан қидириб топиб ўзини базасига юклаш.
5. АРМАТ тизимида кўп аспектли қидирув бажариш.
6. Комплекаторнинг автоматлаштирилган иш ўрнида нашриётларнинг йиғма электрон каталогидан фойдаланиш.
7. Каталоглаштирувчининг АИЎ тизимдан фойдаланувчиларни рўйхатга олиш.
8. Видеонашрларни каталоглаштириш.
9. Тасвирий нашрларни каталоглаштириш.
10. Умумий сарлавҳага эга бўлмаган турли муаллифлар асарларининг тўпламини каталоглаштириш.
11. Умумий сарлавҳага эга бўлмаган тўпламнинг библиографик тавсиф элементларини киритиш.
12. Бир муаллифнинг умумий сарлавҳага эга бўлмаган тўплами библиографик ёзувини шакллантириш.
13. Бир муаллифнинг умумий сарлавҳага эга бўлган асарлар тўпламини каталоглаштириш.
14. Энциклопедияларни каталоглаштириш.
15. Лўғатларнинг библиографик тавсиф элементларини киритиш.
16. Конференция материалларини каталоглаштириш.
17. Электрон ресурслар яратиш технологиялари.
18. Сканерлашда ишлатиладиган техника воситалари.
19. Матнларга ишлов беришга мўлжалланган дастурий воситалар.
20. Каталоглаштириш жараёнида баъзи маълумотлар тўлдирилган.
21. Сарлавҳа бўйича патент ҳужжатлари библиографик тавсиф элементларини киритиш.
22. Буюртмалар билан ишлаш, Буюртманинг қабул қилинганлиги тўғрисида фойдаланувчига хабар бериш ва бажариш, берилган ҳужжатларни қайтариб олиш,
23. Қарздорлар билан ишлаш, фойдаланувчиларга берилган китоблар тўғрисида маълумот олиш.

Каталоглаштирилаётган хужжатларнинг кўринишига қараб MARC 21 формати майдон ва майдонистиларини тўлдириш усуллари берилган.

Қўлланма йиғма электрон каталог яратишда иштирок этувчи ахборот кутубхона муассасалари учун йўриқнома вазифасини ҳам бажариши мумкин. Қўлланмада автоматлаштирилган ахборот кутубхона тизимларида ахборот хавфсизлиги масалаларига ҳам эътибор қаратилган.

Услубий қўлланма “Ахборотлаштириш ва кутубхонашунослик” таълим йўналишида тахсил олаётган талабаларга ва магистратура мутахассислиги бўйича таълим олаётган магистрантларга, ахборот-кутубхона муассасаларини ахборотлаштириш соҳасида ишлаётган мутахассисларга, аспирант ҳамда илмий-тадқиқотчиларга мўлжалланган. Қўлланма ARMAT тизими асосида электрон каталог базасини шакллантириш билан шуғулланаётган каталоглаштирувчиларга фойдали бўлишига умид қиламиз.

1.Бoб. АХБОРОТ КУТУБХОНА МУАССАСАЛАРИНИНГ КОРПОРАТИВ ТАРМОҚДА ИШЛАШ ТЕХНОЛОГИЯСИ

1.1. Корпоратив ахборот-кутубхона тизимларида йиғма электрон каталог яратишнинг мақсад ва вазифалари

Ўзбекистон Республикасининг “Ахборот-кутубхона фаолияти тўғрисида”ги Қонунида бир катор янги тушунчалар келтирилган [2]:

- **ахборот-кутубхона ресурси** — моддий объектда матн, овозли ёзув ёки тасвир тарзида қайд этилган ҳамда идентификациялаш, сақлаш ва фойдаланишни таъминлаш учун реквизитларга эга бўлган ахборот;
- **ахборот-кутубхона фаолияти** — ахборот-кутубхона муассасаларининг ахборот-коммуникация технологиялари асосида ахборот-кутубхона фондларини шакллантириш ва ахборот-кутубхона хизмати кўрсатишни ташкил этиш бўйича фаолияти;
- **ахборот-кутубхона фонди** — тизимлаштирилган ахборот-кутубхона ресурсларининг мажмуи;
- **ахборот-кутубхона хизмати кўрсатиш** — фойдаланувчиларнинг ахборот-кутубхона ресурсларидан фойдаланишини таъминлаш;
- **йиғма электрон каталог** — ахборот-кутубхона муассасаларининг электрон каталоглари мажмуи;
- **фойдаланувчи** — ахборот-кутубхона хизмати кўрсатилиши учун ахборот-кутубхона муассасасида рўйхатга олинган шахс;
- **электрон каталог** — тизимлаштирилган ахборот-кутубхона ресурслари рўйхатининг электрон шакли;
- **электрон кутубхона** — ахборот-кутубхона фондининг электрон шакли.

Корпоратив кутубхона тизимлари олдида турган муҳим масалалардан бири бу Йиғма электрон каталогни (ЙЭК) шакллантириш ва ундан барчанинг фойдаланишини таъминлашдир.

Йиғма электрон каталог – бу ахборот-кутубхона ресурси кўринишларидан бири бўлиб, у турли идораларга қарашли ўз ахборот-кутубхона ресурсларига эга ахборот кутубхона муассасаларининг ҳамкорлигида яратилади ва фойдаланилади.

ЙЭК яратишдан мақсад – ҳамкорликда нашрларни каталоглаштиришни ва классификациялаш, библиографик ёзувларни шакллантиришда такрорлашга йўл қўймаслик, йиғма библиографик маълумотлар базасини қўллаб- қувватлаш ва унга он-лайн киришни ҳамда библиографик ёзувлар билан алмашинувни таъминловчи тақсимланган ахборот тизимини яратишдир.

Унинг фаолият юритиши Республикадаги ахборот-кутубхона тармоғини ривожлантириш бўйича Ўзбекистон Республикасининг қонунлари, халқаро стандартлар ва ҳужжатларга асосланади ҳамда фуқароларни ахборот олишга бўлган ҳуқуқини таъминлайди.

ЙЭК яратиш ва ундан фойдаланиш бўйича ривожланган мамлакатлар тажрибаси шуни кўрсатмоқдаки, ЙЭК консорциумга бирлашган ахборот-кутубхона муассасалари томонидан яратилади. Бу бирлашма кутубхоналар бирлашмасининг энг самарали шаклидир.

ЙЭК (кейинги ўринларда – Консорциум) яратиш ва ундан фойдаланиш бўйича ахборот кутубхона муассасаларининг консорциуми ахборот кутубхона муассасаларининг ихтиёрийлик асосидаги бирлашмаси бўлиб, у ҳамкорликда электрон библиографик ресурслар яратиш ва биргаликда улардан фойдаланиш ғоясига асосланган. Консорциум фақат ЙЭК ривожлантириш эмас, балки бошқа масалаларни ҳам ҳал қилишни мақсад қилиб қўйиши мумкин.

ЙЭК Консорциум иштирокчилари бўлмиш барча ахборот кутубхона муассасалар - иштирокчиларнинг умумий мулки ҳисобланади. Консорциум ўз фаолиятини ахборот-кутубхона фаолиятини тартибга солувчи Низом асосида ташкил этади.

ЙЭК маълумотлар базаси қандай шакллантирилади ва унда қандай кўринишдаги ахборот-кутубхона ресурсларига ишлов берилади?

ЙЭК маълумотлар базасини шакллантириш ахборот-кутубхона муассасалари ахборот-кутубхона фондига келиб тушаётган ахборот-кутубхона ресурслари тўғрисидаги библиографик ахборотларни автоматлаштирилган тарзда йиғиш, ишлов бериш, сақлаш орқали амалга оширилади. Консорциум иштирокчиларининг барчаси MARC21, UNIMARC, RUSMARC форматларини қўллаб-қувватловчи автоматлаштирилган ахборот кутубхона тизимларидан фойдаланишлари шарт.

ЙЭК нима учун яратилади?

ЙЭК яратишнинг асосий мақсад ва вазифалари қуйидагича:

1. Республиканинг ахборот ресурсларига эркин киришни, ахборот кутубхона муассасаларининг ЙЭК ва корпоратив тармоғи орқали қандай ахборот кутубхона ресурси қайси ахборот кутубхона муассасаларида мавжудлиги тўғрисида маълумот бериш ва унга кириш шартларини таъминлаш;
2. Электрон каталоглаштиришда такрорлашларни олдини олиш;
3. Фойдаланувчиларига ахборот кутубхона хизматларининг комплексини тақдим қилиш. (Ахборот ресурсларига масофадан киришни таъминлаш, статистик маълумотномаларни юритиш ва бошқалар);

4. Билимларнинг барча соҳалари бўйича сифатли библиографик маълумотларни тезкор тақдим қилиш;
5. Жойлашган жойидан қатъий назар барчани ахборотлар билан таъминлаш принципини амалга ошириш;
6. Ахборот ресурсларига рухсатсиз киришни олдини олиш ва ахборотларни ҳимоя қилишни таъминлаш. ЙЭК маълумотлар базасини қўллаб- қувватлаш юқори малакали администратор томонидан бажарилиши туфайли маълумотларни ўчиб кетишининг олди олинади.

1.2. ARMAT тизимининг афзалликлари

Ахборот-ресурс марказининг автоматлаштирилган тизими ахборот кутубхона муассасаларидаги асосий ахборот жараёнларини автоматлаштиришга мўлжалланган. Тизимнинг ички формати MARC 21 формати асосида яратилган. Тизим интерфейси уч тилда (ўзбек, рус ва инглиз) яратилган. Тизимдан фойдаланиш қулай бўлиб, у қуйидаги афзалликларга эга [4]:

1. Корпоратив каталоглаштириш технологиясининг мавжудлиги: тайёр библиографик ёзувлардан фойдаланиб тезда ва сифатли ўз ЭК базасини шакллантириш имкониятини яратади.
2. Тизимда китобхонларга масофадан хизмат кўрсатиш технологиясини амалга оширилганлиги: китобхонларнинг бевосита кутубхонага келмасдан электрон каталогдан фойдаланиб ва фойдаланмай буюртмалар бериш ва буюртмаларни қабул қилинганлиги, уларнинг бажарилиши тўғрисидаги ахборотларни олиш имкониятини яратган.
3. Тизим библиографик тавсиф яратишда Ўзбекистонда ишлаб чиқилган (халқаро) стандартлар тизимига риоя қилади.
4. Тизим ишлатиш учун жуда қулай бўлиб, у Ўзбекистон кутубхоначиларининг бугунги кундаги малака ва кўникмаларини эътиборга олиб яратилган.
5. Тизимдан фойдаланувчилар учун содда ва барчага тушунарли тилда мультимедиали услубий қўлланма яратилган.
6. Тизимни татбиқ қилиш, АКМ, АРМ ва кутубхона ходимларини тизимни бошқаришга ўргатиш мақсадида махсус ўқув курслари ташкил қилинган. Келажакда масофадан ўқитиш тизимини ишга тушириш мўлжалланмоқда.
7. Тизим таркибига киритилган майдонларни яратувчи махсус “Конструктор” ихтиёрий типдаги ва керакли хоссага эга бўлган майдонларни

туза олади. Бу эса ўз навбатида ички ва ташқи форматларни кутубхона технологияларига мослаб лойиҳалаш имкониятини яратади.

8. Электрон каталог базасини шакллантирувчи каталоглаштирувчи учун ЭК майдонларига киритилаётган маълумотлар тўғрисида ахборот (ёрдам) берилган. Майдонга киритилаётган маълумотлар шакли мисоллар орқали кўрсатилган.

9. Электрон каталог базасини шакллантиришда маълумотномалар (динамик базалар)дан фойдаланиш ЭК базасини тўлдириш жараёнини тезлаштиради ва тайёр маълумотлардан фойдаланиш йўлга қўйилганлиги туфайли хатоликлар камаяди.

10. Тизим ахборотларни АКАТ базасига киритишда ва уларни тармоқ бўйича узатишда халқаро кутубхона-библиографик ва коммуникатив форматларни, таснифлаш тизимлари ҳамда кодлаштириш қоидаларини (КБТ, ЎУК, UNIMARC, MARC21, USMARC ва бошқаларни) қўллаб-қувватлайди. Бу эса ўз навбатида бошқа тизимлардан библиографик ёзувларни кўчириб олиш ва жаҳон ахборот-кутубхона тармоғи билан интеграллашувига имконият яратади.

11. Тизим электрон каталогига кўп томлик китоблар ва даврий нашрлар библиографик тавсиф элементларини киритишда ўзига хос технологияга эга.

12. Маълумотлар базасига рухсатсиз киришни олдини олувчи технологиялардан кенг фойдаланилган.

13. SQL-инекциядан сақланишнинг турли хил усулларида фойдаланилган. мавжуд.

14. «PDO – PHP Data Objects –бир неча маълумотлар базалари билан ишлашнинг универсал усулларида фойдаланилган.

1.3. Тизимини ишга тушириш ва унинг бош саҳифаси

Тизим локал ва глобал тармоқларда, IBM PC компьютерларининг Windows XP операцион тизимида ишлай олади. Тизим аппарат воситаларига нисбатан ҳеч бир қўшимча талаблар қўймайди.

Тизимнинг дастурий таъминоти PHP технологиясида, маълумотлар базаси сифатида эса МББТ (маълумотлар базасини бошқариш тизими) MySQL ишлатилган. Бундан ташқари тизимни ишлатиш учун Apache веб сервери керак бўлади. Юқорида санаб ўтилган Apache веб сервери, PHP технологияси ва МББТ MySQL ларнинг барчаси очиқ системалардир, яъни ишлатиш ва ўзгартириш бепул. Ҳозирда юқоридаги тизимларнинг барчаси ARMAT тизими таркибига компонент сифатида киритилган. Тизим керакли дастурларни созлаш ва ўрнатишни автоматик тарзда бажаради,

фойдаланувчидан уларни ўрнатиш ёки созлаш каби ишларни бажариш талаб қилинмайди.

- Тизим электрон каталогининг маълумотлар базаси адабиётларнинг библиографик ва технологик тавсифидан иборат бўлиб, баъзи бир ҳолларда библиографик тавсифга тўлиқ матн ҳам боғлаш имконияти яратилган;
- Агар библиографик ёзувга адабиётнинг тўлиқ матни киритилган бўлса, у ҳолда ўша тўлиқ матн форматини кўрсата оладиган матн муҳаррирлари керак бўлади (агар тўлиқ матн *.doc форматида бўлса, Microsoft Word матн муҳаррири, *.pdf форматида бўлса, Acrobat Reader дастурий таъминотлари керак бўлади);
- Тизим электрон каталогини самарали шакллантириш учун махсус динамик ва статик луғатлардан фойдаланилган (нашриётлар, шаҳарлар номлари, нашрларнинг асосий матн тиллари, индивидуал шахслар номлари, КБК ва УЎК индекслари, муаллиф белгиси ва бошқалар).

Тизимни ишга тушириш учун Иш столининг пастки қисми ўнг томонида пайдо бўлган пиктограммага сичқончанинг ўнг тугмаси билан чертилади. Натижада, “Ochish” ва “Chiqish” сўзлари ёзилган панел пайдо бўлади. “Ochish” сўзига сичқонча билан чертиш натижасида ARMAT тизими ишга туширилади. Тизим ишини тугаллаш учун “Chiqish” сўзига сичқонча билан чертиш кифоя. Тизимнинг бош саҳифаси қуйидаги 1-расмда келтирилган.

Тизимнинг бош саҳифаси

1-расм.

Тизимдан фойдаланувчилар “Qidirish” ва “Kengaytirilgan qidirish” тугмаларини чертиб библиографик тавсиф элементлари бўйича қидириш имкониятини берувчи саҳифага ўтишлари мумкин (2-расм).

The screenshot displays the ARMAT web application interface. At the top, there is a logo with the letters A, P, M, A, T in colored squares. To the right, a 'Katolog:' dropdown menu is set to 'Axborot resurs markazi', and language links for 'Uzbekcha', 'Ruscha', and 'Inglizcha' are visible. The main content area is divided into two sections. On the left, a sidebar contains a blue 'Avtorlashtirish' button, a login form with 'Login:' and 'Parol:' fields, a 'Kirish »' button, and a 'Menu' section with icons and links for 'Qidirish' and 'Kengaytirilgan qidirish'. The right section contains search filters: 'Muassasa:', 'Muallif:', 'Sarlavha:', 'Kalit so'z:', 'RNTI:', 'Mavzular bo'yicha qidirish:', 'Nash etilgan yil:', and 'Natijalar soni'. Each filter has a corresponding input field or dropdown menu. The 'Kalit so'z:' field has a 'Mantiqiy amallar' dropdown. The 'Natijalar soni' dropdown is currently set to '10'.

2-рasm.

Интерфейсдаги “Muassasa” майдонига маълумотномадан керакли АРМ ёки АКМ номи танланади ва “Qidirish” тугмаси босилади. Натижада, қидирилаётган АРМ ёки АРМга тегишли бўлган ҳужжатлар тўғрисидаги маълумотларга эга бўламиз.

1.4. Каталоглаштирувчининг автоматлаштирилган иш ўрни

Каталоглаштирувчининг АИЎ асосан тизимнинг электрон каталоги (ЭК) базасини шакллантиришга мўлжалланган бўлиб, бу ерда кутубхона фондига келиб тушаётган адабиётларга библиографик ишлов бериш, библиографик ёзувларни импорт қилиш ва китобхонларнинг электрон формуляри яратилади. Маълумотлар ЭК базасига клавиатура ёрдамида қўлда териблиб, киритилади ва айни пайтда ЭК базасини шакллантиришда аввалдан тайёрланган библиографик ёзувлар базасидан ўз ЭК базасини яратишда фойдаланиш имконияти ҳам яратилган. Демак, ARMAT тизими билан ишлайдиган АКМ, АРМ ва кутубхоналар ўз ЭК базаларини шакллантиришда тайёр электрон библиографик ресурслардан фойдаланиш имкониятига эга бўладилар. Бу эса ўз навбатида ЭК яратиш жараёнини тезлаштиради, унинг сифатли бўлишига олиб келади. Фонддаги бир китобнинг библиографик тавсиф элементларини ЭК базасига киритиш учун ўртача 15-25 дақиқа сарф бўлаётганлигини назарда тутадиган бўлсак, ARMAT тизимидан фойдаланишнинг нақадар афзаллигини тушуниб етамиз. Тизим Web технологияларининг сўнгги ютуқларидан фойдаланиб яратилганлиги туфайли ARMATнинг махсус модули АКМ, АРМ ва кутубхоналарнинг электрон библиографик ресурсларини Интернет тармоғида тақдим қила олади [4,5,6,7,8].

Каталоглаштирувчининг АИЎ асосан уч функцияни бажаради: китобхонлар тўғрисидаги маълумотларни ва АРМ фондидаги ҳужжатларнинг библиографик тавсиф элементларини электрон каталог базасига киритади, яъни электрон каталог базасини шакллантиради ҳамда тайёр библиографик ёзувларни тегишли маълумотлар базасига импорт қилиб олади. Агарда, тавсифланаётган китобнинг электрон шакли мавжуд бўлса, тизимда тўлиқ матнли маълумотлар базаси шакллантирилади. Тўлиқ матн қуйидаги форматларда сақланган бўлиши мумкин:

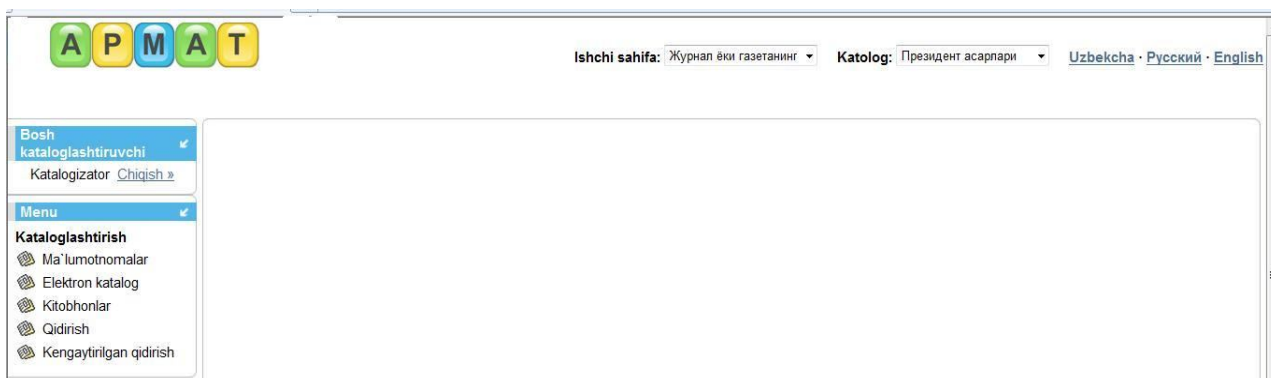

Каталоглаштирувчининг автоматлаштирилган иш ўрнини ишга тушириш учун “Login”, “Parol” майдонларига мос равишда “cat” “11” қийматларини берамиз.

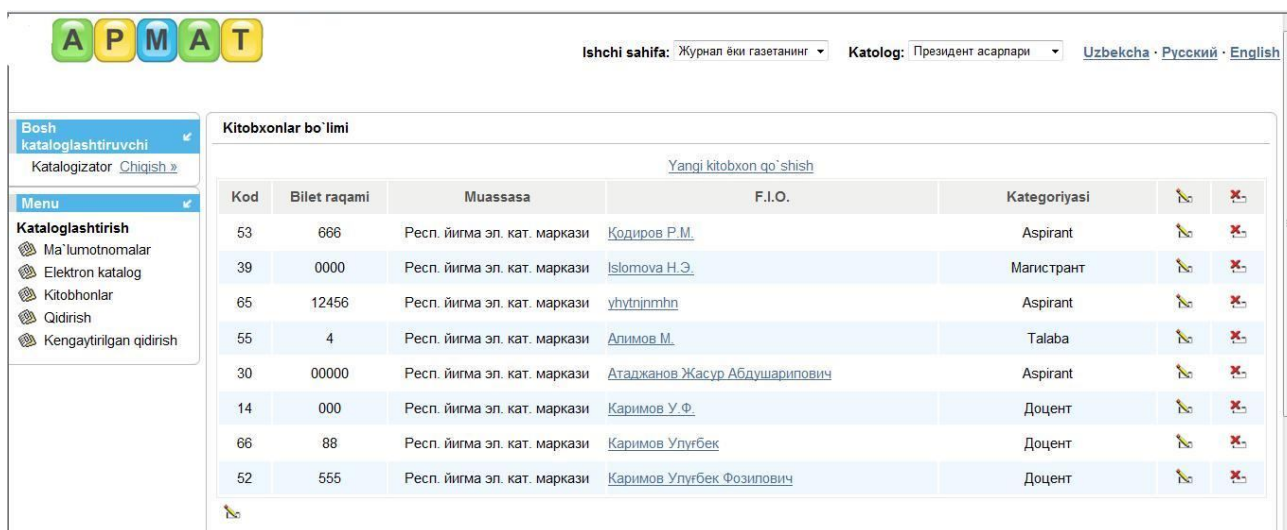
АРМни замонавий талаблар асосида ташкил қилишда унинг электрон каталоги базасини шакллантириш муҳим аҳамият касб этади. Зеро, электрон каталог, АРМнинг энг муҳим элементи ҳисобланади. АРМ фондини локал ва глобал тармоқларда тақдим қилиш, буюртмалар бериш, уларни автоматик равишда ҳисобга олиш, китоб бериш ва қайтариб олиш, АРМ статистикасини юритиш АРМ фондини тўлдириш каби бир қатор жараёнларнинг автоматлаштирилишида ЭК энг асосий роллардан бирини ўйнайди. Шунинг учун ҳам АРМ электрон каталогини шакллантириш анаънавий кутубхонани ахборот-ресурс марказига айлантиришдаги дастлабки қадамлардан бири ҳисобланади.

1.4.1. Каталоглаштирувчининг АИЎ тизимдан фойдаланувчиларни рўйхатга олиш

Каталоглаштирувчининг АИЎда тизимдан фойдаланувчиларни рўйхатга олиш учун Каталоглаштирувчининг АИЎ чап томонидаги “**Kataloglashtiruvshi**” бўлимининг “**Kitobxonlar**” тугмачасини сичқонча ёрдамида чертамыз (3-расм), натижада очиладиган дераза (4-расм)даги “**Yangi kitobxon qo`shish**” тугмасини босамиз. Натижада, тизимда янги фойдаланувчини рўйхатга олиш имкониятини берувчи дераза очилади (5-расм).

3-расм.

4-расм.

Yangi kitobxon qo'shish

Bilet raqami:

F.I.O.:

Parol:

Manzil:

Elektron pochta:

Tug'ilgan sana:

Jinsi:

Kategoriyasi:

Muassasa:

Fakultet:

Kurs:

Guruh:

Passport raqami:

Telefon raqami:

Photografiya:

5-расм.

Билет рақами, ф.и.ш., парол, манзили, электрон почта, туғилган сана, жинси, категорияси, факультети, курс, гуруҳ, паспорт рақами, телефон номери, фойдаланувчининг фотографияси майдонлари (6-расм) тўлдирилгач “Qo`shish” тугмаси босилади ва қуйидаги натижага эга бўламиз (7-расм).

Bosh kataloglashtiruvchi

Katalogizator [Chiqish »](#)

Menu

Kataloglashtirish

Ma'lumotnomalar

Elektron katalog

Kitobxonlar

Qidirish

Kengaytirilgan qidirish

Kitobxonlar bo'limi

Yangi kitobxon qo'shish

Bilet raqami

054

F.I.O.

Каримов Аббос Зафарович

Parol

054

Manzil

Тошкент ш. Юнусовод т. 3/5/6

Elektron pochta

akz@mail.ru

Tug'ilgan sana

1988/01/01

Jinsi

Эркак

Kategoriyasi

Talaba

Muassasa

Ryekom

Fakultet

Ахборот технологиялари

Kurs

Биринчи курс

Guruh

290-09

Passport raqami

CA 1234567

Telefon raqami

185 12 33

Photografiya

Обзор

Qaytish

Qo'shish

Tozalash

6-расм.

А Р М А Т

Ishchi sahifa: Журнал ёки газетанинг

Katalog: Президент асарлари

Uzbekcha · Русский · English

Bosh kataloglashtiruvchi

Katalogizator [Chiqish »](#)

Menu

Kataloglashtirish

Ma'lumotnomalar

Elektron katalog

Kitobxonlar

Qidirish

Kengaytirilgan qidirish

Kitobxonlar bo'limi

Yangi kitobxon qo'shish

Kod	Bilet raqami	Muassasa	F.I.O.	Kategoriyasi		
53	666	Респ. йилма эл. кат. маркази	Қодиров Р.М.	Aspirant		
39	0000	Респ. йилма эл. кат. маркази	Islomova H.Э.	Магистрант		
55	4	Респ. йилма эл. кат. маркази	Алимов М.	Talaba		
30	00000	Респ. йилма эл. кат. маркази	Атаджанов Жасур Абдушарипович	Aspirant		
68	054	Респ. йилма эл. кат. маркази	Каримов Аббос Зафарович	Talaba		
14	000	Респ. йилма эл. кат. маркази	Каримов У.Ф.	Доцент		
66	88	Респ. йилма эл. кат. маркази	Каримов Улугбек	Доцент		
52	555	Респ. йилма эл. кат. маркази	Каримов Улугбек Фозилов	Доцент		

Ko'rsatiladigan soni: 10

Jami: 8 Ko'rsatildi: 10 1

7-расм.

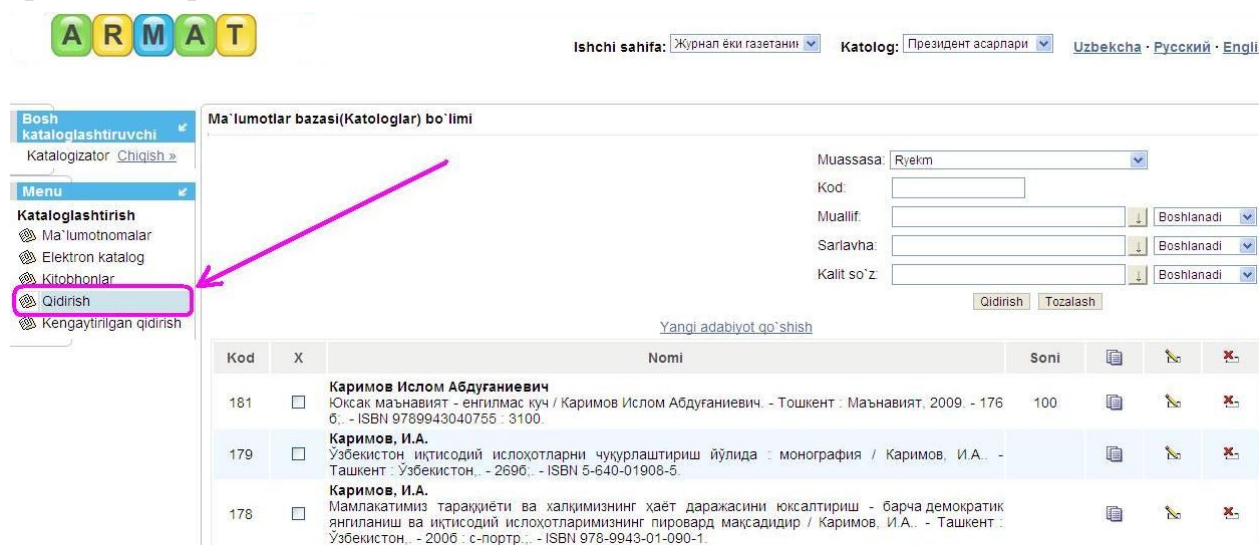
Шундай қилиб, биз Каталоглаштирувчининг АИЎ тизимдан фойдаланувчиларни рўйхатга олишни кўриб чиқдик. Юқоридаги амаллардан кўринадики, Каталоглаштирувчининг АИЎда тизимдан фойдаланувчи учун **логин** ва **парол** берилар экан. Фойдаланувчи дастурнинг Бош саҳифасидаги **ЛОГИН** ва **ПАРОЛ** майдонларига ўзига берилган логин ва паролни териши ва “Кириш” тугмасини босиш орқали ўзига берилган АИЎ яъни “Шахсий электрон кабинетига” кириш имкониятига эга бўлади.

1.5. “Қидириш” орқали топилган библиографик ёзувни ўзини маълумотлар базасига кўчириб ўтказиш

АМАТ тизими “Kataloglashtiruvchi”чининг автоматлаштирилган иш ўрнида маълумотлар базалари ўртасида экспорт/импорт амаллари ҳам бажарилади. Яъни айрим маълумотлар базасида мавжуд китоб библиографик тавсифларни тизимга қайтадан киритмаслик учун тайёр тавсифни базадан базага кўчириб олиш ҳам мумкин. Бунда каталошлаштириш вақти кескин

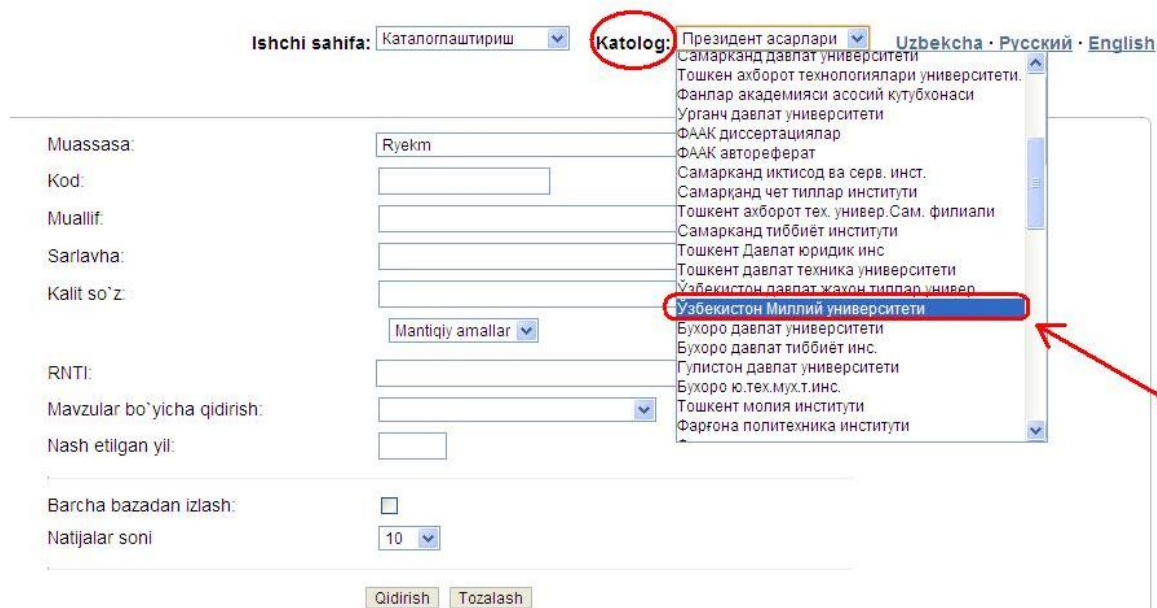
қисқаради ҳамда юклаб олинган библиографик тавсифга китобнинг нусхалари сони, нархи, инвентар номери ва жойлашган жой номи каби қисқа маълумотларни киритиш билан кифояланади.

Фараз қилайлик, бизнинг АРМ фондимида “Абдиев Азамат Турғанбаевич”нинг “Алпомиш” достони тилининг лексик-семантик ва стилистик хусусиятлари” номли китоби мавжуд. Бу китобнинг библиографик тавсифини яратиш учун аввало бошқа маълумотлар базасидан ушбу тавсифни қидириб қўрамиз. Бунинг учун, каталоглаштирувчининг автоматлаштирилган иш ўрни менюсида жойлашган “Qidirish” ёрлиғини сичқонча ёрдамида чертамыз (8-расм).

8-расм.

Натижада, ҳосил бўлган тизим интерфесининг чап томони юқори қисмида жойлашган “Katalog”дан “Ўзбекистон Миллий университети” маълумотлар базасини ўрнатамыз (9-расм).

9-расм.

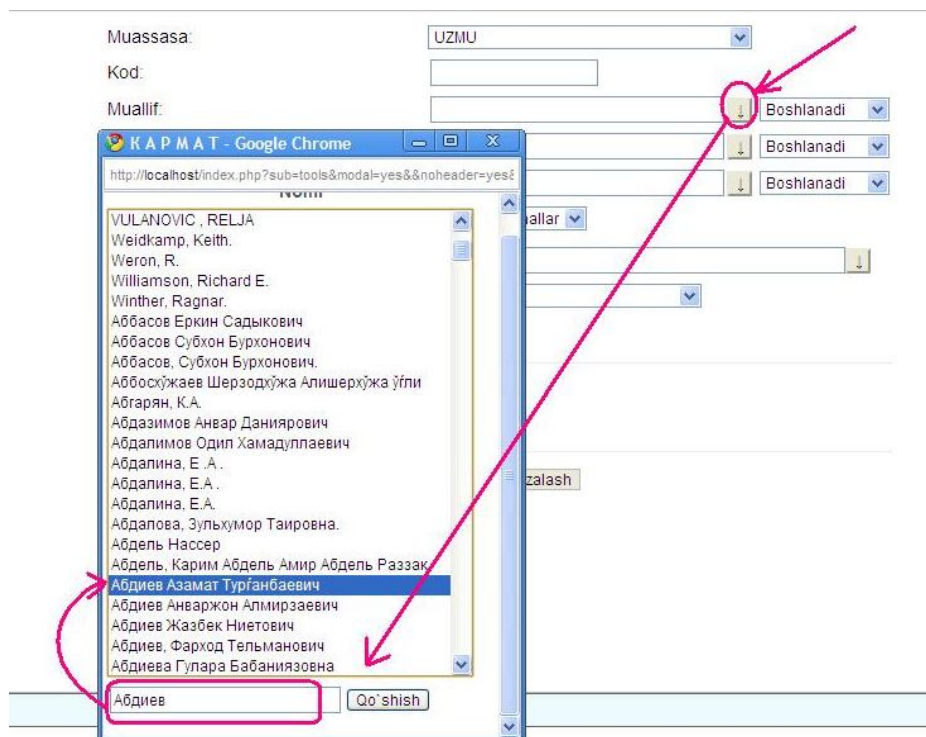
Маълумотлар базасидан аниқ бир базани (яъни Ўзбекистон Миллий университети базасини) маълумотнома орқали танлаб ўрнатгач, базага тегишли “Muassasa” номини ҳам маълумотномадан фойдаланган ҳолда танлаб ўрнатамиз. Масалан, Ўзбекистон Миллий университетининг муассасаси сифатида “UZMU”ни танлаб ўрнатамиз (10-расм).

The screenshot shows a web application interface with the following elements:

- Ishchi sahifa:** Каталоглаштириш
- Katolog:** Ўзбекистон Миллий уи
- Uzbekcha**
- Muassasa:** A dropdown menu with a list of universities. The list includes: TOSH DIU, TOSH FARMU, TOSH IRRMI, TOSH ISLI, TOSH KIMYOTI, TOSH MIL RAQS, TOSH MOLII, TOSH PEDU, TOSH SANMADI, TOSH SHARQI, TOSH TEMYUL, TOSH TESI, TOSH TEXNU, TOSH TIBAK, TOSH TIBPEDI, TOSH YURI, URDU, URGANCH DIU, **UZMU** (highlighted), and ФААК.
- Kod:**
- Muallif:**
- Sarlavha:**
- Kalit soʻz:**
- RNTI:**
- Mavzular boʻyicha qidirish:**
- Nash etilgan yil:**
- Barcha bazadan izlash:**
- Natijalar soni:**
- Boshlanadi** (three instances)
- Qidirish** and **Tozalash** buttons.

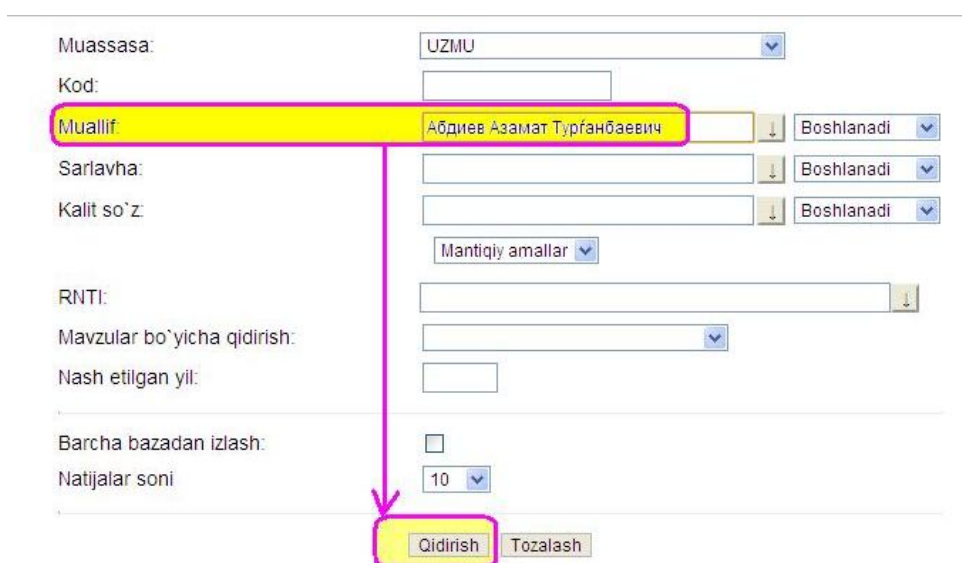
10-расм.

Дастлаб, китоб муаллифининг фамилияси, исми, шарифи (Ф.И.Ш.) “Muallif” майдонига киритилади. Киритишда луғатдан фойдаланиш имконияти ҳам мавжуд. Бунинг учун, “Muallif” майдонининг ўнг томонида жойлашган тугмачани сичқонча ёрдамида чертамыз. Натижада, очилган деразанинг энг пастки қисмидаги бўш майдонга муаллиф фамилиясини ёзамиз ва юқорида автоматик ҳосил бўлган ушбу муаллиф Ф.И.Ш.ни белгилаб сичқонча орқали икки марта чертамыз (11-расм).

11-расм.

Сўнгра, “Qidirish” тугмачасини чертиш орқали китоб муаллифи бўйича қидирув амалини бажарамиз (12-расм).

12-расм.

Қидириб топилган библиографик тавсифни ўзимизнинг базамизга юклаш учун дастлаб, тавсифни белгилаб оламиз ва тизим интерфейси юқори қисмининг ўнг томонида жойлашган “Ko`chirib olish” номли тугмачани сичқонча билан чертамыз (13-расм).

« Qaytish

Ko'chirib olish

Adabiyot
(Nushalar haqda ma'lumot kiritilmagan)

Ko'chirib olish

Абдиев, Азамат Турғанбаевич
 "Алпомиш" достони тилининг лексик-семантик ва стилистик хусусиятлари (Хўкиз жиров варианты асосида) [Text] : мутахассислик 10.02.02 - Туркий тиллар (қорақалпоқ тили): Филология фанлари номзоди илмий даражасини олиш учун тақдим этилган дис. автореф. : Автореферат диссертации на соискание ученой степени канд. филолог. наук: 10.02.02 / Бердак номидаги Қорақалпоқ давлат ун-ти. - S.I. : [б. и.], 2011. - 23б. - Адабиётлар: б. 19-21.
UDK
 494.322кк(Алпомиш)-31

Ko'rsatiladigan soni: 10 Jami: 1 Ko'rsatildi: 10 1

13-расм.

Сўнгра, ҳосил бўлган деразадан библиографик тавсиф юклаб олинаётган база номи танлаб ўрнатилади.

Масалан, “Katalog” майдони маълумотномасида келтирилган маълумотлар базасидан ўзимизнинг базамизни яъни “Ахборот ресурс маркази” базасини танлаб ўрнатамиз (14-расм) ва “Import” тугмачасини чертамыз (15-расм). Шундай қилиб, юқорида айтиб ўтилган усул билан қидирилиб топилган библиографик тавсифни ўзимизни базамизга юклаб оламиз ҳамда ушбу тавсифга тегишли нусхалар сони, инвентар номери, нархини кўйиш орқали битта библиографик тавсифни яратамиз.

Adabiyotlarni bitta katalogga nushalash

Абдиев Азамат Турғанбаевич
☒ "Алпомиш" достони тилининг лексик-семантик ва стилистик хусусиятлари (Хўкиз жиров варианты асосида) : мутахассислик 10.02.02 - Туркий тиллар (қорақалпоқ тили): Филология фанлари номзоди илмий даражасини олиш учун тақдим этилган дис. автореф. / Абдиев Азамат Турғанбаевич. - S.I., 2011. - 23б.:

Katalog: ▼ Import

- Президент асарлари
- Ўзбекистонлик академиклар
- Даврий нашрлар
- Ахборот ресурс маркази
- Кўп томлик асарлар
- Асака автомобил заводи
- Эркин Воилов
- Респ. йил. эл. кат
- Тошкент давлат педагогика университети
- Ўзбекистон Миллий кутубхонаси
- Автореферат
- Диссертация
- Тошкент давлат маданият институти
- Самарканд давлат университети
- Тошкен ахборот технологиялари университети.
- Фанлар академияси асосий кутубхонаси
- Ўрганч давлат университети
- ФААК диссертациялар
- ФААК автореферат

Copyright © 2007

14-расм.

Adabiyotlarni bitta katalogga nushalash

Абдиев Азамат Турғанбаевич
 6943 ☒ "Алпомиш" достони тилининг лексик-семантик ва стилистик хусусиятлари (Хўкиз жиров варианты асосида) : мутахассислик 10.02.02 - Туркий тиллар (қорақалпоқ тили): Филология фанлари номзоди илмий даражасини олиш учун тақдим этилган дис. автореф. / Абдиев Азамат Турғанбаевич. - S.I., 2011. - 23б.:

Katalog: Ахборот ресурс маркази ▼ Import

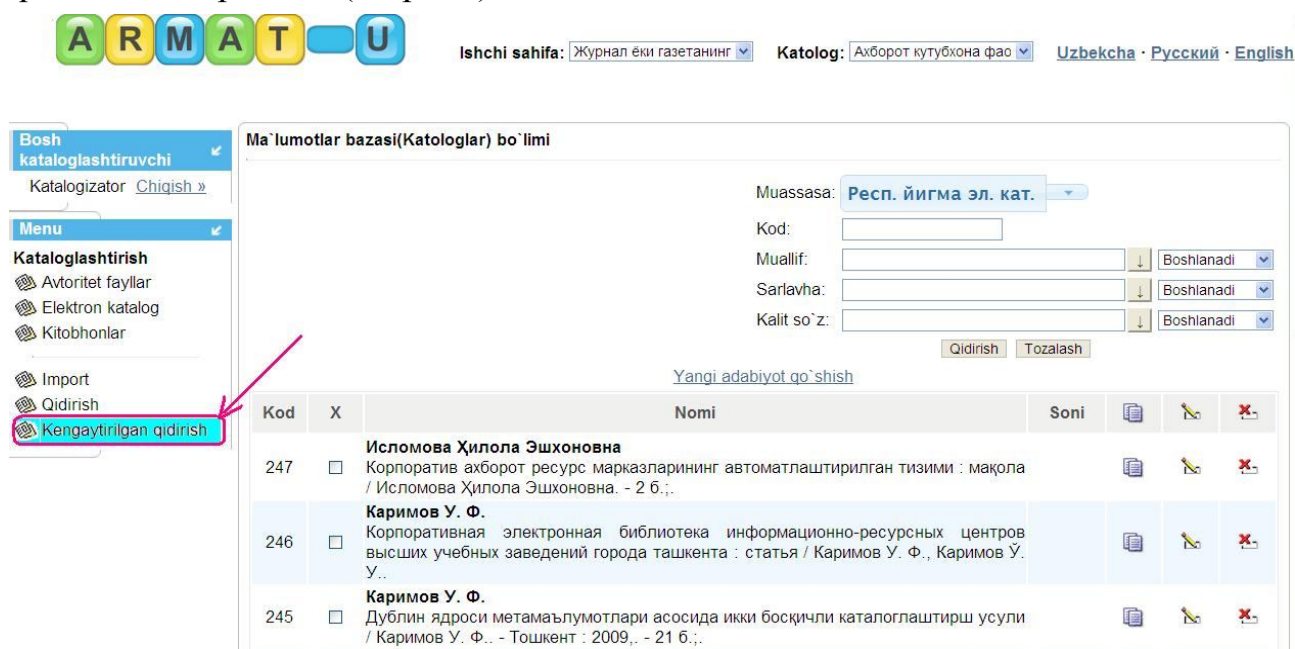
15-расм.

Мана шу тарзда, айрим маълумотлар базасида мавжуд китоб библиографик тавсифларни тизимга қайтадан киритмаслик учун тайёр тавсифдан кенг фойдаланилар экан.

1.5.1. “Кенгайтирилган қидириш” орқали бошқа маълумотлар базасидан қидирилиб топилган библиографик ёзувни ўзининг маълумотлар базасига кўчириб ўтказиш

Бизга маълумки, Каталоглаштирувчи библиографик тавсифни шакллантириш учун ҳар бир тавсифга ўртача 15-20 минут вақт сарф қилади. Шундай экан, бугунги кунда каталоглаштирувчининг вақтини тежаган ҳолда янада кўпроқ китоб библиографик тавсифини шакллантиришни таъминлаш ва яратилган тавсифни тўлиқ классификациялаш ҳамда имловий хатоликларни камайтириш энг асосий вазифалардан биридир. Бундай вазифаларни бажаришда корпоратив тармоқдаги йиғма электрон каталогдан фойдаланиш қўл келади. Яъни корпоратив тармоқ орқали керакли китоб бошқа маълумотлар базасидан қидирилиб, топилган китоб библиографик тавсифини жорий маълумотлар базасига кўчириб ўтказиш мақсадга мувофиқ. Маълумотлар базасидан жорий базага кўчириш учун ўртача 5 минут вақт сарф қилинади.

Каталоглаштирувчининг АИЖда “Kengaytirilgan qidirish” орқали бошқа маълумотлар базасидан қидирилиб топилган библиографик ёзувни ўзининг маълумотлар базасига кўчириб ўтказиш учун менюдан дастлаб “Kengaytirilgan qidirish”га кирилади (16-расм).

16-расм.

Сўнгра, ҳосил бўлган қидириш формасидан керакли майдонлар тўлдирилади. Бунинг учун фараз қилайлик, “Birinchī atama” номли майдон маълумотномасидан фойдаланиб “Нашр этилган йил”ни, “Ikkinchi atama” номли майдон маълумотномасидан “Тиллар”ни ва “Uchinchi atama” бўйича муаллифни киритамиз. Масалан: **2012 йил, ўзбек тилида, муаллифи Раҳматуллаев М. А.** бўлган китобнинг библиографик тавсифини қидириб кўрайлик. Агарда мазкур қидирувга берилган адабиёт топилса, уни жорий маълумотлар базасига юклаш бажарилади.

Демак, “Kengaytirilgan qidirish” формасини юқорида таъкидлаб ўтганимиздек тўлдираб эканмиз ва “qidirish” тугмачасини сичқонча ёрдамида чертиш орқали қидирув амалини бажарар эканмиз (17-расм).

Qidirish formasi: kerakli maydonlarni to'ldiring.

Jami topilganlar soni: 10

Natijalarni chiqarish formati: To'la ma'lumot

Birinchī atama: Nash etilgan yil 2012 Boshlanadi

Ikkinchi atama: Tillar Ўзбек Boshlanadi

Uchinchi atama: Muallif Раҳматуллаев М. А. Boshlanadi

To'rtinchi atama: Kalit so'z Boshlanadi

Qidirish Tozalash

17-расм.

Бошқа маълумотлар базасидан қидирилиб топилган китоб библиографик тавсифни жорий маълумотлар базасига кўчириб ўтказиш учун тизимнинг “Кўчириб олиш” номли панелида кўрсатилган квадратчага белги қўямиз ва “Кўчириб олиш” тугмачасини чертамыз (18-расм).

« Qaytish

Kod Adabiyot Ko'chirib olish

(Nusxalar haqda ma'lumot kiritilmagan)

Раҳматуллаев, М. А.

Корпоратив ахборот-ресурс марказларининг автоматлаштирилган тизими электрон каталоги маълумотлар базасини шакллантириш [Электрон ресурс] : Автоматлаштирилган ахборот-кутубхона тизимидан фойдаланувчилар учун услубий қўлланма / М. А. Раҳматуллаев, У. Каримов, Ҳ. Исмолова. - Тошкент : [б. и.], 2012. - 117 б.

128 **Annotasiya:** Услубий қўлланма Абдулла Қодирий номидаги Тошкент Давлат Маданият институти Илмий кенгаши томонидан “Ахборотлаштириш ва кутубхонашунослик” таълим йўналиши ва “Ахборотлаштириш ва кутубхонашунослик” магистратура мутахассислиги учун услубий қўлланма сифатида нашрга тавсия қилинган.

To'liq matn
93_KARMAT-U китоб тайёр бди.doc

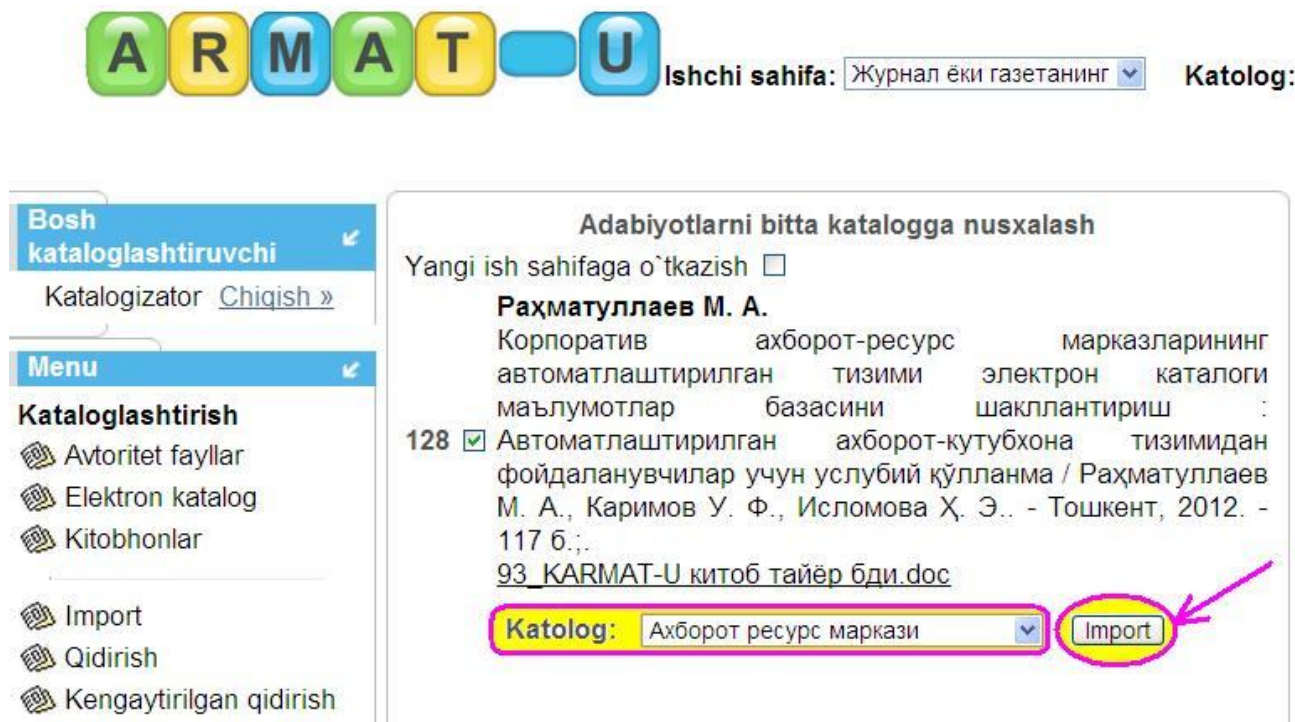
Ko'rsatiladigan soni: 10 Jami: 1 Ko'rsatildi: 10 1

Ko'chirib olish

Жорий маълумотлар базасига кўчириб ўтказиш учун тизимнинг “кўчириб олиш” номли панелида кўрсатилган квадратчага белги қўямиз ва “Кўчириб олиш” тугмачасини

18-расм.

Натижада, ҳосил бўлган “Yangi ish sahifaga o`tkazish” номли тизим интерфейсидаги каталогдан жорий яъни ўзимизнинг маълумотлар базамизни танлаб оламиз ҳамда кўчириш учун “Импорт” тугмачасидан фойдаланамиз (19-расм).

19-расм.

Демак, “Кенгайтирилган қидириш” орқали бошқа маълумотлар базасидан қидирилиб топилган библиографик ёзувни ўзининг маълумотлар базасига кўчириб ўтказиш юқорида кўрсатилгандек кетма-кетликда бажарилар экан.

1.5.2. “Электрон каталог” орқали БЁларни бошқа маълумотлар базасидан қидириб топиб ўзини базасига юклаш

Тизим таркибидаги жорий маълумотлар базасидан бошқа маълумотлар базасига библиографик ёзувни кўчириб ўтказиш учун “Export” тугмасидан фойдаланамиз (20-расм). Бунинг учун, каталоглаштирувчининг АИЎга кириб, менюдан “электрон каталог”га ўтамиз. У ердан бошқа маълумотлар базасига кўчириб ўтказилиши керак бўлган бир ёки бир неча библиографик ёзувнинг чап томонидаги кичик квадратчаларга сичқонча билан белги қўямиз ва “Export” тугмасини босамиз.

98	☐	Раджабов Т. Д. Имитатор электромагнитной обстановки на основе генератора псевдослучайной последовательности / Раджабов Т. Д., Холиков Ф. К.. - Ташкент, 2012. - 6 с.; - UDK 621.397.65.			
97	☐	Radjabov T. D. Optoelectronic devices for automatic diagnosis of the physical properties of mechanical disturbances, damage dams / Radjabov T. D., Rakhimov B. N., Davronbekov D. A.. - Tashkent : WCIS-2012, 2012. - p. 4;.			
96	☐	Раджабов Т. Д. Особенности построения высокоскоростных xwdm сетей в волоконно-оптических системах передачи информации / Раджабов Т. Д., Иногамов А. М.. - Ташкент : TATU хабарлари, 2012. - 2 с.;.			
95	☐	Radjabov T. D. Modification of physico-mechanical properties of metals and metallic coatings by ion implantation / Radjabov T. D..			
94	☐	Ion-beam-assisted deposition as a method for production of effective optical coatings / Radjabov T. D., Djamaletdinova I. E., Sharudo A. V., Hamidova H.. - p. 4;.			
93	☒	Камардин А. И. Протяженное устройство для ионно-плазменного распыления катодов и ионной обработки / Камардин А. И., Раджабов Т. Д., Дмитриев И. Д.. - 2 с.;.			
92	☒	Раджабов Т. Д. Технологическая линия для вакуумного декорирования поверхности изделий из металлов и диэлектриков / Раджабов Т. Д., Камардин А. И.. - 2 с.;.			

Chop qilish **Export**

Ko'rsatiladigan soni: Jami: **101** Ko'rsatildi: [1](#) [2](#) [3](#) [4](#) [5](#) ... [>>](#)

20-расм.

Натижада, танлаб олинган библиографик ёзувни тегишли маълумотлар базасига кўчириб ўтказиш учун мўлжалланган куйидаги тизим интерфейси ҳосил бўлади (21-расм).

A R M A T

Ishchi sahifa: Журнал ёки газетанинг
Katolog: Раджабов Термон Дада
Uzbekcha · Русский · English

Bosh kataloglashtiruvchi

Katalogizator [Chiqish >](#)

Menu

Kataloglashtirish

Ma'lumotnomalar
Elektron katalog
Kitobxonlar
Import
Qidirish
Kengaytirilgan qidirish

Adabiyotlarni bitta katalogga nusxalash

Yangi ish sahifaga o'tkazish ☐

93

☒

Камардин А. И.
Протяженное устройство для ионно-плазменного распыления катодов и ионной обработки / Камардин А. И., Раджабов Т. Д., Дмитриев И. Д.. - 2 с.;.
[maqola 9.pdf](#)

92

☒

Раджабов Т. Д.
Технологическая линия для вакуумного декорирования поверхности изделий из металлов и диэлектриков / Раджабов Т. Д., Камардин А. И.. - 2 с.;.
[maqola 8.pdf](#)

Katolog:

21-расм.

Сўнгра, бу ердаги “Katalog” майдони орқали тегишли маълумотлар базасидан бири менюдан танлаб олинади ва кўчириб ўтказилаётган БЁни уша танланган базага тушиши учун “Import” тугмаси босилади (22-расм).

Bosh kataloglashtiruvchi

Katalogizator [Chiqish »](#)

Menu

Kataloglashtirish

- Ma'lumotnomalar
- Elektron katalog
- Kitobxonlar
- Import
- Qidirish
- Kengaytirilgan qidirish

Adabiyotlarni bitta katalogga nusxalash

Yangi ish sahifaga o'tkazish ☐

Камардин А. И.

93 ☒ Протяженное устройство для ионно-плазменного распыления катодов и ионной обработки / Камардин А. И., Раджабов Т. Д., Дмитриев И. Д. - 2 с.; [maqola 9.pdf](#)

Раджабов Т. Д.

92 ☒ Технологическая линия для вакуумного декорирования поверхности изделий из металлов и диэлектриков / Раджабов Т. Д., Камардин А. И. - 2 с.; [maqola 8.pdf](#)

Katolog:

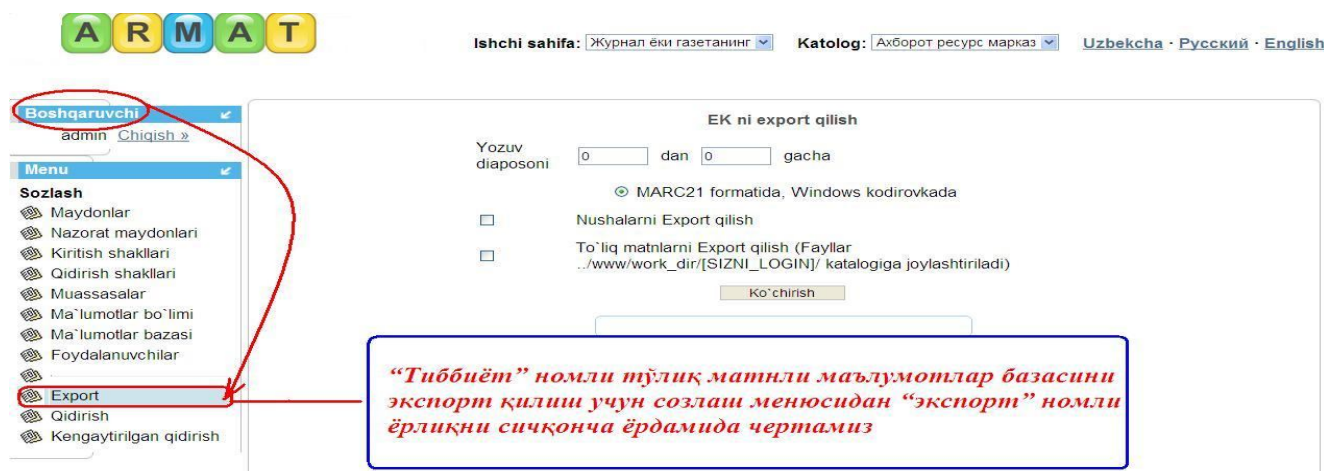
22-расм.

Мана шу тарзда, корпоратив тармокдаги бошка маълумотлар базасидаги шакллантирилаётган библиографик тавсифларни ўзимизнинг базамизга кўчириб олишимиз мумкин экан. Кўчириб олинган БЁларга қўшимча тарзда инвентар номер, нархи ва қайси бўлимларда китобнинг қанча сони мавжудлиги тўғрисида бир қанча маълумотлар киритилади.

Бундай библиографик маълумотлар базасини (базадан базага) импорт/экспорт қилишдан асосий мақсад йиғма электрон каталогини тўғри шакллантирилишини йўлга қўйиш, вақтдан ютиш ва библиографик тавсифларни тўлиқ классификациялаш, тизимлаштириш, рукнлаштиришдан иборатдир.

1.6. Тўлиқ матнли маълумотлар базасини экспорт/импорт қилиш

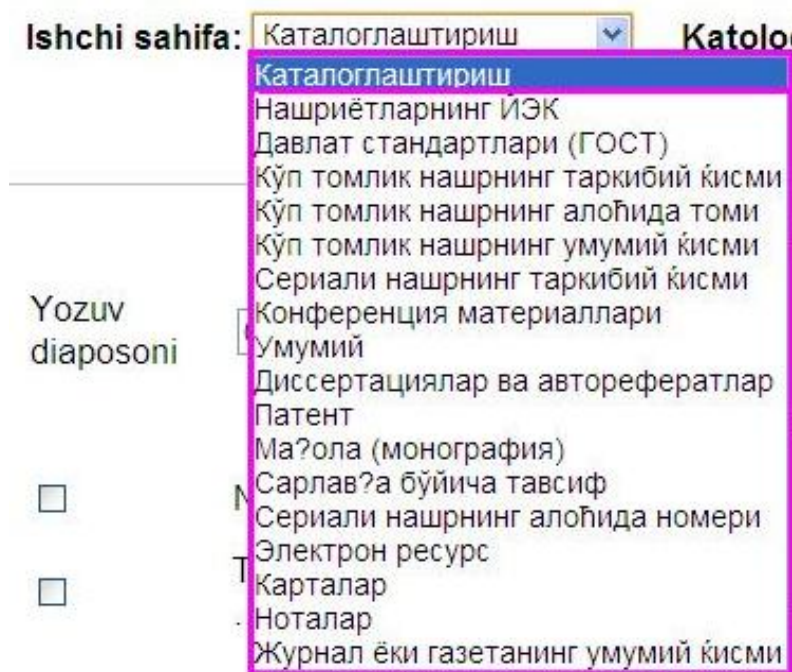
Ахборот ресурс марказларининг автоматлаштирилган тизимида тўлиқ матнли маълумотлар базасини экспорт/импорт қилиш Администраторнинг ва Каталоглаштирувчининг автоматлаштирилган иш ўрниларида бажарилади. Жумладан, маълумотлар базасини экспорт қилиш администраторнинг АИЎда бажарилса, импорт қилиш каталоглаштирувчининг АИЎда бажарилади. Фараз қилайлик, “Тиббиёт” номли тўлиқ матнли маълумотлар базасини экспорт қилиб, уни “Ахборот ресурс маркази” номли маълумотлар базасига импорт қилайлик. Бунинг учун дастлаб Администраторнинг АИЎга киравиз ва созлаш менюсидан “экспорт” номли ёрликни сичқонча ёрдамида чертамыз (23-расм).

23-расм.

Натижада, ҳосил бўлган тизим интерфейсида қуйидаги амалларни кетма кет бажарамиз:

- ❖ Экспорт қилинаётган библиографик тавсифлар қайси “Ishchi sahifa”да каталоглаштирилган бўлса, уша “Ishchi sahifa” танлаб олинади (24-расм). Масалан: “Каталоглаштириш” номли ишчи саҳифа

24-расм.

- ❖ Экспорт қилиниши лозим бўлган маълумотлар базаси танлаб олинади (25-расм). Масалан: “Тиббиёт” номли маълумотлар базаси

Ishchi sahifa: Каталоглаштириш ▼ Katalog: Ахборот ресурс марказ ▼ Uzbekcha

Yozuv diaposoni 0 dan 0 gacha

EK ni export qilish

☒ MARC21 formatida, Windows kodirovkada

☐ Nushalarni Export qilish

☐ To'liq matnlarni Export qilish (Fayllar
../www/work_dir/[SIZNI_LOGIN]/ katalogiga joylashtiriladi)

Ko'chirish

25-расм.

- ❖ Агарда, киритилган библиографик ёзув билан бирганликда унинг инвентар номери, нусхалари ва нархи тўғрисидаги маълумотлар ҳам кўчиб ўтишини истасангиз, “Nushalarni Export qilish” майдонидаги квадратчага белги қуйинг (26-расм).

EK ni export qilish

Yozuv diaposoni 0 dan 2 gacha

☒ MARC21 formatida, Windows kodirovkada

☒ **Nushalarni Export qilish**

☐ To'liq matnlarni Export qilish (Fayllar
../www/work_dir/[SIZNI_LOGIN]/ katalogiga joylashtiriladi)

Ko'chirish

26-расм.

- ❖ Тўлиқ матнли маълумотлар базасини экспорт қилиш учун эса “To'liq matnlarni Export qilish” номли майдонидаги квадратчани белгилаб оламиз (27-расм).

EK ni export qilish

Yozuv diaposoni dan gacha

☒ MARC21 formatida, Windows kodirovkada

☒ Nushalarni Export qilish

☒ **To'liq matnlarni Export qilish** (Fayllar `../www/work_dir/[SIZNI_LOGIN]/` katalogiga joylashtiriladi)

27-расм.

Экспорт қилиш учун юқоридаги амаллар бажаргач “Кўчириш” тугмачаси чертилади. Шундай қилиб, юқорида тўлиқ матнли маълумотлар базасини экспорт қилишни кўриб чиқдик.

Экспорт қилинган тўлиқ матнли маълумотлар базасини импорт қилиш учун каталоглаштирувчининг автоматлаштирилган иш ўрнига киравиз ва каталоглаштириш менюсидан “Import” номли ёрлиқни сичқонча ёрдамида чертамыз (28-расм).

Bosh kataloglashtiruvchi

Katalogizator [Chiqish »](#)

Menu

Kataloglashtirish

- Ma'lumotnomalar
- Elektron katalog
- Kitobhonlar
- Import**
- Qidirish
- Kengaytirilgan qidirish

select keyword, name from tdbases order by name

EK ga import qilish

ISO-2709 file: Файл не выбран

Muassasa:

Elektron katalog:

☒ MARC21 formatida, Windows kodirovkada

☐ MARC21 formatida (RAKM yozuvlari)

☐ UNIMARC formatida, Windows kodirovkada

KARMAT fayllariga yo'l:

(Masalan: c:/files/)

RAKM to'liq matnlariga yo'l:

(Masalan: c:/files/)

IRBIS bazasiga yo'l:

(Masalan: c:/irbis/data/irbis/)

28-расм.

Натижада, БЁларни импорт қилишга мўлжалланган тизим интерфейси ҳосил бўлади ва у ерда қуйидаги амалларни бажарамиз (29-расм):

- ❖ Экспорт қилинган библиографик тавсиф қайси “Ishchi sahifa”да бўлса, уша “Ishchi sahifa” танлаб олинади.

Масалан: “*Каталоглаштириш*” номли ишчи саҳифа

- ❖ Ҳар бир ташкилот ўзининг муассаса номини “Muassasa” номли майдон менюсидан ўрнатади (32-расм).

Масалан: *Тошкент Давлат иқтисодиёт университети*

EK ga import qilish

ISO-2709 file: тулиқ матн.iso

Muassasa:

Elektron katalog:

☒ MARC21 formatida, Windows kodirovkada
☐ MARC21 formatida (RAKM yozuvlari)
☐ UNIMARC formatida, Windows kodirovkada

KARMAT fayllariga yo'l:
(Masalan: c:/files/)

RAKM to'liq matnlariga yo'l: *.pdf
(Masalan: c:/files/)

IRBIS bazasiga yo'l:
(Masalan: c:/irbis/data/ibis/)

32-расм.

- ❖ Экспорт қилинган файлимиз MARC21 форматида бўлганлиги сабабли тизим интерфейсидан “MARC21 formatida, Windows kodirovkada” номли майдонни белгилаб оламиз (33-расм).

EK ga import qilish

ISO-2709 file: тулиқ матн.iso

Muassasa:

Elektron katalog:

☒ MARC21 formatida, Wincows kodirovkada
☐ MARC21 formatida (RAKM yozuvlari)
☐ UNIMARC formatida, Windows kodirovkada

KARMAT fayllariga yo'l:
(Masalan: c:/files/)

RAKM to'liq matnlariga yo'l: *.pdf
(Masalan: c:/files/)

IRBIS bazasiga yo'l:
(Masalan: c:/irbis/data/ibis/)

33-расм.

- ❖ “KARMAT fayllariga yo'l” номли майдонига экспорт қилинган библиографик ёзувларнинг тўлиқ матни қаерда жойлашган бўлса, уша жой кўрсатилади ва импорт қилиш учун “Кўчириш” номли ёрлик сичқонча билан чертилади (34-расм).

Масалан: *c:/admin/*

ISO-2709 file: тулиқ матн.iso

Muassasa:

Elektron katalog:

☒ MARC21 formatida, Windows kodirovkada
☐ MARC21 formatida (RAKM yozuvlari)
☐ UNIMARC formatida, Windows kodirovkada

KARMAT fayllariga yo'l:
(Masalan: c:/files/)

RAKM to'liq matnlariga yo'l:
(Masalan: c:/files/)

IRBIS bazasiga yo'l:
(Masalan: c:/irbis/data/ibis/)

34-расм.

Демак, мана шу тарзда АРМАТ тизимида тўлиқ матнли маълумотлар базасини экспорт/импорт қилиш амаллари кетма-кет бажарилар экан.

1.6. Тизимдан фойдаланувчини шахсий электрон кабинети

(Тизимдан фойдаланувчининг автоматлаштирилган иш ўрни)

Тизимдан фойдаланувчининг шахсий электрон кабинетига кириш учун тизимнинг Бош саҳифасидаги **логин** ва **парол** майдонларига тегишли қийматлар берилади ва “Kirish” тугмаси босилади (35-расм).

А Р М А Т

Avtorlashtirish

Login:

Parol:

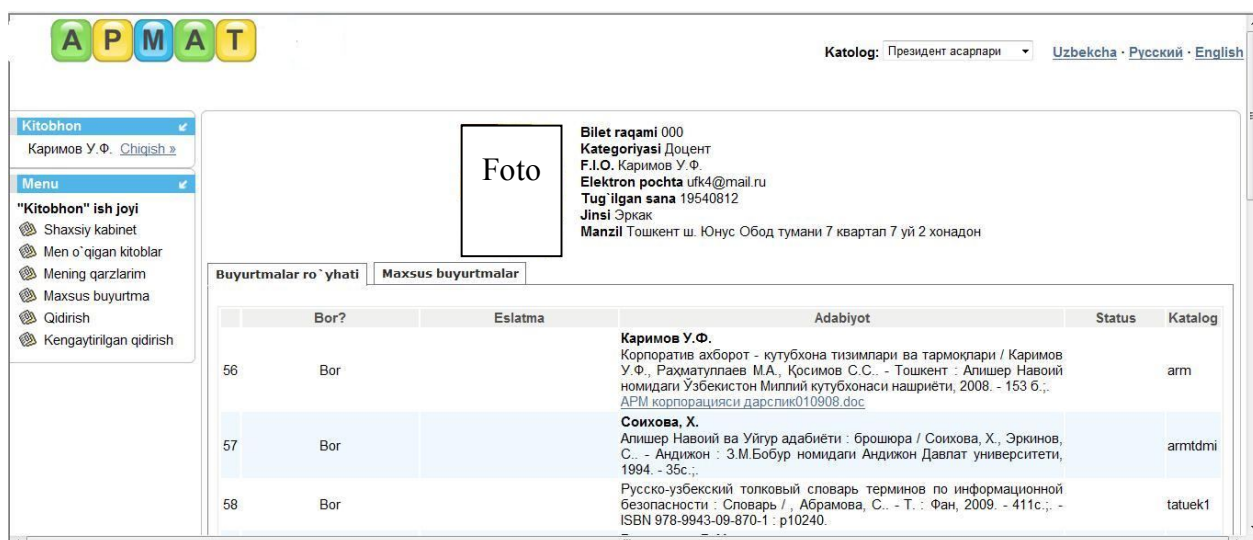
[Unutdingizmi?](#)

Menu

- Qidirish
- Kengaytirilgan qidirish

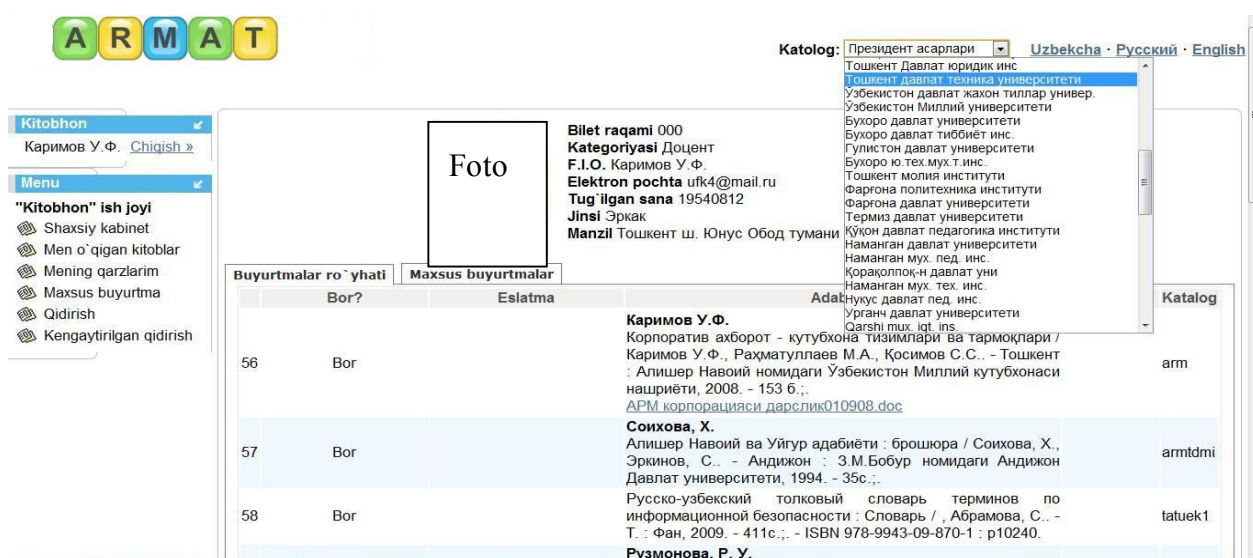
35-расм.

Тизимдан фойдаланувчининг шахсий электрон кабинети куйидаги кўринишга эга (36-расм).

36-расм.

Тизимдан фойдаланувчининг автоматлаштирилган иш ўрни интерфейси уч тилда (ўзбек, рус ва инглиз) яратилган. Интерфейс тилини ўзгартириш учун тизим интерфейсининг юқори ўнг қисмида жойлашган “Uzbekcha”, “Русский” ва “English” дан бири танланади ва сичқонча билан чертилади. Интерфейснинг юқори қисмидаги “Katalog” менюсидан маълумотлар базаларидан бирини танлаш мумкин. Бунинг учун “Katalog” майдонининг ўнг томонидаги тугма босилиб очиладиган менюдан керакли маълумотлар базаси танланади (37-расм).

37-расм.

Тизимдан фойдаланувчининг шахсий электрон кабинетидан куйидаги функцияларни бажариш мумкин:

Фойдаланувчи томонидан АРМдан олинган ва қайтариб топширилган адабиётлар рўйхати. Бунинг учун Фойдаланувчи "Kitobhon" бўлиmidан "Men o'qigan kitoblar" пуктини танлайди ва сичконча билан чертади. Натижада, куйидагига эга бўламиз (38-расм). Бу ерда Фойдаланувчи томонидан АРМдан олинган ва қайтариб топширилган адабиётлар тўғрисида маълумотлар олиш мумкин.

Kitobhon

Каримов У.Ф. [Chiqish »](#)

Menu

"Kitobhon" ish joyi

Shaxsiy kabinet

Men o'qigan kitoblar

Mening qarzlarim

Maxsus buyurtma

Qidirish

Kengaytirilgan qidirish

Foto

Bilet raqami 000

Kategoriyaasi Доцент

F.I.O. Каримов У.Ф.

Elektron pochta ufk4@mail.ru

Tug'ilgan sana 19540812

Jinsi Эрак

Manzil Тошкент ш. Юнус Обод тумани 7 квартал 7 уй 2 хонадон

O'qilayotgan adabiyotlar

Maxsus buyurtmalar

O'qilgan adabiyotlar

X	Katalog	Adabiyot	Olingan sana	Qaytarilgan sana
2	test	Каримов У.Ф., Раҳматуллаев М.А., Информационное технологии, 2008, Ўқитувчи	05-05-2009	05-05-2009
3	test	Каримов У.Ф., Раҳматуллаев М.А., Информационное технологии, 2008, Ўқитувчи	05-05-2009	05-05-2009
5	test	Каримов У.Ф., Раҳматуллаев М.А., Информационное технологии, 2008, Ўқитувчи	12-05-2009	05-12-2009
6	test	Каримов У.Ф., Раҳматуллаев М.А., Информационное технологии, 2008, Ўқитувчи	12-05-2009	05-12-2009
7	test	Каримов У.Ф., Раҳматуллаев М.А., Мухаммадиев А.Ш., Жаҳон футболи МонографиядаЎзбек футболи тарихи ёритилган	16-05-2009	05-16-2009
8	test	АБРАМОВ В., Каримов У.Ф., Алимов М., 200 ЛЕТ СПУСТЯ, 2008, ЎҚИТУВЧИ Монография АРМ ходимлари учун	16-05-2009	05-16-2009
9	test	Каримов У.Ф., Раҳматуллаев М.А., Мухаммадиев А.Ш., Жаҳон футболи МонографиядаЎзбек футболи тарихи ёритилган	16-05-2009	05-16-2009
		Каримов У.Ф., Ибрагимова Д., Раҳматуллаев М.А., О'lgab V., Электрон		

38-расм.

Фойдаланувчи томонидан АРМдан олинган аммо ҳали қайтариб топширилмаган адабиётлар тўғрисида маълумот олиш учун "Mening qarzim" тугмасига сичконча билан чертамыз ва Фойдаланувчининг қайтариб топширилмаган адабиётлари тўғрисида маълумот берувчи саҳифага ўтамыз (39-расм).

Kitobhon

Каримов У.Ф. [Chiqish »](#)

Menu

"Kitobhon" ish joyi

Shaxsiy kabinet

Men o'qigan kitoblar

Mening qarzlarim

Maxsus buyurtma

Qidirish

Kengaytirilgan qidirish

Foto

Bilet raqami 000

Kategoriyaasi Доцент

F.I.O. Каримов У.Ф.

Elektron pochta ufk4@mail.ru

Tug'ilgan sana 19540812

Jinsi Эрак

Manzil Тошкент ш. Юнус Обод тумани 7 квартал 7 уй 2 хонадон

O'qilayotgan adabiyotlar

Maxsus buyurtmalar

O'qilayotgan adabiyotlar

X	Katalog	Adabiyot	Inv. nomer	Olingan sana	Qaytariladigan sana
129	arm	Мухаммадиев А.Ш. Электрон каталог : Учебник / Мухаммадиев А.Ш. - Тошкент : Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти, 2011. - 200 с.; 21 см. - ISBN 123456789098. Электрон каталог.doc	qqw345	17-09-2012	07-10-2012
130	armtdmi	Централизация библиотечного дела: итоги и перспективы : межвузовский сборник научных трудов / , Абрамов, К.И.. - М., 1982. - 167с.; - : p.1.20.	19810	18-09-2012	08-10-2012
131	tatuek1	Радноти, Миклош Крутая дорога : Пер. с венгер / Радноти, Миклош. - М. : Худож. лит., 1988. - 350с.; - : p.0.75.	335020	22-09-2012	12-10-2012
		"Ўзбекистонда ўқитиш ва таълим соҳасида ижтимоий			

39-расм.

Фойдаланувчи шахсий кабинетдаги "Qidirish" тугмасини босиш орқали АРМнинг электрон каталоги маълумотлар базасидан ўзига керакли адабиётларни қидириши ва топилган адабиётларга буюртмалар бериши мумкин. Бунинг учун у шахсий электрон кабинетдаги "Qidirish" тугмасига

сичқонча билан чертиши керак (20-расм). “Qidirish” тугмаси чертилганда куйидаги дераза очилади (40-расм).

40-расм.

“Katalog” менюсидан керакли маълумотлар базасини танлаймиз, муассаса майдонига маълумотлар базасига тегишли бўлган муассасани ўрнатамиз ва изланаётган ҳужжатнинг муаллифи, сарлавҳаси, очкич сўзлари ва бошқа библиографик тавсиф элементлари бўйича қидириш имкониятига эга бўламиз (21-расм). Изланаётган адабиётни сарлавҳаси бўйича қидиришни кўриб чиқайлик. Фараз қиламиз “Ахборот технологиялари” сўзлари билан бошланаётган сарлавҳали китобни Тошкент ахборот технологиялари университети маълумотлар базасидан қидирамиз ва топилса бу китобга буюртма берамиз.

Биринчи қадам: “Katalog” менюсига кириб у ердан “Тошкент ахборот технологиялари университети” қийматини танлаймиз.

Иккинчи қадам: “Muassasa” майдонига менюдан фойдаланиб “ТАТУ” қийматини танлаймиз.

Учинчи қадам: “Sarlavha” майдонинг ўнг томонидаги тугмачани босиб сарлавҳалар маълумотномасини очамиз ва маълумотноманинг пастки қисмидаги бўш майдонга “Ахборот технологиялари” сўзларини киритамиз, агар шундай номда адабиёт маълумотлар базасида мавжуд бўлса, курсор уни кўрсатади, топилган сарлавҳага сичқонча билан чертамыз ва у “Sarlavha” майдонига келиб тушади.

Тўртинчи қадам: Интерфейснинг пастки қисмидаги “Qidirish” тугмасига сичқонча билан чертамыз ва натижани кутамиз. Натижани кўриб чиқамиз (41-расм).

Kitobhon

Каримов У.Ф. [Chiqish »](#)

Menu

"Kitobhon" ish joyi

Shaxsiy kabinet

Men o'qigan kitoblar

Mening qarzlarim

Maxsus buyurtma

Qidirish

Kengaytirilgan qidirish

« Qaytish

Buyurtma

Kod	Adabiyot	Buyurtma
4105	Muallif (mualliflar): Абдукодиров, А. А., Хайитов, А. Г. Sarlavha: Ахборот технологиялари Chiqish ma'lumotlari: Т.; Укитувчи; 2002	☐
6643	Sarlavha: Ахборот технологиялари Chiqish ma'lumotlari: Т.; Узстандарт; 2003	☐
8954	Muallif (mualliflar): Косимов, С. С. Sarlavha: Ахборот технологиялари Chiqish ma'lumotlari: Т.; Апокачи; 2006	

Ko'rsatiladigan soni: 10 Jami: 3 Ko'rsatildi: 10 1

41-расм.

Бешинчи қадам: Олинган натижаларнинг ўнг томонидаги квадратчаларга сичқонча билан белги қўямиз ва интерфейсининг ўнг томонидаги “Buyurtma” тугмасини босамиз ва натижада қуйидагига эга бўламиз (42-расм).

Kitobhon

Каримов У.Ф. [Chiqish »](#)

Menu

"Kitobhon" ish joyi

Shaxsiy kabinet

Men o'qigan kitoblar

Mening qarzlarim

Maxsus buyurtma

Qidirish

Kengaytirilgan qidirish

Ахборот технологиялари : Акад. лицей ва касб-хунар коллеждари учун дарслик / , Абдукодиров, А. А., Хайитов, А. Г. - Т. : Укитувчи, 2002. - 148б.; - : с.1500.

Eslatma:

Ахборот технологиялари : Атама ва таърифларТ. : Узстандарт, 2003. - 70б.; - : р800.

Eslatma:

« Qaytish

Buyurtma

42-расм.

“Eslatma” майдонига фойдаланувчи кутубхоначига қисқа мактуб битиши мумкин. Масалан, буюртманинг қачон бориб олиши мумкинлиги тўғрисида хабар бериши мумкин. Шундан сўнг буюртма берилиши учун “Buyurtma” тугмасига сичқонча билан чертилади. Натижада қуйидагига эга бўламиз (43-расм)

Kitobhon

Каримов У.Ф. [Chiqish »](#)

Menu

"Kitobhon" ish joyi

Shaxsiy kabinet

Men o'qigan kitoblar

Mening qarzlarim

Maxsus buyurtma

Qidirish

Kengaytirilgan qidirish

Buyurtma navbatga yozildi

Muassasa:

Ryekm

Kod:

Muallif:

Boshlanadi

Sarlavha:

Boshlanadi

Kalit so'z:

Boshlanadi

Mantiqiy amallar

RNTI:

Mavzular bo'yicha qidirish:

Nash etilgan yil:

Barcha bazadan izlash:

☐

Natijalar soni

10

Qidirish

Tozalash

43-расм.

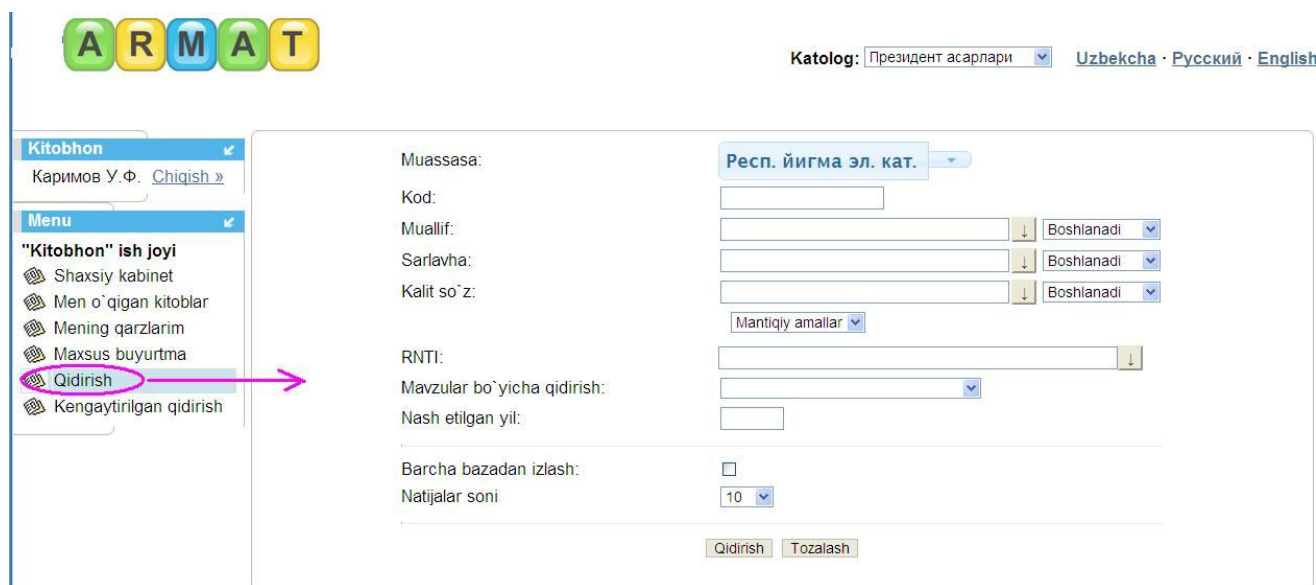
Шундай қилиб, биз Тошкент ахборот технологиялари университети АРМ маълумотлар базасидан сарлавҳаси “Ахборот технологиялари” сўзлари билан бошланадиган китобларни қидириб топиш ва уларга буюртма беришни кўриб чиқдик. Шундай усул билан муаллиф, очқич сўзлар ва рубрикатор ёрдамида қидириш бажариш ва буюртмалар бериш мумкин.

1.8. ARMAT тизимида кўп аспектли қидирув бажариш

Тизим ЭК дан фойдаланиб маълумотлар базасидан керакли адабиётларни қидириш икки турга бўлинади.

1. Оддий қидириш
2. Кўп аспектли қидириш (Кенгайтирилган қидириш)

Оддий қидириш КШЭК даги “Qidirish” тугмасини босиш орқали бажарилади. “Qidirish” тугмасини босганда керакли адабиётларни қидириш имониятини берувчи интерфейс очилади (44-расм).

The screenshot displays the ARMAT search interface. On the left, a sidebar menu under "Kitobhon" includes options like "Shaxsiy kabinet", "Men o'qigan kitoblar", "Mening qarzlarim", "Maxsus buyurtma", and "Qidirish" (highlighted with a red circle and an arrow). The main search area features several input fields: "Muassasa:", "Kod:", "Muallif:", "Sarlavha:", "Kalit so'z:", "RNTI:", and "Mavzular bo'yicha qidirish:". There are also dropdown menus for "Boshlanadi" and a checkbox for "Barcha bazadan izlash". The bottom of the search area has buttons for "Qidirish" and "Tozalash".

44-расм.

Бу ерда “Muallif”, “Sarlavha” ва “Kalit so'z” атамалари ёрдамида қидириш мумкин. Адабиётнинг муаллифи бўйича қидириш. Дастлаб қайси МБ дан қидиришни аниқлаб оламиз. Бунинг учун тизимнинг юқори қаторида жойлашган “Katalog” майдонига менюдан фойдаланиб тегишли база номини ўрнатамиз (45-расм).

45 -расм.

Қидирув шартларидан бирини танлаймиз (46 -расм).

1. Қидирув атамаси бошланадиган сўз иштирок қилган барча ҳужжатларни излаш. Бундай ҳолда майдонга “Boshlanadi” сўзи ўрнатилади.
2. Қидирув атамаси библиографик тасвирнинг ихтиёрий жойида бўлганда ҳужжатларни излаш. Бундай ҳолда майдонга “Ihtiyoriy” сўзи ўрнатилади.
3. Қидирув атамаси, библиографик тасвирнинг тегишли элементида тўла мос келганда ҳужжатларни излаш. Бундай ҳолда майдонга “Butun qidirish” сўзи ўрнатилади.

Muallif:		Boshlanadi ▼
Sarlavha:		Boshlanadi
Kalit soʻz:		Ihtiyoriy
		Butun qidirish
	Mantiqiy amallar ▼	
Mavzular boʻyicha qidirish:		
Nash etilgan yil:		
Natijalar soni	10 ▼	
Qidirish Tozalash		

46 -расм.

Изланаётган адабиётнинг муаллифи тизимнинг “Muallif” майдонига киритилади ва “Qidirish” тугмасини босиш (47-расм).

Muallif:

Sarlavha:

Kalit soʻz:

Mavzular boʻyicha qidirish:

Nash etilgan yil:

Natijalar soni

47-расм.

Натижада қуйидаги шаклга эга бўламиз (48-расм).

			Buyurtma
Kod	Adabiyot	Buyurtma	
26	Каримов У.Ф., Математика? Забавно!, 2009, Zarafshon ОНИМИ План_2009.doc		
27	Каримов И.А., Истиқлол йўли: муаммолар ва режалар, 1992, O'zbekiston XII чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг X сессиясида 1992 йил 2 ва 3 июлда сўзланган нутқ u01.doc		
28	Каримов У.Ф., Математика, 2009, Hayot KARMAT REKVIZIT.doc		
29	Каримов У.Ф., Мухаммадиев А.Ш., Абдуллаев С.М., Информатика, 2009, Bilim Китобда ахборот технологиялари тўғрисидаги маълумотлар келтирилган Отчет_Каримов У.doc	☐	
31	Каримов У.Ф., Информатика, 2009, Bilim Қўлланма ўрта мактабларнинг 9 синфлари учун as01.doc	☐	
32	Каримов У.Ф., Атажанов Ж., Мухаммадиев А.Ш., Математик анализ, 2009, O'zbekiston Китоб 7 синф ўқувчиларига мўлжалланган	☐	
36	Шомансуров Е., Душамов В., Эргашев Т., Пирматова М., Каримов И.А., Мухаммадиев А.Ш., Ўзбекистон тарихи, 2009, Ўқитувчи	☐	
38	Юдашкин В., Наимова П., Дўстов П., Қосимов М.Р., Пирматова М., Савочкин М.П., Каримов У.Ф., Астрономия, 2008, Ziya	☐	

Ko'rsatiladigan soni: Jami: 18 Ko'rsatildi: 10 1 2

48-расм.

Келтирилган библиографик тавсифнинг ўнг томонидаги квадратчаларга сичқонча билан белги қўйиб “Buyurtma” тугмасини босиш орқали қидириб топилган адабиётга буюртма бериш мумкин.

“Sarlavha” ва “Kalit soʻz” атамалари ёрдамида қидириш бажариш ҳам юқоридагидек амалга оширилади.

Шунингдек, оддий қидирув таркибида “Barcha bazadan izlash” бўлиб у орқали йиғма электрон каталогдаги барча базадан қидирув амалини бажариш мумкин. Бунинг учун “Barcha bazadan izlash” даги квадратчани белгилаб олиб “Қидириш” тугмасини чертамыз (49-расм). Натижада қуйидаги малумотга эга бўламиз (50-расм).

Muassasa:

Kod:

Muallif: Boshlanadi

Sarlavha: Boshlanadi

Kalit soʻz: Boshlanadi

RNTI:

Mavzular boʻyicha qidirish:

Nash etilgan yil:

Barcha bazadan izlash: ☒

Natijalar soni:

49-расм.

Мана шу тарзда оддий қидирув амалларини бажариш мумкин.

Президент асарлари	187
Ўзбекистонлик академиклар	2399
Даврий нашрлар	7
Ахборот ресурс маркази	51
Кўп томлик асарлар	4
Асака автомобил заводи	15
Эркин Воҳидов	482
Респ. йиг. эл. кат	15
Тошкент давлат педагогика университети	17109
Ўзбекистон Миллий кутубхонаси	89351
Автореферат	5241
Диссертация	10303
Тошкент давлат маданият институти	12521
Самарканд давлат университети	39233
Тошкент ахборот технологиялари университети	42391
Урганч давлат университети	19082
ФААК диссертациялар	8134
ФААК автореферат	11162
Самарканд иктисод ва серв. инст.	1
Самарқанд чет тиллар институти	1
Тошкент ахборот тех. универ.Сам. филиали	0
Самарканд тиббиёт институти	97
Тошкент Давлат юридик инс	21735

50-расм.

Кўп аспекти қидирув бажариш учун “Kengaytirilgan qidirish” номли ёрликни чертамыз. Натижада тизим интерфейсида кўйидаги қидирув формаси ҳосил бўлади (51-расм).

51-расм.

Бунда бир қанча қидирув формасидан фойдаланган ҳолда керакли адабиётларни топиш мумкин.

Ҳосил бўлган қидирув интерфейсидан дастлаб, тегишли каталогни танлаб ўрнатамиз. Сўнгра, “Birinchii atama” бўйича сарлавҳани ўрнатиб, керакли сарлавҳани ёзамиз. “Ikkinchi atama” бўйича эса нашр этилган йилни ўрнатиб, йилни киритамиз ва “қидириш” тугмачасини чертамыз (52-расм).

52-расм.

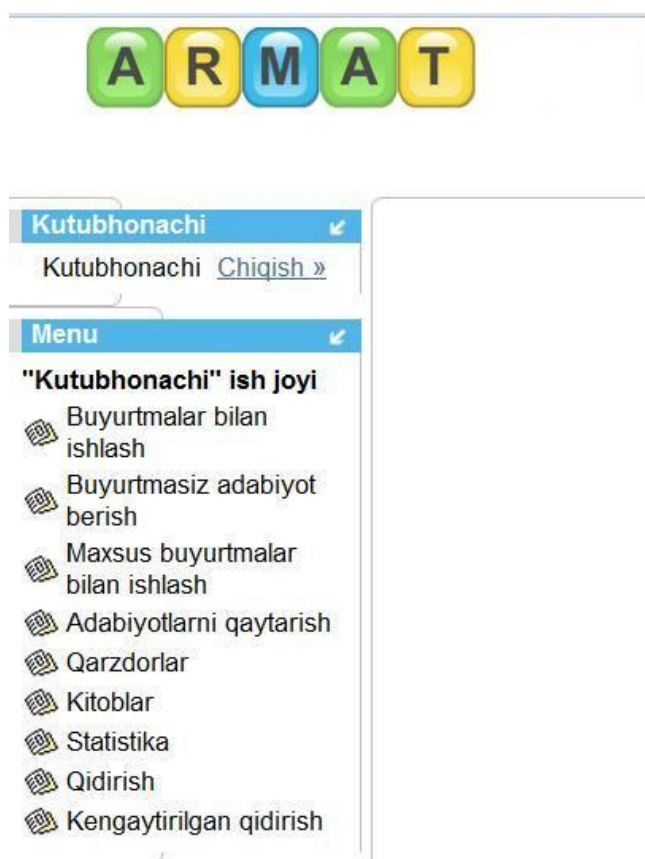
Шундай қилиб, ARMAT тизимида кўп аспектли қидирув бажаришни кўриб чиқдик.

1.9. Китоб бериш ва қайтариб олиш билан шуғулланадиган ходимнинг автоматлаштирилган иш ўрни

Китоб бериш ва қайтариб олиш билан шуғулланувчи ходимнинг АИЎда буюртмаларнинг бажарилиши назорат қилинади, бошқарилади, КШЭК буюртманинг қабул қилинганлиги, топилганлиги тўғрисидаги ахборотларни

юбориш, китоб бериш ва қайтариб олиш функциялари автоматлаштирилган. Тизимнинг бу модулида АКМ, АРМ ва кутубхоналар фаолияти учун зарур бўлган статистик маълумотларга ишлов берилади ва махсус формаларда тегишли жадвалларни босиб чиқариш имконияти яратилган. Мазкур модул тизимнинг ягона библиографик маълумотлар базасидаги библиографик маълумотлар статусини ўзгартириш орқали фонддаги китобларнинг “бўш” ёки “банд” эканлигини аниқлайди. Китоб бериш ЭК орқали буюртма бериш ва электрон каталогдан фойдаланмай буюртма бериш орқали амалга оширилади. Ишни бундай усулда ташкил қилиниши АРМ кутубхоначиси учун жуда қулай, сабаби фойдаланувчи бевосита китобни полкадан олиши ва ЭК базасига ўз паролини киритиб олинган адабиёт инвентар рақамини тегишли майдонган киритади ва олинган китоб китобхоннинг электрон формулярига ёзилади. Бундай усулда ишлаш китоб бериш жараёнини тезлаштиради.

Ахборот-ресурс марказида китоб бериш ва қайтариб олиш билан шуғулланадиган ходимнинг автоматлаштирилган иш жойи кириш учун “Login” майдонига “bibl”, “Parol” майдонига “11” қийматларини берамиз. Китоб бериш ва қайтариб олиш билан шуғулланувчи ходимнинг АИЎ қуйидаги (53-расм)да келтирилган.

53-расм.

Китоб бериш ва қайтариб олиш билан шуғулланувчи ходимнинг АИЎ функциялари билан танишамиз.

1. Буюртмалар билан ишлаш. Фойдаланувчилар томонидан берилган барча буюртмалар “Буюртмалар билан ишлаш” бўлимига келиб тушади. АРМга келиб тушган буюртмаларни кўриш учун “Буюртмалар билан ишлаш” тугмасига сичқонча билан чертамыз ва буюртмалар рўйхатини кўрамиз (54-расм).

X Kitobhon Bor?	Eslatma	Adabiyot	Status	Katalog
☐ 000	Bor	Ахборот технологиялари : Атама ва таърифларТ. : Узстандарт, 2003. - 706.; - : p800.	tatuek1	
☐ 000	Bor	Ахборот технологиялари : Акад. лицей ва касб-хунар коллеждари учун дарслик / Абдукодиров, А. А., Хайитов, А. Г. - Т. : Укитувчи, 2002. - 1486.; - : с.1500.	tatuek1	
☐ 000	Bor	Ахборот технологиялари ва ахборот хавфсизлиги соҳаларининг ҳуқуқий масалалари : талабалар илмий-назарий конференцияси материаллари; мақолалар туплами; 2007й. 21 апр. / , Каримов, А.З., Мухаммадиева, Ж.У., Нормуратов, К.Т., Сотиболдиев, А.Т. - Т., 2007. - 726.; - : 68 т.713 сум.	tdyui2	
☐ 000	Bor	Ахборот технологиялари : Акад. лицей ва касб-хунар коллеждари учун дарслик / Абдукодиров, А. А., Хайитов, А. Г. - Т. : Укитувчи, 2002. - 1486.; - : с.1500.	tatuek1	
☐ 555	Bor	"Авесто" ва унинг инсоният тараққиётидаги урни : монографияТ. : Фан, 2001. - 1866.; - : p2400.	tatuek1	
☐ 000	Bor	Информатика : учебное пособие / , Тараканов, К.В. - М. : Книга, 1986. - 304с.;	armtdmi	
☐ 000	Bor	Централизация библиотечного дела: итоги и перспективы : межвузовский сборник научных трудов / , Абрамов, К.И. - М., 1982. - 167с.; - : p.1.20.	armtdmi	

54-расм.

2. Буюртманинг қабул қилинганлиги тўғрисида Фойдаланувчига хабар бериш. Бунинг учун библиографик тавсифнинг чап томонидаги квадратчага сичқонча билан белги кўямиз ва интерфейсининг пастки қисмидаги “Status” майдони менюсига “Qidirilmoqda” қийматини ўрнатамыз (55-расм).

X Kitobhon Bor?	Eslatma	Adabiyot	Status	Katalog
☐ 000	Bor	Соихова, Х. Алишер Навоий ва Уйгур адабиёти : брошюра / Соихова, Х., Эркинов, С. - Андижон : З.М.Бобур номидаги Андижон Давлат университети, 1994. - 35с.;	armtdmi	
☒ 000	Bor	Каримов У.Ф. Корпоратив ахборот - кутубхона тизимлари ва тармоқлари / Каримов У.Ф., Раҳматуллаев М.А., Қосимов С.С. - Тошкент : Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти, 2008. - 153 б.; APM корпорацияси дарслик010908.doc	arm	

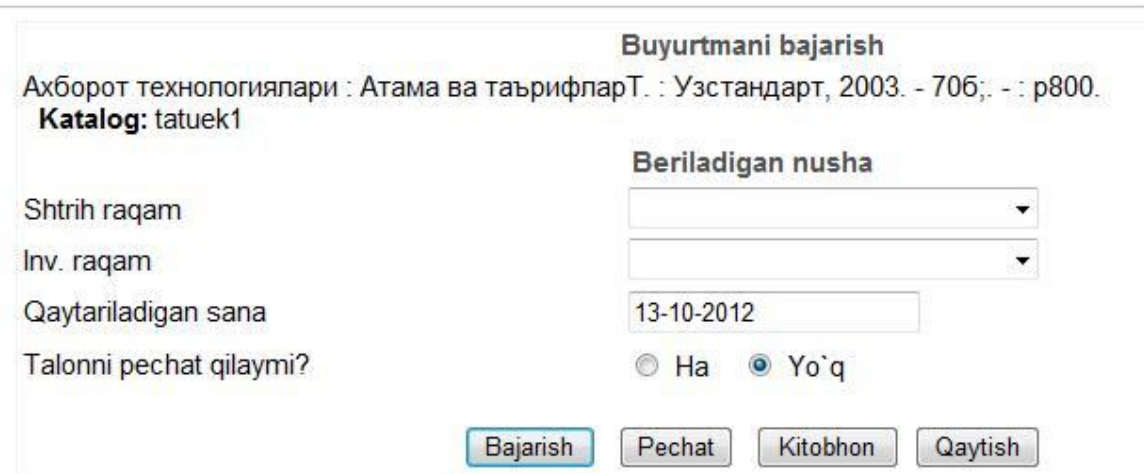
Status: Qidirilmoqda Qidirilmoqda Tayyor Brand polkada O'rnatish

55-расм.

3. Буюртманинг топилганлиги ва уни Фойдаланувчининг олиши мумкинлиги тўғрисида Фойдаланувчига хабар бериш. Бунинг учун библиографик тавсифнинг чап томонидаги квадратчага сичқонча билан белги кўямиз ва интерфейсининг пастки қисмидаги “Status” майдони менюсига “Tayyor” қийматини ўрнатамыз.

4. Буюртмани Фойдаланувчига бериш. Бунинг учун библиографик тавсифнинг чап томониданги квадратчага сичқонча билан белги кўямиз

ва тавсифнинг ўнг томонидаги (бажариш) тугмасига сичқонча билан чертамыз ва очилган деразадаги “Инвентар рақам” майдонига тегишли инвентар рақамни ўрнатамыз. Инвентар рақам менюдан олинади (56-расм).

Buyurtmani bajarish

Ахборот технологиялари : Атама ва таърифларТ. : Узстандарт, 2003. - 706;. - : p800.
Katalog: tatuek1

Shtrih raqam

Inv. raqam

Qaytariladigan sana

Talonni pechat qilaymi? ☐ Ha ☒ Yo'q

56-расм.

5. “Китобхон” тугмасини босиш орқали буюртма берган китобхоннинг парол ва логинга мос келишини аниқлаймиз. Бунинг учун “Китобхон” тугмасини сичқонча билан чертамыз ва натижа куйидагича бўлади (57-расм).

Buyurtmani bajarish

Ахборот технологиялари : Атама ва таърифларТ. : Узстандарт, 2003. - 706;. - :
Katalog: tatuek1

Shtrih raqam

Inv. raqam

Qaytariladigan sana

Talonni pechat qilaymi? ☐ Ha ☒ Yo'q

Foto

Bilet raqami 000
Kategoriyasi Доцент
F.I.O. Каримов У.Ф.
Elektron pochta ufk4@mail.ru
Tug'ilgan sana 19540812
Jinsi Эркак
Manzil Тошкент ш. Юнус Обод тумани 7 кв
 хонадон

57-расм.

6. Талонни печат қилайми? Саволига “ҲА” жавоби берилган “Pechat” тугмасини босиш орқали берилаётган китоб текшириб кўрилади.
7. Китобни Фойдаланувчига бериш учун “Bajarish” тугмаси босилади. Натижада, принтердан берилаётган китоб тўғрисида ахборот ва Фойдаланувчини китобни олганлиги тўғрисидаги маълумотни тасдиқловчи хужжат босиб чиқарилади. Фойдаланувчи хужжатга имзо қўяди ва уни кутубхоначига беради. Кутубхоначи китобни Фойдаланувчига беради.
8. Берилган хужжатларни қайтариб олиш. Берилган хужжатларни қайтариб олиш учун кутубхоначи “**"Kutubhonachi" ish joyi**”

бўлимидаги “Adabiyotlarni qaytarish” тугмасини босади. Тизим адабиётларни ким томонидан қайтарилаётганлигини билиш учун “Билет рақами” (Логинг)ни сўрайди. Кутубхоначи “Билет рақами” майдонига ҳужжатларни топшираётган китобхоннинг “Билет рақамини” киритади. Натижада ҳужжатларни топшираётган китобхонга тегишли бўлган саҳифа очилади (58-расм).

The screenshot shows a web application interface for a library system. On the left is a sidebar menu with options like 'Kutubhonachi', 'Menu', and 'Kutubhonachi' ish joyi. The main area displays a user profile for 'F.I.O. Karimov U.F.' with a 'Bilet raqami' (ticket number) of 000. Below the profile is a table of borrowed books ('O' qilyotgan adabiyotlar').

X	Katalog	Adabiyot	Inv. nomer	Olingan sana	Qaytariladigan sana
☐	arm	Мухаммадиев А.Ш. Электрон каталог : Учебник / Мухаммадиев А.Ш. - Тошкент : Алишер Навоий номидagi Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти, 2011. - 200 с. ; 21 см. - ISBN 123456789098. Электрон каталог.doc	qqw345	17-09-2012	07-10-2012
☐	armtdmi	Централизация библиотечного дела: итоги и перспективы : межвузовский сборник научных трудов / , Абрамов, К.И. - М., 1982. - 167с. ; - p.1.20.	19810	18-09-2012	08-10-2012

58-расм.

Берилган ҳужжатларни қайтариб олиш учун ҳужжат тавсифининг чап томонидаги квадратчага сичқонча билан чертиб белги қўйилади ва “Танланганларини қайтариш” тугмаси босилади.

Шундай қилиб, биз фойдаланувчи томонидан берилган буюртмаларнинг кутубхоначи томонидан бажарилишини кўриб чикдик.

9. “Qarzdorlar” билан ишлаш. Тизим АРМда олиниб ўз вақтида қайтариб топширилмаган ҳужжатлар рўйхатини ва қайси фойдаланувчи ҳужжатларни ўз вақтида топширмаганлигини кўрсата олади. Бунинг учун “**“Kutubhonachi” ish joyi**” бўлимидаги “Qarzdorlar” тугмасига сичқонча билан чертилади ва АРМнинг қарздорлари аниқланади (59-расм).

The screenshot shows a search interface for overdue books ('Qarzdorlar'). It includes a sidebar menu and a search form with fields for 'Bilet raqami', 'Kategoriya', 'Olingan sana', 'F.I.O.', 'Muassalar', and 'Qaytariladigan sana'. Below the search form is a table of results.

X	Bilet raqami	Muassasa	F.I.O.	Kategoriya	Soni
39	0000	Респ. йигма эл. кат. маркази	Islomova H. Q.	Магистрант	3
14	000	Респ. йигма эл. кат. маркази	Каримов У. Ф.	Доцент	2

At the bottom, there are summary statistics: 'Ko'rsatiladigan soni: 10' and 'Jami: 2 Ko'rsatildi: 10 1'.

59-расм.

Бу ердаги “қарздор” фойдаланувчининг фамилиясига сичқонча билан чертсак фойдаланувчи тўғрисидаги маълумотга эга бўламиз. “Soni” устунда

кўрсатилган рақамга сичқонча билан чертсак фойдаланувчи томонидан олиниб ўз вақтида қайтариб топширилмаган китоблар рўйхатини кўрамиз. Улар қизил шрифтда ажратиб кўрсатилади (60-расм).

X	Katalog	Adabiyot	Inv. nomer	Olingan sana	Qaytariladigan sana
16	arm	Каримов У.ф. Электрон библиографик кўрсаткич / Каримов У.ф., Ибрагимова Д., Раҳматуллаев М.А., O'lgab V., Grigoryans, A.G. - Тошкент : Yangi asr avlodi, 2009. - 5;.	qqw347	15-03-2011	04-04-2011
17	arm	Каримов У.ф. Электрон библиографик кўрсаткич / Каримов У.ф., Ибрагимова Д., Раҳматуллаев М.А., O'lgab V., Grigoryans, A.G. - Тошкент : Yangi asr avlodi, 2009. - 5;.	qqw346	15-03-2011	04-04-2011
18	arm	Каримов У.ф. Электрон библиографик кўрсаткич / Каримов У.ф., Ибрагимова Д., Раҳматуллаев М.А., O'lgab V., Grigoryans, A.G., Раҳматуллаев, М.А. - Тошкент : Yangi asr avlodi, 2009. - 5;.	9цш2	15-03-2011	04-04-2011

60-расм.

Тизим қарздорлар билан ишлашда: “Билет рақами”, “Фамилияси”, “Категорияси”, “Муассасаси” элементлари орқали қидириш имкониятига эга.

10. Ахборот ресурс маркази томонидан фойдаланувчиларга берилган ҳужжатлар рўйхатини аниқлаш. Бунинг учун **"Kutubhonachi" ish joyi** бўлимидаги “(Қўлдаги) китоблар” тугмасига сичқонча билан чертилади. Натижада, фойдаланувчиларга берилган ҳужжатлар рўйхатига эга бўламиз (61-расм). Бу ерда фойдаланувчининг қўлида бўлган китобни аниқлаш учун интерфейсининг юқори қисмидаги “Сарлавҳа” майдонига изланаётган ҳужжат сарлавҳаси киритилади ва “Qidirish” тугмаси босилади. Натижада, изланаётган китоб қайси фойдаланувчининг қўлида эканлигини билишимиз мумкин.

X	Katalog	Adabiyot	Inv. nomer	Olingan sana	Qaytariladigan sana
1	arm	Каримов У.ф., Раҳматуллаев М.А., Мухаммадиев А.Ш., Ватан туйғуси Монография АРМ мутахассисларига мўлжалланган	ufk4	17-12-2009	06-01-2010
16	arm	Каримов У.ф. Электрон библиографик кўрсаткич / Каримов У.ф., Ибрагимова Д., Раҳматуллаев М.А., O'lgab V., Grigoryans, A.G. - Тошкент : Yangi asr avlodi, 2009. - 5;.	qqw347	15-03-2011	04-04-2011
17	arm	Каримов У.ф. Электрон библиографик кўрсаткич / Каримов У.ф., Ибрагимова Д., Раҳматуллаев М.А., O'lgab V., Grigoryans, A.G. - Тошкент : Yangi asr avlodi, 2009. - 5;.	qqw346	15-03-2011	04-04-2011
18	arm	Каримов У.ф. Электрон библиографик кўрсаткич / Каримов У.ф., Ибрагимова Д., Раҳматуллаев М.А., O'lgab V., Grigoryans, A.G., Раҳматуллаев М.А. - Тошкент : Yangi asr avlodi, 2009. - 5;.	9цш2	15-03-2011	04-04-2011
24	arm	Ibrohimova, M., Husanova, Z., Yangi zilopiyadagi sarguzashtlar, Yangi asr avlodi	ufk1	05-07-2011	25-07-2011

61-расм.

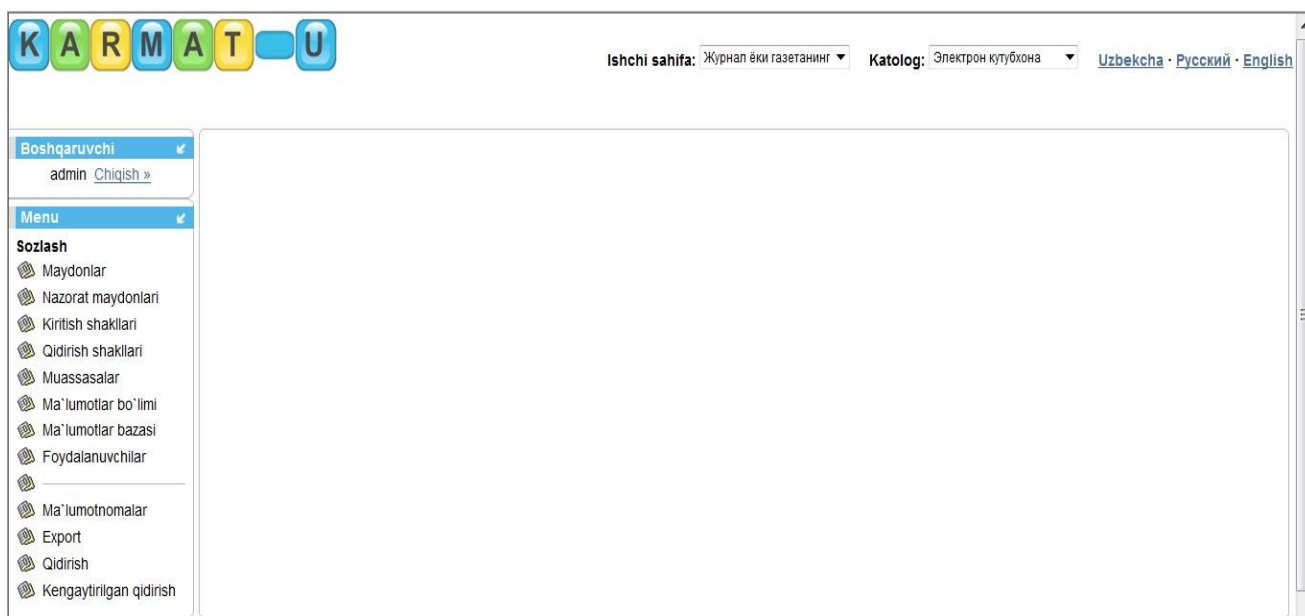
11. Китоб бериш ва қайтариб олиш билан шуғулланувчи ходимнинг АИЎда статистик маълумотларни ҳам олиш мумкин. Бунинг учун “Statistika” тугмасини босиш ва керакли статистик маълумотларни танлаш имконияти яратилган.

1.10. Тизим администраторининг автоматлаштирилган иш ўрни

“Тизимни бошқариш/юритиш билан шуғулланувчи ходимнинг (Администраторнинг) АИЎ”да янги базалар очиш, керак бўлмаганларини ўчириш, тизимдан фойдаланувчи (администратор, каталоглаштирувчи, китобхон ва бошқа) ларга тегишли статуслар бериш амаллари бажарилади. Администраторнинг АИЎда библиографик ёзув элементларини ЭК базасига киритиш майдонларини яратишга мўлжалланган махсус “конструктор” яратилганки унинг ёрдамида ҳар қандай MARC форматлар оиласига кирувчи ички ёки коммуникатив формат яратиш мумкин. Бу ердаги универсаллик маълумотларни базаларга киритиш учун ихтиёрий кўринишдаги ишчи саҳифаларни яратиш ҳамда библиографик маълумотларни экспорт/импорт қилишга имкон берувчи форматларни яратишга йўл очади.

Тизимнинг интерфейси ўзбек, игилиз ва рус тилларида яратилган бўлиб уни бошқа тилга таржима қилиш унчалик мураккаб иш эмас. Махсус ишлаб чиқилган жадвалдаги сўзлар тегишли тилга таржима қилинган, тизим интерфейси керакли тилда ишлай бошлайди. Ўзбекистондаги ЭК базаларини шакллантириш билан шуғулланувчи каталоглаштирувчиларнинг малака даражаларини назарда тутиб ва уларга каталоглаштириш пайтида ёрдам бериш мақсадида ҳар бир майдонга киритиладиган маълумот уни киритиш тартиби ва шакли тўғрисида маслаҳат бериб борилади. Бундай маслаҳатни олиш учун каталоглаштирувчи тегишли майдонга сичқонча билан чертиши кифоя.

АРМ администраторининг автоматлаштирилган иш ўрнини ишга тушириш учун “Login” майдонига “admin”, “Parol” майдонига “11” қийматлари берилади. Бу қийматлар ўрнига бошқаларини ишлатиш ҳам кўзда тутилган. Тизим корпоратив режимда ишлатилганда, Администраторнинг АИЎда корпорация иштирокчиларининг ҳар бирига алоҳида “Login” ва “Parol” бериш орқали ўларни тизимда рўйхатдан ўтказиш имконияти яратилган. Администраторнинг АИЎнинг бош саҳифаси куйидаги 62-расмда келтирилган.

62-расм.

Тизим администраторининг автоматлаштирилган иш жойида бажариладиган асосий вазифалар:

1. Махсус Конструктор ёрдамида тизим фаолият учун зарур бўлган майдон ва майдонистиларни яратиш.
2. Киритиш шаклини танлаш ва ўрнатиш.
3. Маълумотлар базаларини яратиш ва керак бўлмаганларини ўчириш.
4. Маълумотларни экспорт/импорт операцияларини бажариш.
5. Тизимдан фойдаланувчилар (администратор, кутубхоначи, китобхон ва бошқалар) учун тегишли статуслар ўрнатиш.
6. Тизим билан ишлайдиган ташкилотларни рўйхатга олиш.
7. Рўйхатга олинган ташкилотларга “Login” ва “Parol” бериш.

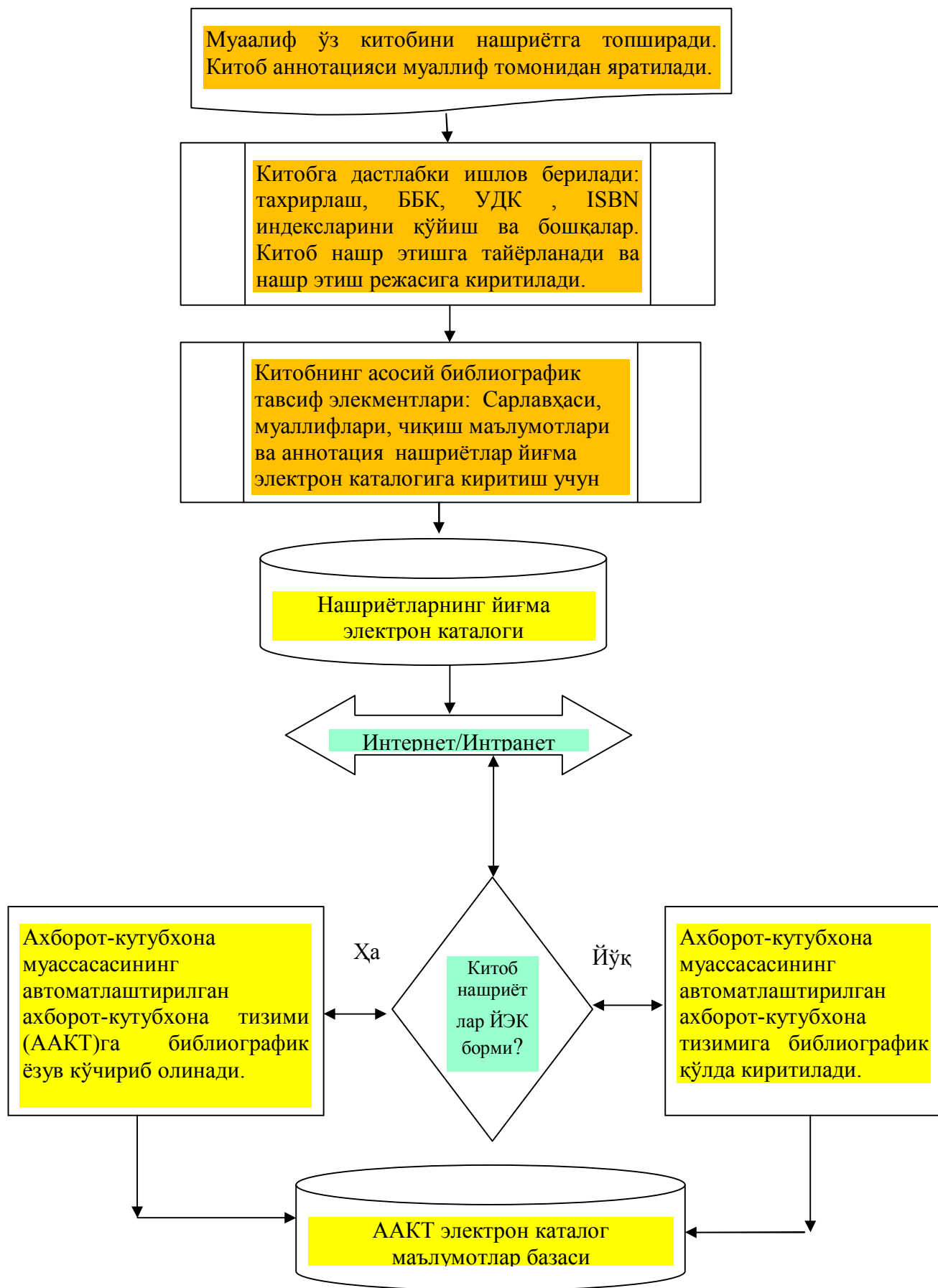
Автоматлаштирилган кутубхона-ахборот тизимларининг (АКАТ) библиографик маълумотлар базаси MARC форматлар асосида шакллантирилади. Бугунги кунда, Республикамизда ва бошқа мамлакатларда фойдаланилаётган АКАТнинг библиографик маълумотлар базалари UNIMARC, RUSMARC, USMARC, MARC 21 ёки бошқа бир MARC оиласига кирувчи форматлар асосида шакллантирилмоқда. Баъзи бир АКАТлар ўз ички форматига эга бўлиб, улар библиографик маълумотларни экспорт/импорт операцияларини бажаришлари учун UNIMARC, RUSMARC, USMARC, MARC 21 ва бошқа форматлар билан мос ҳолда ахборот алмаштириш имкониятлари яратилган. АКАТ тизими ўз ички форматини шакллантириши учун махсус “Конструктор”га эга бўлиб, унинг ёрдамида библиографик маълумотлар базасини халқаро талабларга жавоб берадиган даражада шакллантириш ва UNIMARC, RUSMARC, USMARC, MARC 21 ёки

бошқа бир MARC оиласига мансуб форматлар билан ишлаш имкониятлари яратилган.

1.11. Комплектаторнинг автоматлаштирилган иш ўрни

Ҳар қандай ахборот-кутубхона муассасасини автоматлаштириш яъни унга автоматлаштирилган ахборот кутубхона тизимини жорий қилиш ахборот-кутубхона муассасаси электрон каталогини шакллантириш билан боғлиқдир. Ахборот-кутубхона фонди тўғрисидаги библиографик маълумотларни автоматлаштирилган тизим электрон каталоги маълумотлар базасига киритиш мураккаб, серхаражат ва узоқ давом этадиган жараён ҳисобланади. Фараз қиламиз фондда 50 000 номдаги ўқув адабиётлари сақланади. Бундай ҳажмга эга ахборот-кутубхона муассасасини тўлиқ автоматлаштириш учун 50 000 номдаги барча ўқув адабиётлари автоматлаштирилган кутубхонанинг электрон каталогига киритилиши керак. Ҳар бир ўқув адабиётидан ўртача 40-120 та метамаълумот автоматлаштирилган тизим каталогига киритилишини ҳисобга олсак ва бу библиографик ёзувларнинг барчасига каталоглаштирилаётган ҳужжатнинг аннотациясини ҳам киритилишини инобатга олсак бир китоб электрон библиографик тавсифини яратиш учун ўртача 20-25 минут вақт сарфланиши аниқ бўлади. Демак, 50 000 номдаги ўқув адабиётларини автоматлаштирилган тизимнинг электрон каталогига киритиш учун $50\,000 \times 20 / 60 = 16\,666$ соат вақт кетишини ҳисоблаб топиш мумкин. Бу бир каталоглаштирувчи ҳар куни 8 соатдан ишлаганда 2083 иш кунини ташкил қилади. Ўзбекистондаги 61 та олий ўқув юртининг ҳар бирида бу ишнинг такрорланишини эътиборга оладиган бўлсак ахборот кутубхона муассасасини автоматлаштиришнинг асоси бўлган электрон каталог базасини шакллантирига қанчалик кўп вақт ва маблағ сарфланишини тушуниб етамиз. Каталоглаштиришдаги бу харажатларни камайтириш йўлларида бири бу электрон каталоглаштиришда нашриётлар электрон каталогини яратиш ва каталоглаштиришнинг корпоратив усулидан фойдаланишдир. Ўзбекистонда 100 дан ортиқ нашр иши билан шуғулланадиган ташкилотлар мавжуд аммо шу пайтгача уларда чоп этилаётган китобларнинг электрон каталоги яратилган эмас. Нашриётлар йиғма электрон каталогини (ЙЭК) яратиш ва корпоратив каталоглаштиришда бу каталоглардаги библиографик маълумотлардан фойдаланиш юқорида кўтарилган муаммо ечимларидан бири бўлади. Нашриётлар йиғма электрон каталогидан фойдаланиб каталоглаштириш алгоритми кўриб чиқамиз (63-расм).

Нашриётлар ЙЭК яратиш алгоритми

Нашриётларнинг йиғма электрон каталогини яратиш технологиясини ARMAT тизими мисолида кўриб чиқамиз.

Дастлаб ARMAT тизимининг Конструкторидан фойдаланиб нашриётлар йиғма электрон каталоги учун махсус иш варақасини яратамиз. Йиғма электрон каталог учун “Нашриётлар йиғма электрон каталоги” номи билан янги маълумотлар базасини яратамиз. Ҳар бир нашриёт учун алоҳида “логин” ва “парол” берилади. Интренет/Интернет тармоқлари орқали нашрёт ходими ARMAT дастурини ишга туширади. Масалан, <http://karmat.vocedu.uz>. Электрон каталог тугмасини босиб, очилган майдон ва майдонистиларни кетма-кет тўлдирамиз (64-расм)

Yangi adabiyot qo'shish	
008	Nazorat maydoni
041	Nashr tili
100	Muallif
245	Sarlavha to'g'risida ma'lumot
260	Chi'ish ma'lumotlari
500	Ilova
520 A	Annotatsiya
700	Boshqa mualliflar
856	Elektron birlik joylashgan joy va

64-расм.

Тизим интерейсидаги “Қўшиш” тугмасини босиш орқали каталоглаштирилаётган китобни асосий библиографик тавсиф элементлари ARMAT тизимининг электрон каталог базасига киритилади. Шундай усул билан нашриётлар режасига киритилган китобларнинг электрон каталог базаси шакллантирилади.

ARMAT тизимидан фойдаланаётган ахборот-ресурс марказининг фондни бутлаш бмоан шуғулланадиган ходими ўзига берилган “парол” ва “логин” билан тизимга киради ва нашриётларнинг йиғма электрон каталоги базасидан ўзига керакли китобни библиографик тавсиф элементлари бўйича кидиради. Топилган библиографик ёзувни узининг маълумотлар базасига кўчириб ўтказди. Бунинг учун топилган библиографик ёзувнинг чап томонидаги квадратчага белги қўйиб “экспорт” тугмасини босади. Бу ерда шуни ҳам эътибордан четда қолдирмаслик керакки. Библиографик ёзув кўчирилаётганда “Ишчи саҳифа” менюсида “Каталоглаштириш” сўзи туриши керак (65-расм).

K A R M A T - U Ishchi sahifa: Каталоглаштириш Katalog: Нашриётлар йиғма эл. Uzbekcha · Русский · English

Komplektator
Komplektator Chiqish »

Menu
Komplektator
Buyrtma berish/Qabul qilish
Elektron katalog
Hisobotlar
Qidirish
Kengaytirilgan qidirish

Ma'lumotlar bazasi(Kataloglar) bo'limi

Muassasa: **Респ. йиғма эл. кат. м.**
Kod:
Muallif: Boshlanadi
Sarlavha: **Қ.урбақ.апар ва дуру жаво&#** Boshlanadi
Kalit so'z: Boshlanadi
Qidirish Tozalash

[Yangi adabiyot qo'shish](#)

Kod	X	Nomi	Soni
228	☒	Пьерро Шарль Қурбақалар ва дуру жавоҳирлар / Пьерро Шарль. - Тошкент : Ўзбекистон, 2011.	

Chop qilish Export

Ko'rsatiladigan soni: 10 Jami: 1 Ko'rsatildi: 10 1

[Yangi adabiyot qo'shish](#)

65-расм.

“Импорт” тугмаси босилгач экранда нашриётлар йиғма электрон каталогидан фондни бутловчининг маълумотлар базасига танланган библиографик ёзувни кўчириб олиш имкониятини берувчи интерфейс очилади (66-расм).

K A R M A T - U Ishchi sahifa: Каталоглаштириш Katalog: Нашриётлар йиғма эл. Uzbekcha · Русский · English

Komplektator
Komplektator Chiqish »

Menu
Komplektator
Buyrtma berish/Qabul qilish
Elektron katalog
Hisobotlar
Qidirish
Kengaytirilgan qidirish

Adabiyotlarni bitta katalogga nusxalash

Yangi ish sahifaga o'tkazish ☒

228 ☒ **Пьерро Шарль**
Қурбақалар ва дуру жавоҳирлар / Пьерро Шарль. - Тошкент : Ўзбекистон, 2011.

Katalog: **Komplektator** Import

66-расм.

Очилган деразадаги “Импорт” тугмаси босилганда нашриётларнинг йиғма электрон каталогидagi библиографик ёзув фондни бутловчининг маълумотлар базасига кўчиб ўтади. Фондни бутловчининг автоматлаштирилган иш ўрнида нашриётларнинг электрон каталогидан олинган библиографик ёзувга қўшимчалар: китобга берилган инвентар рақам, сотиб олинган нусхалар сони, китоб қайси бўлимга берилганлиги ва бошқа маълумотлар киритилади.

Фондни бутлаш бўлимида дастлабки ишловдан ўтказилган адабиётлар “Каталоглаштирувчи”нинг автоматлаштирилган иш ўрнидаги маълумотлар базасига кзчириб ўтказилади ва бу ерда китобда ишлов бериш жараёни давом этади. Шундай қилиб, биз таклиф қилаётган тартибда иш ташкил қилинганда китобнинг дастлабки библиографик тавсифи нашриётда бир марта яратилади ва ундан Республикамизнинг 12 000 дан ортиқ ахборот-кутубхона муассасаси

фойдаланиши мумкин. Демак, биз таклиф қилган усулда каталоглаштириш жараёни ташкил қилинганда каталоглаштиришга кетаётган вақт тежалади, хатоликларнинг олди олинади, кутубхоналарда бир ишни бир неча бор такрорлашга йўл қўйимайди, харажатлар кескин қисқради. Натижада ахборот-кутубхона хизматини кўрсатиш самраси ва маданияти ортади.

1.12. Ахборот-ресурс марказларининг автоматлаштирилган тизимида библиографик маълумотларнинг хавфсизлигини таъминланиши

Автоматлаштирилган ахборот-кутубхона тизимларида сақланаётган ахборотларнинг хавфсизлигини сақлаш бугунги кунда ахборот-кутубхона фаолияти билан шуғулланаётган мутахассислар олдида ечимини кутаётган долзарб масалалардан ҳисобланади. Зеро, корпоратив каталоглаштириш бир томондан электрон библиографик ресурслар яратиш харажатларини камайтирса ва каталоглаштириш вақтини қисқартиришга олиб келса, иккинчи томондан яратилаётган библиографик ёзувлар хавфсизлигини таъминлашга катта хавф туғдиради. Яъни ягона маълумотлар базасини шакллантириш ва ундан фойдаланишда библиографик ёзувлар ва тўлиқ матнли маълумотлар базасини жиддий ҳимоя қилишга катта эҳтиёж туғилади.

Ахборот хавфсизлиги — ахборот технологияларнинг шиддат билан ривожланаётган соҳаларидан биридир. Сақланаётган ахборотнинг қимматлилиги ҳамда кишилиқ ҳаётининг кўпгина қисми мазкур ахборотларга изчил боғланганлиги, мазкур соҳанинг ривожланишига олиб келди [1].

Ахборот-ресурс марказларининг автоматлаштирилган тизими (ARMAT) кутубхона муассасаларида асосий ахборот жараёнларини (каталоглаштириш, кутубхона фонди асосида буюртма бериш, буюртмани бажариш ва бошқалар) автоматлаштиришга мўлжалланган бўлиб, «Тизим администратори», «Каталоглаштирувчи», «Кутубхоначи», «Фойдаланувчи» ва «Фондни комплекташ» автоматлашган иш жойларидан ташкил топган. Қуйида тизимнинг мавжуд бошқа тизимлардан фарқ қилувчи айрим хусусиятлари келтирилган:

- корпоратив каталоглаштириш технологиясининг мавжудлиги тайёр библиографик ёзувлардан фойдаланиб тезда ва сифатли ўз электрон каталог (ЭК) базасини шакллантириш имкониятини яратади;
- тизимда китобхонларга масофадан хизмат кўрсатиш технологиясини амалга оширилганлиги китобхонларнинг бевосита кутубхонага келмасдан ЭК ва ЭКдан фойдаланмай буюртмалар бериш ва буюртмаларни қабул қилинганлиги, уларнинг бажарилиши тўғрисидаги ахборотларни олиш имкониятини яратган;
- тизим библиографик тавсиф яратишда Ўзбекистонда ишлаб чиқилган стандартлар тизимига риоя қилади;

- тизим ишлатиш учун жуда қулай бўлиб, у Ўзбекистон кутубхоначиларининг бугунги кундаги малака ва кўникмаларини эътиборга олиб яратилган;
- тизимдан фойдаланувчилар учун содда ва барчага тушунарли тилда услубий қўлланма (ўзбек ва рус тилларида) яратилган;
- тизим таркибига киритилган майдонларни яратувчи махсус “Конструктор” ихтиёрий типдаги ва керакли хоссага эга бўлган майдонларни туза олади. Бу эса ўз навбатида ички ва ташқи форматларни кутубхона технологияларига мослаб лойиҳалаш имкониятини яратади;
- электрон каталог базасини шакллантиришда маълумотномалар (динамик базалар)дан фойдаланиш ЭК базасини тўлдириш жараёнини тезлаштиради ва тайёр маълумотлардан фойдаланиш йўлга қўйилганлиги туфайли хатоликлар камайяди.

ARMAT тизимида ахборот хавфсизлиги бир нечта босқичда амалга оширилади. Тизимга фойдаланувчи томонидан киритиладиган барча ахборотлар (БЁлар ҳамда уларга бириктирилган тўлиқ матнлар, тизим фойдаланувчилари ҳамда китобхонлар ҳақидаги маълумотлар ва бошқалар) маълумотлар базасини бошқариш тизимида (МББТ) сақланади. Бу эса ахборотларга руҳсатсиз мурожаат қилишни олдини олади.

Уч даражали архитектура. Тизим уч даражали архитектура технологияси асосида (клиент-сервер-МББТ) ишлаб чиқилган. Қуйида тизимнинг архитектуравий жиҳатдан ахборот модели келтирилган.

67-расм. ARMAT тизимининг ахборот модели

Юқоридаги 67-расмда келтирилган моделдан кўринадики, фойдаланувчилар МББТга тўғридан-тўғри боғлана олмайдилар. Бундан ташқари МББТ ташқи боғланишдан химояланган. Натижада тармоқдаги фойдаланувчи МББТ билан фақат ARMAT тизими орқали ишлай олади. Мазкур ҳолат МББТни ташқи ахборот ҳужумидан сақлайди.

Қўшимча SQL-код (ингл. Structured Query Language – Структураланган сўров тили) **киритишдан сақланиш.** Web технология асосида қурилган ҳамда МББТ билан ишлайдиган дастурий тизимларга асосий инфор­мацион ҳужумлардан бири SQL код киритиш орқали ташкил қилинади [2]. Киритилган SQL-код - қўлланилган МББТ турига ҳамда киритилган SQL-код турига қараб ҳар қил амалий натижа (масалан: жадваллардан маълумот ўқиш, маълумотларни таҳрирлаш ҳамда уларни МБдан ўчириш) бериши мумкин.

Энг кўп тарқалган SQL киритиш усулларида бири - МБдан ахборот қидиришда қўлланилувчи параметр охирига қўшимча SQL сўров қўшиш орқали амалга оширилади. Дейлик, қуйидаги URL орқали

<http://example.uz/news.php?id=5>

дастурий тизим Web саҳифага **sql="select id, desc from news where id ='5' "** сўровномани натижасини чиқарсин. Информацион хужум вақтида мазкур URL (Uniform Resource Locator – Ресурснинг уникал кўрсаткичи) қуйидагича ўзгарилади

<http://example.uz/news.php?id=5> UNION select login, password from users

Агар МББТда ҳақиқатдан ҳам users жадвал мавжуд бўлса ва у login, password майдонларига эга бўлса, мазкур ҳолатда дастурий тизим фойдаланувчиларининг тизимга боғланишда ишлатадиган махфий маълумотларига эга бўлишимиз мумкин. 2008 йилги текширишларга кўра, текшириш олиб борилган Web сайтларнинг 68% қўшимча SQL киритиш жараёнида муофакқиятсизликка учраган [3].

Бундай тартибдаги хужумлардан химояланиш мақсадида, ARMAT тизимида фойдаланувчилар томонидан киритилган ҳамда МББТга сўровнома жўнатишда фойдаланилувчи барча параметрлар текширувдан ўтказилади. Ушбу параметрлар асосида SQL сўровнома қуришдан олдин, агар мавжуд бўлса, ' -белгиси, "-белгиларига алмаштирилади. Мазкур усул юқоридаги хужумлардан тўла химояланиш имкониятини беради.

Калит сўзларни шифрлаш. Маълумки, Web-саҳифаларда жуда кўп ҳолларда қайта ишланиши керак бўлган ахборотлар дастлаб фойдаланувчи томонидан танланади, сўнгга ишлов бериш учун серверга жўнатилади. Фойдаланувчи томонидан танланган ахборотни идентификация коди (ИК) тизимга жўнатилади ва мазкур ахборот қайта ишлаш жараёни бошланади. Ахборотларнинг ИКи тизимга GET ёки POST (GET, POST – Web серверларга жўнатиладиган сўров турлари) сўровномалар шаклида жўнатилади. Агар мазкур кодлар одам ўқий оладиган шаклда бўлса, фойдаланувчилар мазкур сўровномаларни ўзгартиришлари ҳамда у учун рухсат бўлмаган ахборотларни таҳирлаши мумкин.

Мазкур муаммони ҳал қилиш мақсадида, ARMAT тизими орқали қайта ишланиладиган барча ахборотларнинг ИКи фойдаланувчиларга жўналишидан олдин махсус алгоритм асосида шифрланади. Натижада, фойдаланувчи ИКни қўлбола таҳирлай олмайди. Фойдаланувчи томонидан жўнатилган ИК шифрланган ҳолатда бўлади ҳамда мазкур код махсус алгоритм асосида қайта тикланади. Натижада фойдаланувчилар махсус сўзларни ҳамда ИКларни тизимдан ташқарида ўзгартира олмайдилар ва ўзларига рухсат бўлмаган ахборотларга мурожаат ҳуқуқига эга бўлмайдилар.

Хулоса сифатида шуни айтиш мумкинки, ARMAT тизимида библиографик ахборотларни ҳавфсизлигини таъминлаш мақсадида, Web технология соҳасидаги мавжуд бир нечта усуллардан фойдаланилган. Бундан ташқари

тизим HTTPS (Hypertext Transfer Protocol Secure) протоколи асосида ҳам ишлаш имкониятига эга бўлиб, мазкур протокол клиент ва сервер орасида ҳавфсиз ахборот алмашилишни таъминлайди.

2-Боб. ЭЛЕКТРОН КАТАЛОГ МАЪЛУМОТЛАР БАЗАСИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ

2.1. MARC форматларининг ривожланиш тарихи, асосий тушунчалар, атамалар таърифлар

MARC форматларининг ривожланиш тарихи деярли қирқ йилларга бориб тақалади. Машина ўқий оладиган каталоглаштириш ғояси (Machine-Readable Catalogue ёки Cataloging – MARC) АҚШ Конгресс кутубхонаси фаолияти билан боғланган. 1960 йилда дастлабки ҳисоблаш машиналарига эга бўлган АҚШ Конгресс кутубхонаси машина ўқий оладиган библиографик ёзувларни яратишга киришди. Қўйилган масала ўта жиддий эди, яъни каталог карточкаларидаги библиографик ахборотларни тўғридан-тўғри компьютерга ўтказиш имконияти мавжуд эмас эди. Карточкадаги библиографик ахборотларни машина ўқий оладиган шаклда ташкил қилиш ва бу ахборотларни компьютер тушунадиган шаклда интерпретация қилиш учун компьютерга маълумотлар элементларини аниқлаш мақсадида махсус йўриқнома бериш талаб қилинар эди.

Бундай мураккаб масала ечимини топиш мақсадида Конгресс кутубхонаси MARC I номли махсус лойиҳа ишлаб чиқди. Лойиҳанинг мақсади библиографик тавсифни машина ўқий оладиган шаклда олиш имкониятларини тадқиқ қилиш эди. Лойиҳада АҚШ, Англия, Канада ва Британия музейининг кутубхонасидан 16 та йирик кутубхоналар иштирок этди. Бу соҳадаги ишлар Буюк Британияда ҳам олиб борилди. Британия Миллий библиография Кенгаши BNB MARC лойиҳасини тайёрлади. Мазкур лойиҳада босма нашрларни тайёрлаш ва чиқаришда машина ўқий оладиган маълумотлардан фойдаланиш кўзда тутилди. Икки мамлакатда параллел равишда олиб борилган тадқиқотлар MARC II номли лойиҳа яратилишига сабаб бўлди. MARC II принциплари ўзоқ йиллар давомида турли кўринишдаги ҳужжатларни каталоглаштириш, турли ахборот-кутубхона масалаларини ечиш, автоматлаштирилган ахборот-кутубхона тизимларида қўлланилиб келди.

Машина ўқий оладиган каталоглаштириш соҳасида халқаро ҳамкорлик бўлишига қарамай тез орада MARCнинг бир неча версиялари пайдо бўлди.

Булар: UKMARC (Буюк Британия), USMARC (АҚШ), INTER-MARC – (Франции, Бельгии ва Швейцарии). 1970 йилларнинг бошларида MARC оиласига кирувчи форматлар сони 20 дан ортиб кетди. Буларга CANMARC (Канада), FINMARC (Финляндия), OCLC (Онлайнли компьютер кутубхона маркази). Улар учун базавий формат сифатида USMARC олинди. Форматлар сонининг буқадар кўпайишига миллий каталоглаштириш қоидаларининг турли туманлиги сабаб бўлди. Автоматлаштирилган тизимларда турли форматларнинг қўлланилиши библиографик ахборотлар алмаштиришда қийинчиликлар туғдирди. Форматлар орасидаги номувофиқликни тугатиш мақсадида ИФЛА томонидан коммуникатив формат яратиш таклиф қилинди. Ва у “Универсал MARC” UNIMARC номи билан яратилди. Миллий автоматлаштирилган ахборот кутубхона тизимлари орасида библиографик ахборотларни алмаштириш учун икки конвертор яратиш кифоя бўлди, бири UNIMARC га конвертация қилади иккинчиси UNIMARC дан миллий тизимга библиографик ахборотларни конвертация қилади.

1990 йилларга келиб MARC-форматларнинг сони 50 дан ортиб кетди. UNIMARC форматининг асосий вазифаси библиографик ахборотларни халқаро алмашинувини таъминлаш бўлсада, ундан кўплаб мамлакатлар ўз миллий форматларини яратишда фойдаландилар. Масалан, RUSMARC (Россия), BELMARC (Белорусия Республикаси), UKRMARC (Украина). Миллий форматларни яратишда асос сифатида USMARC ёки UNIMARC формати олинди, сўнгра, у миллий каталоглаштириш қоидаларига мослаштирилди. Бундай сондаги форматларнинг пайдо бўлиши миллий каталоглаштириш қоидаларининг ўзига хос хусусиятларга эмас балки, кўпроқ престиж масалаларига бориб тақалади. Умуман олганда библиографик тавсиф қоидалари Германияни ҳисобга олмаганда бошқа барча мамлакатларда деярли бир ҳил. Моҳияти жиҳатидан улар турлича бўлишлари мумкин эмас, зеро миллий каталоглаштириш қоидалари барча мамлакатларда деярли бир ҳил: муаллиф, сарлавҳа, нашр тўғрисида маълумотлар, чиқиш маълумотлари ва бошқалар. Бу ерда шуни ҳам унитмаслик керакки, кўпчилик каталоглаштириш бўйича миллий қоидалар библиографик тавсифнинг халқаро стандарт қоидасига (ISBD) асосланган. Масалан, каталоглаштиришнинг англо-америка қоидаси AACR 2 ва ГОСТ 7.1 – 84, ГОСТ 7.1 – 2003 ларни қарайдиган бўлсак, улар орасида ҳозиргача икки асосий тафовут мавжуд эди. AACR 2 да тавсиф сарлавҳасида бир муаллифни акс эттирилган бўлса ГОСТ 7.1 – 2003 да уч муаллифгача акс эттирилар эди. Кўп томлик нашрлар тавсифини яратишда фарқ мавжуд эди. Ҳозирги пайтда биринчи тафовут бартараф этилган, яъни ГОСТ 7.1 – 2003 да тавсиф сарлавҳасида бир муаллиф акс этади. Келгусида янги форматларнинг пайдо

бўлишида тўхталиш кутилмоқда. Бундай фикрга келинишининг сабаби, кўпгина мамлакатлар ўзлари учун миллий форматларни яратиб олганлар, қолганлари эса тайёр автоматлаштирилган ахборот кутубхона тизимларини (ИРБИС, ALEF, LIBER) сотиб олишни афзал кўришмоқда. Янги форматларнинг пайдо бўлмаслигига асосий сабаблардан бири бу миллий формат яратилгач, албатта бошқа тизимлар билан библиографик маълумотларни алмаштиришга мўлжалланган махсус конвертор ҳам ишлаб чиқиш зарурати туғилади. UNIMARC формати ҳам конверторсиз маълумотларни алмаштириш имкониятига эга эмас. Бундай конвертор яратиш учун юқори интеллектуал ва молиявий қўйилмалар талаб қилади. Умуман олганда, ҳар қандай конвертор ҳам бир тизимдан иккинчисига ахборотларни тўлиқ кўчира олмайди. Аммо, библиографик ёзувга тегишли асосий маълумотларни кўчириш имконияти мавжуд.

MARC 21 бу махсус форматларнинг комплекси бўлиб, ўз ичига қуйидаги форматларни олади:

- библиографик маълумотлар учун;
- авторитет маълумотлар учун;
- фонд тўғрисидаги маълумотлар учун;
- маълумотларни классификациялаш учун;
- жамиятга тегишли ахборотлар учун.

Библиографик маълумотлар учун яратилган формат асосий ҳисобланади ва у машина ўқий оладиган каталоглаштиришни амалга ошириш мақсадида яратилган. Бу форматни барча кўринишдаги ҳужжатларни тавсифлашга қўллаш мумкин. У асосий ва қўшимча тавсифлар яратиш ҳамда ҳужжат мазмунини очиб бера олади.

MARC 21 форматининг тавсифи

АҚШ конгресс кутубхонаси АҚШда эълон қилинган нашрларнинг расмий депозитарийси ва АҚШда ҳамда жаҳонда чоп қилинаётган нашрлар каталоглаштириш ёзувларининг манбаи ҳисобланади. Библиографик форматларни юритиш ва уларни расман ҳужжатлаштириш АҚШ конгресси кутубхонаси томонидан амалга оширилади.

MARC – бу каталоглаштирилаётган ёзувнинг ихтиёрий қисмини маркирлаш жараёнини белгилашга мўлжалланган қисқа ва қулай атамадир. У компьютер ёрдамида ишлов беришга мўлжалланган. Коммуникатив формат қуйидагиларни таъминлаши лозим:

- Турли кўринишдаги кутубхона ҳужжатларига тадбиқ қилиш имконияти;
- Каталоглаштиришга қўшимча равишда турли масалаларни ечишга йўналтирилган етарлича эгилувчанлик;

- Турли автоматлаштирилган тизимларда қўллаш учун қулайлиги.

Каталог карточкалардан анаънавий равишда фойдаланиб келган ахборот кутубхона муассасаларида MARC стандартларини қўллаш ахборотларни қидириш тезлигини кескин ошириш имкониятини яратади. Китобхонлар каталоглардан фойдаланиб керакли карточкаларни қидиришдек соатлаб вақт оладиган ишдан кутиладилар.

Ўзбекистон ўз миллий MARC форматига эга бўлиши керакми?

Бугунги кунда миллий MARC форматлар сони 50 дан ортиб кетган. Улар орасида MARC 21 ва UNIMARC кўпроқ ишлатилмоқда. Мутахассисларнинг фикрича, мавжуд библиографик ёзувларнинг жуда катта қисми MARC 21 да яратилган. Масалан, жаҳон йиғма электрон каталоги номини олган OCLC 80 дан ортиқ мамлакатлардаги кутубхоналар библиографик ёзувларини бирлаштирган бўлиб, у 40 000 000 дан ортиқ MARC 21 форматидаги библиографик ёзувларга эга, Россия Давлат кутубхонасининг электрон каталогида 4 500 000 дан ортиқ библиографик ёзув MARC 21 форматида яратилган. Бугунги кунда яратилаётган автоматлаштирилган ахборот кутубхона тизимларининг кўпчилиги асосан MARC 21 асосида яратилмоқда. Фикримизча, MARC формат асосан автоматлаштирилган ахборот кутубхона тизими маълумотлар базасини шакллантириш учун ишлатилади. Бугунги кунда Ўзбекистонда ARMAT, KADATA ва Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон миллий кутубхонасининг автоматлаштирилган тизимлари яратилган. Ўзбекистон Миллий кутубхонасининг АКAT ва ARMAT MARC 21 яратилган бўлса, KADATA UNIMARC асосида яратилган. Ўзбекистонда АКAT яратилган бўлса UZMARC нега керак? Яратилган АКATлар ички форматининг қайси жиҳати бизни қаноатлантирмапти? Англияда ёки Россияда чоп қилинган китоб библиографик тавсиф элементлари ва Ўзбекистонда чоп қилинган китоб библиографик тавсиф элементлари орасида қандай фарқ бор? Ҳеч қандай фарқ йўқ, демак, UZMARC формати учун эҳтиёж йўқ!

Маълумотлар кўрсаткичлари (Signposts): Библиографик ёзувни интерпретация қилиш ва ўқиб олиш учун компьютерга ёрдам бериш керак. 1-жадвалда ахборотларни белгилашга мўлжалланган маълумотлар кўрсаткичлари "signposts" келтирилган.

1-жадвал

Маълумотлар кўрсаткичининг "signposts" матнли ёзуви		MARC меткали ўша ёзув	
"SIGNPOSTS"	Маълумотлар	"SIGNPOSTS"	Маълумотлар

Асосий библиографик ёзув сарлавҳаси:		100	
Номи:	King, Stephen	1 \$a	King, Stephen
Сарлавҳа ва жавобгарлик тўғрисида маълумотлар:		245	
Асосий сарлавҳа:	Misery	10 \$a	Misery
Жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар:	Jim Arnosky	\$c	Jim Arnosky
Нашр соҳаси:		250	
Нашр тўғрисидаги маълумотлар	1 st ed.	\$a	1 st ed.

1-жадвалда "signposts"лар билан белгиланган MARC ёзуви келтирилган. Бу "signposts"лар қуйидагича номланади: Майдон, метка, индикатор, майдонности, майдонности коди ва мазмунни аниқловчи. Ҳар бир атамани алоҳида кўриб чиқайлик.

Майдон. Ҳар бир библиографик ёзув мантиқан майдонларга ажратилган. Масалан, муаллиф учун алоҳида майдон ажратилган, сарлавҳа учун алоҳида майдон ажратилган. Бу майдонлар бир ёки бир неча “майдонности”ларга бўлиниши мумкин. Юқорида айтиб ўтилганидек, майдонларнинг номлари жуда узун бўлгани учун уларни MARC ёзувининг ҳар бирида келтириш жуда ноқулай. Шу сабабли майдон уч рақамли меткалар орқали тақдим қилинади.

Метка. Ҳар бир майдон метка деб юритиладиган учта рақамли сон билан белгиланади. Метка ўзидан кейин келаётган майдонни идентификация қилади. Дисплей экранда меткадан сўнг индикаторлар кўринсада (4 ёки 5 рақамли сон кўринса), метка барибир биринчи учта рақам билан ифодаланган бўлади.

Қуйида майдон ёзуви келтирилган. Бу ердаги 100 сони метка ҳисобланади ва у асосий библиографик ёзув сарлавҳаси муаллиф тўғрисидаги маълумотни ўз ичига олади.

100 1# \$a King, Stephen

MARC ёзувларидаги 10% майдонлар тез-тез фойдаланилади, қолган 90% майдонлар эса, камдан кам ҳолларда ишлатилади.

Индикаторлар: Майдон меткасининг ҳар бирдан сўнг символларнинг икки позицияси келади (001-009 майдонлар бундан мустасно). Символларнинг позициясининг бири ёки иккаласи ҳам индикаторлар сифатида фойдаланилиши мумкин. Баъзи бир майдонлар учун биринчи ёки иккинчи позиция қўлланилиши мумкин. Баъзи бир ҳолларда ҳар иккала позициядан фойдаланиш мумкин. Масалан, 020 ва 300 майдонлар учун бу позициялар мутлақо ишлатилмайди. Агарда майдон учун индикатор позицияси ишлатилмаса, индикатор “аниқланмаган” ҳисобланади, ва позиция тўлдирилмайди. Аниқланмаган позициялар " # " символи билан белгиланиши мумкин.

Ҳар бир индикаторнинг қиймати 0 дан 9 гача бўлган қийматлар билан аниқланиши мумкин. Баъзи бир ҳолларда қиймат сифатида ҳарфлар ҳам ишлатилиши мумкин. Икки индикатор икки рақамли сон сифатида кўринсада уларнинг ҳар бири алоҳида маънога эга бўлади. Қуйида келтирилган мисолда биринчи 3 рақам метка (245 сарлавҳа майдони), кейин келаётган 2 рақам (1 ва 4) индикатор қийматлари ҳисобланади. “1” биринчи индикатор, “4” иккинчи индикатор.

24514 \$a The waste lands / \$c adapted from Stephen King.
--

Биринчи индикаторга берилган 1 қиймати жорий каталогда сарлавҳага алоҳида библиографик ёзув яратилиши кераклигини кўрсатади. Бу анаънавий карточкали каталогда тавсифланаётган бирлик сарлавҳаси учун қўшимча библиографик ёзувли карточка босиб чиқарилишини билдиради. Қўшимча ёзув маълумотномасида эса “Сарлавҳа” кўрсатилиши керак.

Иккинчи индикатор ёрдамида дисплей экранда майдон бошидаги нечта символ компьютер томонидан саралаш ва жойлаштириш пайтида ҳисобга олинмайдиган символлар сони кўрсатилади. Масалан, The waste lands” сарлавҳаси учун “4” индикатори ("T", "h", "e", пробел) биринчи тўрт символнинг ҳисобга олинмаслигини билдиради.

Майдоности: Майдонларнинг кўпчилиги ўзаро боғланган маълумотлардан иборат бўлади. Майдондаги маълумотларнинг ҳар бири майдоности дейилади ва ҳар бир майдоностидан аввал майдоности коди келади. Майдонлар 001 дан 009 гачалари учун майдоностилар мавжуд эмас. Масалан, китобларнинг физик тавсифини белгилайдиган майдон учун китоб ҳажмини (китоб саҳифалар сони) аниқлайдиган майдоности, бошқа физик характеристикалар майдоности (иллюстрациялар тўғрисида ахборот), китоб ўлчамини (сантиметрларда) аниқлайдиган майдоностилар мавжуд:

Майдоности коди: Майдоности коди куйи регистрдаги бир харфдан иборат бўлиб, ундан олдин ажраткич келади. Майдоностининг ҳар бир коди ўзидан сўнг маълумотларнинг қандай тури келишини кўрсатади.

Ажраткич: Автоматлаштирилган тизим дастурида ажраткичлар турли белгилар орқали экранда акс этиши мумкин. Масалан, "эт" (@) белгиси, (\$) доллар белгиси ва бошқалар. Қуйида биз ажраткич сифатида (\$) доллар белгисидан фойдаланамиз. Юқорида кўриб ўтган мисолда майдоности кодлари сифатида **\$a** ҳужжат ҳажмини белгилаш учун, **\$b** физик характеристикани белгилаш учун, **\$c** китоб ўлчамини белгилаш учун ишлатилган.

2.2. MARC 21 майдон ва майдонистилар тавсифи

№	Май- дон номе- ри	Майдон номи	Изоҳ	Мисоллар
1	001	Назорат номери ва (005) тузатиш киритилган сана	Автоматик тарзда киритилади	
2	(008)	Кодлаштирилган маълумотлар	Майдон 40 символлик позициялардан иборат бўлиб (00-39), улар ёзув тўғрисидаги кодлаштирилган ахборотларни ўз ичига олади ва каталоглаштирилаётган ҳужжатнинг махсус жиҳатлари (ҳужжат ҳукумат томонидан эълон қилинган расмий ҳужжатми? Ҳужжат юбилей муносабати билан тайёрланганми? Биографик ҳужжатми? Унда иллюстрациялар ва библиографик маълумотлар мавжудми?) тўғрисидаги ахборотлар кўрсатилади. Кодларнинг қийматлари ва символлари <i>“MARC 21 формати майдонларидан фойдаланиш бўйича йўриқномада келтирилган.</i>	
3	(020)	ISBN Индекси		
		(a) ISBN	Агарда китобда ISBN номери келтирилган бўлса майдон тўлдирилади. ISBN ҳарфлари ёзилмайди. Агарда ҳужжатда бир неча ISBN келтирилган бўлса майдонистилари такрорланади.	5-8367-0092-5;
		(c) Нархи (сўм.)		10-15, 111-00, 6-34, 0-

				78.
4	(090)	Шифрлар		
		(а) Полка индекси	Полка индекси классификацион индекс бўлиб, у фонд тизимли жойлаштирилганда ҳужжат сақланаётган жойни кўрсатади.	83я72: 22.3я2
		(х) Муаллифлик белгиси	Муаллифлик белгисини аниқлаш учун муаллиф фамилиясидан (ёки ҳужжат сарлавҳасидан) бир неча ҳарфни майдонга киритиш керак. Муаллифлик белгисини аниқлаш автоматик тарзда амалга ошади.	В 221; И 20; Ч-875
		(с) Каталог индекслари	Каталог индекслари классификацион индекс бўлиб, улар мазкур каталог карточкаси жойлашини керак бўлган каталог бўлинишини кўрсатади.	63.3(2)1; 85.14(0)
		(е) Инвентар номер	Сақлаш бирлигига (ҳужжатга) инвентаризация пайтида инвентар китобда кўрсатиладиган тартиб номери. Агарда улар бир неча бўлса улар бир деразага нуктали вергул билан ажратилади ва улар орасида пробел бўлади.	566722; 566723; 566724
5	(084)	Бошқа классификация индекси/ КВК индекси		
		(а) Бошқа классификация индекси/ КВК индекси	Майдонни тўлдириш мажбурий. Тўлиқ индекс кўрсатилади. Бир неча индекслар мавжуд бўлганда каталог индекслари плюс (+) белгиси орқали бирлаштирилади.	22.151+22.3 (бунда полка индекси 22.1); 63.5(0)я73+82.3(0)я73 (бунда полка индекси 63я73)
6	(100)	Муаллиф		
		(а) ФИШ	Майдонга ягона ёки биринчи муаллиф (агарда муаллифлар сони учтадан ортиқ бўлмаса) тўғрисидаги маълумотлар	Васильев В. Н. Коновалов, Иван

			киритилади. Дастлаб, муаллиф фамилияси, сўнгра шарифи агар имконияти бўлса исми шарифи тўлиқ киритилади.	Яковлевич
		(b) Авлодлар. номери	Майдон рим рақамлари билан тўлдирилади (лотин ҳарфларида)	Наполеон III Николай I
		(q) Тўлиқ ном	ФИШ майдоностига қараганда янада тўлиқроқ ном. Агарда ФИШга тахаллус киритилган бўлса, бу майдонга муаллифнинг ҳақиқий номи киритилади.	
		(u) Қўшимча	Муаллиф номи транскрипцияси билан боғлиқ турлича талаффуздаги номлар киритилади.	Толкин, Толкиен, Толкиэн.
7	(110)	Ташкилот - муаллиф	Ҳужжатга муаллифлик ролини бажарган ташкилот ёки юрисдикция номи киритилади	Ўзбекистон Республикаси. Қонунлар
8	(245)	Сарлавҳа		
		Давоми (0,1)		
		Сарлавҳанинг давоми мавжудлигини билдирувчи индикатор: 1-ном давоми мавжуд 0-сукут бўйича (давоми йўқ)	Аҳамиятга эга бўлмаган символлар (0-9). Агарда ҳужжат сарлавҳаси махсус белгилардан (қўштирноқ, кўп нукта) ёки артикдан бошланса, бундай ҳолда биринчи сўзгача нечта символ ишлатилаётган бўлса шунча сон рақамларда киритилади.	"The doors"-5 (қўштирноқ, уч ҳарф ва пробел); "Минута молчания"-1 (қўштирноқлар); "...Не отрекаются любя"-4 (қўштирноқ ва уч нукта)
		(a) Асосий	Ҳужжатнинг асосий сарлавҳаси тавсиф манбаида қандай	Русская проза начала

		сарлавҳа	белгилар билан келтирилган бўлса, шундайлигича келтирилади. Санаб ўтилганда белгилар бўлмаса нукта қўйилади. Агарда аниқланаётган бўлса икки нукта қўйилади.	XX века Кресты. Иконы. Складни Философия: итог тысячелетий. Философская психология Электрон кутубхона: яратиш технологияси ва ресурсларидан фойдаланиш. Жандармы и чекисты: от Бенкендорфа до Ягоды
			Титул варағида бир неча асарлар санаб ўтилган бўлса, улар майдонга нуктали вергул орқали киритилади.	Человек из СССР; Полнос; Дедушка
		(b) Сарлавҳанинг давоми	Майдонга сарлавҳанинг давоми киритилади, агарда у бўлса.	7 сифлар учун қисқа очерк хрестоматия. Маълумотнома.
			Ҳужжат кўриниши ёки жанрини акс эттирувчи маълумотлар нукта орқали санаб ўтилади (Повесть. Ҳикоялар). Агарда белгилар бўлмаса улар вергул билан санаб ўтилади (мақолалар, хатлар, хотиралар). Бу майдонга ҳужжатнинг	Тажриба дарслиги: 3 қисмлик. музей-қўриқхона: йўл бошловчи

			китобхонларнинг қайси тоифасига мўлжалланганлиги тўғрисидаги маълумотлар ҳам киритилади (ўрта ёшлардаги ёки ўсмирлар учун; 5 синф ўқувчилари учун ўқув қўлланма), томлар сони тўғрисида маълумот (2 томлик), чет тилидан таржима қилинган, агарда таржимон кўрсатилмаган бўлса (инглиз тилидан тарж.) ва бошқ. Санаб ўтиш керак бўлган ҳолларда икки нуқтадан фойдаланилади.	роман: немис тилидан тарж.
		(c) Жавобгарлик	Майдонга сўзбоши муаллифи, муҳаррир, тузувчи, расом, таржимон ва бошқалар киритилади. Нашрни тайёрлаган ташкилот номи биринчи бўлиб киритилади, агарда карточка муаллифсиз бўлса. Агарда карточкада муаллиф кўрсатилган бўлса ташкилот номи, муҳаррир ва тузувчилардан сўнг киритилади. Муаллиф исми, шарифи фамилиядан олдин ёзилади. Турли жавобгар шахслар нуқтали вергул билан (;) ажратилади. Бир хил жавобгар шахслар вергул билан ажратилади.	тузувчи., сўзбоши муаллифи. Л. М. Авилова; масъул муҳар. А. Н. Покровский, Г. Н. Николаева БГПУ; науч. рук. В. И. Матис
		(h) Ташувчи	Физик ташувчи номи кўрсатилади	CD, аудиокассета, звукозапись речевая, ноты, микрофильм, микрофиша, видеокассета.
9	(250)	Нашр тўғрисида маълумотлар		
		(a) Нашр тўғрисида асосий	Нашр тўғрисида аниқланган маълумотлар киритилади.	8-нашр, тўғриланган ва тўлдирилган.

		маълумотлар.		
		(b) Нашр тўғрисида қўшимча маълумотлар.	Аниқловчи маълумотлар киритилади.	Репринтли нашр 1888 й.
10	(260)	Чиқиш маълумотлари		
		Нашриёт мавжудми? (0,1)		
		1 – Нашриёт тўғрисида ахборот бор 0 – сукут бўйича		
		(a) Нашр жойи	Нашр чиқарилган шаҳар номи, тўлиқ ёзилади, Тошкент, Самарқанд. Шаҳарлар номлари санаб ўтилганда улар нуқтали вергул билан ажратилади.	Тошкент; Бухоро
		(b) Нашриёт	Нашриёт номи. Фильмни, CD, аудио- чиқарган фирма номи. Бош ҳарфларда қўштирноқларсиз киритилади. Бўлиниш нуқта орқали кўрсатилади. Турли шаҳардаги нашриётлар санаб ўтилганда нуқтали вергулдан фойдаланилади. Бир шаҳарда жойлашган нашриётлар икки нуқта билан ажратилади.	АСТ: Астрель Наука. Ленингр. отд- ние М.: Медицина; Новосибирск: Наука
		(c) Нашр санаси	Нашр этилган сана сифатида каталоглаштирилаётган ҳужжат нашр этилган йил олинади. Агар бундай маълумот бўлмаса нашр этилган йилни тахминан кўрсатиш мумкин.	2004 [2001?] [ок.1998] [1918 ва 1925 орасида]

11	(300)	Физик тавсиф		
		(a) Ҳажм	Бетлар сони, ижро этиладиган вақт ва бошқалар	435 б., 16л. ил. 651 б., 1 л.портр. 1 электрон. опт. диск
		(b) Иллюстрация	Каталоглаштирилаётган ҳужжатда иллюстрациялар (илл. ёки ранги илл., протрет, карта) мавжуд бўлганда ва улар матнда келтирилган бўлса, ушбу маълумот 300 б майдонистисига киритилади.	127 б.: илл.
		(e) Йўлловчи материал	Иловаларнинг мавжудлиги кўрсатилади.	+3 л. табл. + 2 аудиокассетлар
12	(440)	Серия		
		Аҳамиятсиз е символлар(0-9)	Биринчи сўзгача учрайдиган символлар сонига мос рақам қўйилади. (245 майдондаги мисолларга қаранг).	
		(a) Серия	Майдон серия мавжуд бўлганда тўлдирилади.	Классиклар мактаби: КМ: ўқувчи ўқитувчи китоби Хориж классиклари кутубхонаси
		(v) Том, номер N	Том, серия номери кўрсатилади	Чиқ. 1; Т. 39; 8/2003
		(x) Серия ISSN	Нашрда келтирилган бўлса тўлдирилади. ISSN ҳарфлари ёзилмайди.	0305-3741
13	(500)	Изоҳ		
		(a) Изоҳ	Тавсифнинг алоҳида соҳаларига ёки бутунлай ҳужжатнинг ўзига тегишли қўшимча маълумотлар киритилади.	Сарлаҳа муқовада. кўрсат.

				Содерж.: Весна в Фиальте; Защита Лужина; Обида.
			Аналитик тавсифда бу майдонга мақоланинг аввалги номерларда чиққан қисмлари ёки мазкур журналдаги мақоланинг иловалари билан боғлиқлиги тўғрисидаги маълумотлар киритилади. Турли иловалар санаб ўтилганда улар нукта тери (.-) билан ажратилади.	Илова: Б.162-163 Давоми. - Боши: NN 9,10,11.
14	(504)	Библиография		
		(а) Библиография	Майдонга бир ёки бир неча библиография, фильмография, турли кўрсаткичлар ва бошқалар тўғрисидаги маълумотлар киритилади. Санаб ўтилиши лозим бўлганда улар нукта ва тери (.-) билан ажратилади.	Библиогр.: с. 12-15. - Именной указатель: с. 22 Дискография: с. 105-111. Фильмография: т. 2, с. 344-360. Включает библиогр. и указ.
15	(653)	Очқич сўзлар		
		(а) Очқич сўзлар	Очқич сўзлар бир майдонга вергул (,) орқали киритилади, улар орасига вергулдан сўнг битта пробел қўйилади.	литература древнерусская, мифология, этногенез
16	(700)	Бошқа муаллифлар		
		(а) ФИШ	Каталоглаштирилаётган ҳужжат муаллифлари тўрт ва ундан ортиқ бўлганда бу майдонга биринчи муаллиф (ёки иккинчи	

			учинчи муаллиф, агарда муаллифлар сони учтагача бўлса) тўғрисидаги маълумотлар киритилади. Маълумотларни киритишда 100 – Муаллиф майдонига маълумот киритиш қоида­сига амал қилинади.	
17	(710)	Бошқа ташкилотлар	Муаллифлар сифатида бир неча ташкилотлар иштирок этаётган ҳолларда бошқа ташкилотлар тўғрисидаги маълумотлар киритилади. Ҳар бир ташкилот учун алоҳида элемент шакллантирилади.	
18	(773)	Ахборот манбаи	Майдон тўп­ламдан олинган алоҳида мақола тавси­фи яратилаётганда тўлдирилади. (шаблон «Мақола/ Моногр.») ёки даврий нашрнинг алоҳида мақо­ласига тавсиф берилганда (шаблон «Мақола/ Сер.»).	
		(a) Асосий тавсиф сарлавҳаси	Мақола тавсиф учун олинган китоб муаллифининг фамилияси, исми, шарифи ёзилади.	
		(t) Манба номи	Даврий нашр номи кўрсатилади (қўш­тирноқсиз).	Воспитание школьников Вечерний Барнаул
		(d) Нашр санаси ва жойи	Даврий нашр (ёки тўп­лам) чоп этилган йил ва жой номи киритилади.	2004 М., 2003
		(g) Бошқа ахборотлар	Мақола босилган журнал ёки газета номери ёки сана ҳамда бетлар киритилади.	№ 6. - С.18-24. 26 мая. – С.2-4.
19	(876)	Штрих-кодлар		
		(p) Штрих-кодлар	Майдонга кутубхонада ҳужжатларни автоматлаштирилган	

			тарзда бериш ва қайтариб олиш йўлга қўйилганда штрих кодлар киритилади. Штрих кодлар фонддаги барча ҳужжатларнинг ҳар бирига алоҳида қўйилади.	
20	(990)	Буюртмалар бўйича маълумотлар		
		(e) Индивидуал ҳисобга (ИХ) олинди	Жорий партиядо инвентар ҳисобга олинган ҳужжатлар нусхаси сони.	
		(v) ИХ турибди	Аввалги олинганларни ҳам ҳисобга олган ҳолда индивидуал ҳисобга олинган нусхалар сони.	
		(f) Келиб тушиш санаси	Инвентар ҳисобга олинмаган ҳолда келиб тушиш санаси	
		(t) Йиғма ҳисобга олиш китобида (ЙҲОК) ИХ олиш учун ажратилган ёзув №	Инвентар ҳисобга олиш учун келиб тушган нашрларнинг ЙҲОКдаги номери.	
		(w) УК олинди	Инвентарсиз ҳисобга олиш учун охириги партиядо келиб тушган нусхалар сони тўғрисида маълумот..	
		(k) УК да турибди	Инвентарсиз ҳисобга олишда турган нусхаларнинг умумий сони.	
		(h) Инвентарсиз ҳисобга олиниб, келиб тушган нашрни ЙҲОКдаги	Инвентарсиз ҳисобга олиниб, келиб тушган нашрни ЙҲОКдаги ёзуви номери.	

		ёзуви номери №		
		(z) Выбыло	Ҳисобдан чиқарилган нусхалар сони.	
		(j) Нусхалар сони	Ҳисобга олинган нусхалар сони.	
21	(998)	Персоналия		
		(a) Персоналия	Майдонга каталоглаштирилаётган ҳужжат бағишланган шахслар рўйхати киритилади. (Фамилияси, Исми, Шарифи).	Пушкин, Александр Сергеевич Николай II (имп.)

2.3. Бир муаллифли китоб библиографик тавсиф элементларини киритиш

№	Майдон ва майдонности	Майдон ва майдонностилар номи	Майдон ва майдонностига маълумотларни киритиш қондаси	Изоҳ
1.	041	Nashr tili		
1.1.	a	Matn yozilgan til kodi	<i>uzb</i>	Маълумотномадан олинади
2.	084	Boshqa klassifikatsiya indeksi / KBK indeksi		
2.1.	a	Boshqa klassifikatsiya indeksi / KBK indeksi	<i>78.30</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
3.	090	Shifrlar		
3.1.	x	Muallif belgisi	<i>K 23</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
4.	100	Muallif		

4.1.	a	Familiyasi, ismi, sharifi	<i>Каримов У. Ф.</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
4.2.	e	Shaxs roli	<i>муаллиф</i>	Маълумотномадан фойдаланган ҳолда киритилади.
5.	245	Sarlavha		
5.1.	a	Sarlavha	<i>Электрон библиографик ресурслар яратиш технологияси ва манбалари</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
5.2.	b	Sarlavha davomi	<i>дарслик</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
5.3.	h	Fizik tashuvchi	<i>Матн</i>	Маълумотномадан олинади
6.	260	Chiqish ma'lumotlari		
6.1.	a	Nashr qilingan joy	<i>Тошкент</i>	Лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
6.2.	b	Nashriyot	<i>Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти</i>	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
6.3.	c	Nashr etilgan yil	<i>2006</i>	Лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
7.	300	Fizik tavsif		

7.1.	a	Hajm	194 б	Китоб бетлар сони қўлда ёзилиб киритилади
7.2.	b	Boshqa fizik xarakteristikalar	илл	Қўлда ёзилиб киритилади
8.	500	Ilova		
8.1.	a	Ilova	1000 нусха	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
9.	700	Boshqa mualliflar		
9.1.	a	F. I. Sh.	Умаров А. О.	Қўлда ёзилиб киритилади
9.2.	e	Shaxs roli	сўзбоши муаллифи	Маълумотномадан фойдаланган ҳолда киритилади.
10.	520	Annotatsiya	Мазкур монография "Ахборотлаштириш ва кутубхонашунослик" таълим йўналишида тахсил олаётган талабаларга, "Ахборот тизимлари ва жараёнлари" мутахассислиги бўйича ўқиётган магистрантларга мўлжалланган.	Қўлда ёзилиб киритилади

11.	900	a	To`liq matn	Электрон библ. ресурслар.doc	Библиографик тавсифга тўлиқ матнни боғлаш учун “Obzor” ёрлиғини чертамыз ва очилган деразадан файл номи қаерда сақланган бўлса шу ердан файлни топиб, сичқонча ёрдамида уни белгилаб олиб бир марта чертамыз. Сўнгра “Открыть” тугмачасини босамиз.
-----	-----	---	-------------	------------------------------	---

Каримов У. Ф.

К 23

Электрон библиографик ресурслар яратиш технологияси ва манбалари [Матн] : Дарслик / У. Ф. Каримов ; сўзбоши муаллифи А. Умаров . - Тошкент : Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти, 2006. - 194 б : илл. - 1000 нусха

ББК 78.30

Annotasiya: Мазкур монография "Ахборотлаштириш ва кутубхонашунослик" таълим йўналишида тахсил олаётган талабаларга, "Ахборот тизимлари ва жараёнлари" мутахассислиги бўйича ўқиётган магистрантларга мўлжалланган.

Boshqa murojat nuqtalari:

Умаров, А./сўзбоши муаллифи/

2.4. Икки муаллифли китоб библиографик тавсиф элементларини киритиш

№	Майдон ва майдоноти	Майдон ва майдонотилар номи	Майдон ва майдонотига маълумотларни киритиш қондаси	Изоҳ
1.	020	ISBN Indeksi		
1.1	a	Indeks ISBN	9789943061866	Тизим майдонотисига Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
2.	041	Nashr tili		
2.1	a	Matn yozilgan til kodi	uzb	Маълумотномадан танлаб олинади
3.	084	Boshqa klassifikatsiya indeksi / KBK indeksi		
3.1	a	Boshqa klassifikatsiya indeksi / KBK indeksi	78.30	Тизим майдонотисига Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
4.	090	Shifrlar		
4.1	x	Muallif belgisi	K 23	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
5.	100	Muallif		
5.1.	a	Familiyasi, ismi, sharifi	Каримов У. Ф.	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб

				киритилади
5.2.	E	Shaxs roli	<i>муаллиф</i>	Маълумотномадан танлаб олинади
6.	245	Sarlavha		
6.1.	a	Sarlavha	<i>Корпоратив ахборот - кутубхона тизимлари ва тармоқлари</i>	Луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
6.2.	h	Fizik tashuvchi	<i>Матн</i>	Маълумотномадан олинади
7.	260	Chiqish ma'lumotlari		
7.1.	a	Nashr qilingan joy	Тошкент	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
7.2.	b	Nashriyot	<i>Ғафур Ғулом номидаги адабиёт ва санъат нашриёти</i>	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
7.3.	c	Nashr etilgan yil	<i>2008</i>	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
8.	300	Fizik tavsif		
8.1.	a	Hajm	<i>154 б</i>	Китоб бетлар сони қўлда ёзилиб киритилади

8.2.	b	Boshqa fizik xarakteristikalar	<i>6 в. расм</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
9.	500	Ilova		
9.1.	a	Ilova	<i>10000 нусха</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
10.	520	Annotatsiya	<i>Мазкур қўлланма ушбу соҳа мутахассислари учун мўлжалланган.</i>	Маълумот қўлда киритилади
11.	700	Boshqa mualliflar		
11.1.	a	F. I. Sh.	<i>Раҳматуллаев М. А.</i>	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
11.2.	e	Shaxs roli	<i>муаллиф</i>	Маълумотномадан олинади
12.	700	Boshqa mualliflar		
12.1.	a	F.I.Sh.	<i>Қосимов С. С.</i>	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
12.2.	e	Shaxs roli	<i>муҳаррир</i>	Маълумотномадан олинади

К 23

Каримов У. Ф.

Корпоратив ахборот - кутубхона тизимлари ва тармоқлари
[Матн] / У. Ф. Каримов, М. Раҳматуллаев; муҳаррир С. С.
Қосимов . - Тошкент : Ғафур Ғулом номидаги адабиёт ва
санъат нашриёти, 2008. - 154 б : 6 в. расм. - 10000 нусха. -
ISBN 9789943061866

КБК78.30

Annotasiya: Мазкур қўлланма ушбу соҳа мутахассислари учун
мўлжалланган.

Boshqa murojat nuqtalari:

Қосимов, С. С./муҳаррир/

2.5. Уч муаллифли китоб библиографик тавсиф элементларини киритиш

№	Майдон ва майдоноти	Майдон ва майдонотилар номи	Майдон ва майдонотиға маълумотларни киритиш қондаси	Изоҳ
1.	040	Kataloglashtirish manbai		
1.1.	b	Kataloglash. tili kodi.	uzb	Маълумотномадан олинади
2.	041	Nashr tili		
2.1.	a	Matn yozilgan til kodi	uzb	Маълумотномадан олинади
3.	084	Boshqa klassifikatsiya indeksi / KBK indeksi		
3.1.	a	Boshqa klassifikatsiya indeksi / KBK indeksi	78.30	Маълумот қўлда киритилади
4.	090	Shifrlar		
4.1.	x	Muallif belgisi	K 23	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
5.	100	Muallif		
5.1.	a	Familiyasi, ismi, sharifi	Каримов У. Ф.	Маълумот лўғатдан қидириб қўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
5.2.	e	Shaxs roli	муаллиф	Маълумотномадан

				фойдаланган ҳолда киритилади
6.	245	Sarlavha		
6.1.	a	Sarlavha	<i>Халқаро стандарт китоб рақами (International Standart Book Number - ISBN)</i>	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
6.2	b	Sarlavha davomi	<i>қўлланма</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
6.3	h	Fizik tashuvchi	<i>Матн</i>	Маълумотномадан танлаб олинади
7.	260	Chiqish ma'lumotlari		
7.1.	a	Nashr qilingan joy	<i>Тошкент</i>	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
7.2.	b	Nashriyot	<i>Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти</i>	Лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
7.3.	c	Nashr etilgan yil	<i>2006</i>	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
8.	300A	Fizik tavsif		

8.1	a	Hajm	225 б	Китоб бетлар сони қўлда ёзилиб киритилади
8.2	b	Boshqa fizik xarakteristikalar	<i>илл</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
9.	500	Ilova		
9.1	a	Ilova	<i>1000 нусха</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
10.	520	Annotatsiya	<i>Ушбу қўлланма халқаро стандарт китоб раками- "International Standart Book Number" (ISBN) тўғрисида тушунча беришига мўлжалланган.</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
11.	700	Boshqa mualliflar		
11.1.	a	F. I. Sh.	<i>Раҳматуллаев М.</i>	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
11.2.	e	Shaxs roli	<i>муаллиф</i>	Маълумотномадан олинади
12.	700	Boshqa mualliflar		
12.1.	a	F. I. Sh.	<i>Умаров А.</i>	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
12.2.	e	Shaxs roli	<i>муаллиф</i>	Маълумотномадан олинади

13.	700	Boshqa mualliflar		
13.1.	a	F. I. Sh.	<i>Исомиддинов З.</i>	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса кўлда ёзилиб киритилади
13.2.	e	Shaxs roli	<i>муҳаррир</i>	Маълумотномадан олинади

К 23

Каримов У. Ф.

Халқаро стандарт китоб номери (International Standart Book Number-ISBN) [Матн] : қўлланма / У. Ф. Каримов, М. А. Раҳматуллаев, А. О. Умаров ; муҳаррир З. Исомиддинов. - Тошкент : Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти, 2006. - 225 б. : илл. - 1000 нусха

ББК 78.30

Annotasiya: Ушбу қўлланма халқаро стандарт китоб раками-"International Standart Book Number" (ISBN) тўғрисида тушунча беришга мўлжалланган.

Boshqa murojat nuqtalari:

Исомиддинов, З./муҳаррир/

2.6. Тўрт ва ундан ортиқ муаллифли китоб библиографик тавсиф элементларини киритиш

№	Майдон ва майдоноти	Майдон ва майдонотилар номи	Майдон ва майдонотида маълумотларни киритиш қондаси	Изоҳ
1.	040	Kataloglashtirish manbai		
1.1.	b	Kataloglash. tili kodi.	uzb	Маълумотномадан олинади
2.	041	Nashr tili		
2.1.	a	Matn yozilgan til kodi	uzb	Маълумотномадан олинади
3.	084	Boshqa klassifikatsiya indeksi / KBK indeksi		
3.1.	a	Boshqa klassifikatsiya indeksi / KBK indeksi	78.30	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
4.	090	Shifrlar		
4.1.	a	Joylashuv indeksi	657.1:69	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
4.2.	x	Muallif belgisi	A 22	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
5.	245	Sarlavha		

5.1.	a	Sarlavha	<i>Автоматлаштирилган кутубхона</i>	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
5.2.	b	Sarlavha davomi	<i>кутубхонашунослик ва ахборот тизимлари таълим йўналиши бўйича олаётган талабалар учун ўқув қўлланма</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
5.3.	h	Fizik tashuvchi	<i>Матн</i>	Маълумотномадан танлаб олинади
6.	260	Chiqish ma'lumotlari		
6.1.	a	Nashr qilingan joy	<i>Тошкент</i>	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
6.2.	b	Nashriyot	<i>Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти</i>	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
6.3.	c	Nashr etilgan yil	<i>2003</i>	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
7.	300A	Fizik tavsif		

7.1.	a	Hajm	268 б	Китоб бетлар сони қўлда киритилади
7.2.	b	Boshqa fizik xarakteristikalar	илл., фото.цв	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
8.	500	Ilova		
8.1.	a	Ilova	500 нусха	Қўлда ёзилиб киритилади
9.	520	Annotatsiya	Мазкур ўқув қўлланма "Кутубхонашунослик ва ахборот тизимлари" таълим йўналиши бўйича тахсил олаётган талабалар, магистрлар ва аспирантларга мўлжалланган.	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
10.	700	Boshqa mualliflar		
10.1.	a	F.I.Sh.	Умаров А. О.	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
10.2.	e	Shaxs roli	муаллиф	Маълумотномадан олинади
11.	700	Boshqa mualliflar		
11.1.	a	F.I.Sh.	Раҳматуллаев М. А.	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади

11.2.	e	Shaxs roli	<i>муаллиф</i>	Маълумотномадан олинади
12.	700	Boshqa mualliflar		
12.1.	a	F.I.Sh.	<i>Каримов У. Ф.</i>	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
12.2.	e	Shaxs roli	<i>муаллиф</i>	Маълумотномадан олинади
13.	700	Boshqa mualliflar		
13.1.	a	F.I.Sh.	<i>Муҳаммадиев А. III.</i>	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
13.2.	e	Shaxs roli	<i>муаллиф</i>	Маълумотномадан олинади
14.	700	Boshqa mualliflar		
14.1.	a	F.I.Sh.	<i>Аъзамов А.</i>	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
14.2.	e	Shaxs roli	<i>маслаҳатчи</i>	Маълумотномадан олинади

657.1:69

A 22

Автоматлаштирилган кутубхона [Матн] : Кутубхонашунослик ва ахборот тизимлари таълим йўналиши бўйича таълим олаётган талабалар учун ўқув қўлланма / А. О. Умаров [ва бошқ.] ; маслаҳатчи А. Аъзамов. - Тошкент : Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти, 2003. - 268 б. : илл., фото.цв. - 500 нусха.

КБК78.30

Annotasiya: Мазкур ўқув қўлланма "Кутубхонашунослик ва ахборот тизимлари" таълим йўналиши бўйича тахсил олаётган талабалар, магистрлар ва аспирантларга мўлжалланган.

Boshqa murojat nuqtalari:

Агзамив, А./маслаҳатчи/

2.7. Қонунга оид материаллар (1-қисм) библиографик тавсиф элементларини киритиш (каталоглаштириш ишчи саҳифасида киритилади)

№	Майдон ва майдоноти	Майдон ва майдонотилар номи	Майдон ва майдонотида маълумотларни киритиш қондаси	Изоҳ
1.	020	ISBN Indeksi		
1.1	a	Indeks ISBN	<i>5-7931-0142-X.</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
2.	041	Nashr tili		
2.1	a	Matn yozilgan til kodi	<i>rus</i>	Маълумотномадан танлаб олинади
3.	111	Asosiy bibliografik yozuv sarlavhasi-tadbir nomi		
3.1	c	Tadbir o'tkazilgan joy	<i>Российская Федерация</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
3.2	e	Yo'llovchi birlik	<i>Законы</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
4.	245	Sarlavha		
4.1.	a	Sarlavha	<i>Семейный кодекс Российской Федерации</i>	Лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади

4.2	b	Sarlavha davomi	<i>[федер. закон : принят Гос. Думой 8 дек. 1995 г. : по состоянию на 3 янв. 2001 г.]</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
4.3	h	Fizik tashuvchi	<i>Текст</i>	Маълумотномадан танлаб олинади
5.	260	Chiqish ma'lumotlari		
5.1	a	Nashr qilingan joy	<i>Victory</i>	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
5.2	b	Nashriyot	<i>Стаун-кантри</i>	Лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
5.3	c	Nashr etilgan yil	<i>2001</i>	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
6.	300	Fizik tavsif		
6.1	a	Hajm	<i>94, [1] с.</i>	Китоб бетлар сони қўлда ёзилиб киритилади
6.2	c	O'lchamlar	<i>20 см.</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
7.	510	Yo`naltirishlar to'g'risida ilova		
7.1	a	Yo`naltirishlar to'g'risida ilova	<i>На тит. л.: Проф. юрид.</i>	Маълумот қўлда ёзиб

			<i>системы «Кодекс»</i>	киритилади
8.	500	Илова		
8.1	а	Илова	<i>5000 экз.</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади

Российская Федерация. Законы.

Семейный кодекс Российской Федерации [Текст] : [федер. закон : принят Гос. Думой 8 дек. 1995 г. : по состоянию на 3 янв. 2001 г.]. - Victory : Стаун-кантри, 2001. - 94, [1] с. ; 20 см. - На тит. л.: Проф. юрид. системы «Кодекс». - 5000 экз. - ISBN 5-7931-0142-X.

2.8. Қонунга оид материаллар (2-қисм) библиографик тавсиф элементларини киритиш

№	Майдон ва майдоноти	Майдон ва майдонотилар номи	Майдон ва майдонотида маълумотларни киритиш қондаси	Изоҳ
1.	020	ISBN Indeksi		
1.1	a	Indeks ISBN	5-94462-025-0	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
2.	041	Nashr tili		
2.1	a	Matn yozilgan til kodi	rus	Маълумотномадан танлаб олинади
3.	111	Asosiy bibliografik yozuv sarlavhasi-tadbir nomi		
3.1	c	Tadbir o'tkazilgan joy	Российская Федерация	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
3.2	e	Yo'lovchi birlik	Конституция (1993)	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
4.	245	Sarlavha		
4.1.	a	Sarlavha	Конституция Российской Федерации	Маълумот лўғатдан қидириб қўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
4.2.	b	Sarlavha davomi	офиц. текст	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади

4.3.	h	Fizik tashuvchi	<i>Текст</i>	Маълумотномадан танлаб олинади
5.	260	Chiqish ma'lumotlari		
5.1.	a	Nashr qilingan joy	<i>М.</i>	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
5.2.	b	Nashriyot	<i>Маркетинг</i>	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
5.3.	c	Nashr etilgan yil	<i>2001</i>	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
6.	300	Fizik tavsif		
6.1.	a	Hajm	<i>39, [1] c.</i>	Китоб бетлар сони қўлда ёзилиб киритилади
6.2.	c	O'lchamlar	<i>20 см.</i>	Маълумотлар қўлда ёзилиб киритилади
7.	500	Ilova		
7.1.	a	Ilova	<i>10000 экз.</i>	Маълумотлар қўлда ёзилиб киритилади

Российская Федерация. Конституция (1993).

Конституция Российской Федерации [Текст] :
офиц. текст. - М. : Маркетинг, 2001. - 39, [1] с. ;
20 см. - 10000 экз. - ISBN 5-94462-025-0.

2.9. Диссертация автореферати библиографик тавсиф элементларини киритиш

№	Майдон ва майдоноти		Майдон ва майдонотилар номи	Майдон ва майдонотида маълумотларни киритиш қондаси	Изоҳ
1.	041		Matn yozilgan til kodi	<i>rus</i>	Маълумотномадан танлаб киритилади
2.	090	a	Joylashuv indeksi	<i>AP-02/5007</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
3.	100		Muallif		
3.1.	a		Familiyasi, ismi, sharifi	<i>Фронкин А. В.</i>	100 А майдонга тавсиф элементларини киритишдан олдин у луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
3.2.	e		Shaxs roli	<i>автор</i>	Маълумотномадан танлаб олинади
4.	245		Sarlavha		
4.1.	a		Sarlavha	<i>Управление процессами информационного обмена в распределенных библиотечных системах регионального уровня</i>	Сарлавҳа луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
4.2	h		Fizik tashuvchi	<i>Текст</i>	Маълумотномадан фойдаланиб киритилади

5.	260	Chiqish ma`lumotlari		
5.1.	a	Nashr qilingan joy	<i>Великий Новгород</i>	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
5.2.	c	Nashr etilgan yil	<i>2002</i>	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
6.	300	Fizik tavsif		
6.1.	a	Hajm	<i>26 c</i>	Авторефератнинг бетлар сони қўлда ёзилиб киритилади
7.	502	Dissertasi to`g`risida ma`lumot		
7.1.	a	Dissertatsiya to`g`risida ilova	<i>Автореферат дис. ... канд. техн. наук</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
7.2.	b	Himoya qilingan joy	<i>Научно-исслед. центр проблем качества подготовки специалистов</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
7.3.	n	Ixtisoslik shifri	<i>14.00.06, 14.00.44</i>	Луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
8.	504	a	Bibliografiya	<i>Библиогр.: с. 18-19 (11 назв.)</i> Маълумот қўлда ёзилиб киритилади

9.	700		Boshqa mualliflar		
9.1	a		F. I. Sh.	Нарманов А. Я.	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
9.2	e		Shaxs roli	науч. рук.	Маълумотномадан танлаб олинади
10.	901	t	Hujjat turi	d - диссертация	Маълумотномадан олинади

AP-02/5007 Фронкин, А.В.

Управление процессами информационного обмена в распределенных библиотечных системах регионального уровня [Текст] : Автореферат дис. ... канд. техн. наук: 14.00.06, 14.00.44 / А. В. Фронкин ; науч. рук. А. Я. Нарманов; Научно-исслед. центр проблем качества подготовки специалистов. - Великий Новгород, 2002. - 26 с. - Библиогр.: с. 149-152 (98 назв.).

Boshqa murojat nuqtalari:

Нарманов, А./ науч. рук./

2.10. Диссертация библиографик тавсиф элементларини киритиш

№	Майдон ва майдоноти		Майдон ва майдонотилар номи	Майдон ва майдонотида маълумотларни киритиш қондаси	Изоҳ
1.	080	a	UO‘K indeksi	615.076.8	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
2.	090	a	Joylashuv indeksi	Дис-10/2011	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
3.	100		Muallif		
3.1	a		Familiyasi, ismi, sharifi	Абдуллабекова В. Н.	100 А майдонга тавсиф элементларини киритишдан олдин у луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
3.2	q		To‘liq nomi	Абдуллабекова Вилоятхон Нуруллабековна	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
3.3	e		Shaxs roli	Муаллиф	Маълумотномадан олинади
4.	110		Asosiy bibliografik yozuv sarlavhasi - tashkilot nomi		

4.1.	a	Tashkilot nomi (Muallif tashkilot)	Мин-во здравоохранения РУз.	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
5.	245	Sarlavha		
5.1.	a	Sarlavha	Разработка методов контроля и стандартизация фитопрепаратов на основе флавоноидсодержащих растений Узбекистана	Сарлавҳа луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
5.2.	h	Fizik tashuvchi	Текст	Маълумотномадан олинади
6.	260	Chiqish ma'lumotlari		
6.1.	a	Nashr qilingan joy	Тошкент	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
6.2.	c	Nashr etilgan yil	2010	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
7.	300	Fizik tavsif		
7.1.	a	Hajm	225 c	Диссертациянинг бетлар сони қўлда ёзилиб киритилади
8.	502	Dissertasi to'g'risida ma'lumot		

8.1	a	Dissertasi to`g`risida ilova	дис. ... д-ра фармац. наук	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади	
8.2	n	Ixtisoslik shifri	15.00.02	Лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади	
8.3	c	Himoya kuni (yyyyookk)	2011.01.10	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади	
8.4	d	Tasdiqlangan sanasi (yyyyookk)	2011.06.30	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади	
8.5	e	Ro`yxatga olingan kodi	Д.10.01.2011-058/24990/07	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади	
9.	504	a	Bibliografiya	Библиогр.: с. 205(220 назв.) - Прилож.: с. 226	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
10.	650	a	Asosiy rukn	615 - Лекарствоведение. Фармакология. Общая терапия. Токсикология (Доришунослик. Фармакология. Умумий терапия. Токсикология)	Маълумотномадан танланади
11.	700	Boshqa mualliflar			
11.1.	a	F. I. Sh.	Уринова О. Н.	Лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади	
11.2.	e	Shaxs roli	Научный руководитель	Маълумотномадан танлаб олинади	

12.	710	Qo'shimcha bibliografik yozuv sarlavhasi - tashkilot nomi			
12.1.	a	Boshqa tashkilotlar	Тошкентский фармацевтический ин-т		Маълумот қўлда ёзилиб кiritилади
13.	901	t	Hujjat turi	d - диссертация	Маълумотномадан танланади

Дис-10/2011

Абдуллабекова, В. Н.

Разработка методов контроля и стандартизация фитопрепаратов на основе флавоноидсодержащих растений Узбекистана [Текст] : дис. ... д-ра фармац. наук : 15.00.02 : защищена 10.01.2011: утв. 30.06.2011 / Абдуллабекова Вилоятхон Нуруллабековна ; науч. рук. О. Н. Уринова; Мин-во здравоохранения РУз., Ташкентский фармацевтический ин-т. - Ташкент, 2010. - 225 с. - Библиогр.: с. 205(220 назв.) - Прилож.: с. 226. - Д.10.01.2011-058/24990/07.

УДК 615.076.8

2.11. Нота нашрлари библиографик тавсиф элементларини киритиш

№	Майдон ва майдоноти		Майдон ва майдонотилар номи	Майдон ва майдонотида маълумотларни киритиш қоидаси	Изоҳ
1.	020	c	Narx, adad	30.25 p.	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
2.	041	a	Matn yozilgan til kodi	rus	Маълумотномадан олинади
3.	090	a	Joylashuv indeksi	H. d. 22909	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
4.	100		Muallif		
4.1.	a		Muallif	Глазунов А. К.	Лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
4.2.	e		Shaxs roli	муаллиф	Маълумотномадан олинади
5.	245		Sarlavha		
5.1.	a		Sarlavha	Времена года	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
5.2.	b		Sarlavha davomi	Балет в 1-м д., 4-х карт. ; Соч.67	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
5.3.	h		Fizik tashuvchi	Ноты	Маълумотномадан олинади

6.	254	a	Musiqali asarlarning ko`rsatilishi	пол.парт., балет	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
7.	260	Chiqish ma'lumotlari			
7.1.	a	Nashr qilingan joy	M.	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади	
7.2.	b	Nashriyot	Музгиз	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади	
7.3.	c	Nashr etilgan yil	1952	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади	
8.	300	Fizik tavsif			
8.1.	a	Hajm	184 с., (1 час.50 мин.30 сек.)	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади	
8.2.	e	Yoʻlovchi materiallar	1 грп.диск: 78 об/мин, моно, станд., 25 см, электр	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади	
9.	306	a	Tovushli yozuv davomiyligi	015030	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
10.	500	Ilova			
10.1.	a	Ilova	365 экз.	Маълумот қўлда ёзилиб	

				киритилади
11.	505	a	Mazmun to`g`risida formatlangan ilova	33101 В конв. Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
12.	510	a	Yo`naltirishlar to`g`risida ilova	Н.д. 22909 (в пер.) Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
13.	700	Boshqa mualliflar		
13.1.	a	F.I.Sh.	Петуна М.	Лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
13.2.	e	Shaxs roli	либр.	Маълумотномадан олинади

Н. д. 22909

Глазунов, А. К.

Времена года [Ноты] : Балет в 1-м д., 4-х карт. ; Соч.67 / А. К. Глазунов; либр. М. Петипа. - пол.парт., балет. - М. : Музгиз, 1952. - 184 с., (1 час.50 мин.30 сек.) + 1 грп.диск: 78 об/мин, моно, станд., 25 см, электр. - 365 экз. - Н.д. 22909 (в пер.). - 30.25р.

2.12. Электрон ресурс библиографик тавсиф элементларини киритиш

№	Майдон ва майдонности		Майдон ва майдонностилар номи	Майдон ва майдонностига маълумотларни киритиш қоидаси	Изоҳ
1.	024	a	Standart nomer	6_CD/X 98-315367	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
2.	044	a	Nashr etgan mamlakat kodi	RU	Маълумотномадан танлаб олинади
3.	090		Shifrlar		
3.1.	a		Joylashuv indeksi	6_CD.	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
3.2.	x		Muallif belgisi	X 98	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
4.	245		Sarlavha		
4.1.	a		Sarlavha	Художественная энциклопедия зарубежного классического искусства	Сарлавха луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
4.2.	h		Fizik tashuvchi	Электронный ресурс	Маълумотномадан олинади
5.	250	b	Nashr to'g'risida qo'shimcha ma'lumot	Электрон. текстовые, граф., зв. дан. и прикладная прогр. (546 Мб)	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
6.	260		Chiqish ma'lumotlari		

6.1.	a	Nashr qilingan joy	M.	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
6.2.	b	Nashriyot	Большая Рос. энцикл. [и др.]	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
6.3.	c	Nashr etilgan yil	1996	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
7.	300	Fizik tavsif		
7.1.	a	Hajm	1 электрон. опт. диск (CD-ROM)	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
7.2.	c	O'lchamlar	12 см.	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
7.3.	e	Yo'lovchi materiallar	рук. пользователя (1 л.) + открытка (1 л.)	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
7.4.	b	Boshqa fizik xarakteristikalar	зв., цв.	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
8.	440	a	Seriya	Интерактивный мир
				Маълумот қўлда ёзилиб киритилади

9.	500	a	Нова	<i>Диск и сопровод. материал помещены в контейнер 20x14 см.</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
10.	504	a	Bibliografiya	<i>Систем. требования: ПК 486 или выше ; 8 Мб ОЗУ ; Windows 3.1 или Windows 95 ; SVGA 32768 и более цв. ; 640x480 ; 4x CD-ROM дисковод ; 16-бит. зв. карта ; мышь.</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
11.	521	a	Maqsadli mo'ljallanganligi to'g'risida izoh	<i>Загл. с экрана</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади

6_CD

X 98

Художественная энциклопедия зарубежного классического искусства [Электронный ресурс] . - Электрон. текстовые, граф., зв. дан. и прикладная прогр. (546 Мб). - М. : Большая Рос. энцикл. [и др.], 1996. - 1 электрон. опт. диск (CD-ROM) : зв., цв. ; 12 см. + рук. пользователя (1 л.)+открытка (1 л.). - (Интерактивный мир). - Систем. требования: ПК 486 или выше ; 8 Мб ОЗУ ; Windows 3.1 или Windows 95 ; SVGA 32768 и более цв. ; 640x480 ; 4x CD-ROM дисковод ; 16-бит. зв. карта ; мышь. - Загл. с экрана. - Диск и сопровод. материал помещены в контейнер 20x14 см.

2.13. Патент хужжатларининг библиографик тавсиф элементларини киритиш

№	Майдон ва майдоноти		Майдон ва майдонотилар номи	Майдон ва майдонотига маълумотларни киритиш қоидаси	Изоҳ
1.	013		Patent hujjatining nomeri		
1.1.	a		Patent hujjatining nomeri	7939611	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
1.2.	b		Mamlakat kodi	Великобритания	Маълумотномадан олинади
1.3.	e		Patent maqomi	Приор. 17.11.1978, № 7833354 (Франция); НКИ E2A200 HD HG	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
1.4.	d		Berilgan sana (yyyyoookk)	Заявл. 15.11.1979; Опубл. 10.11.1982	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
1.5.	f		Yaratishda ishtirok etuvchi	МКИ F16B 45/02	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
2.	040	a	Dastlabki kataloglash. xizmati	ГПНТБ России	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
3.	041	a	Matn yozilgan til kodi	rus	Маълумотномадан олинади
4.	044	a	Nashr etgan mamlakat kodi	RU	Маълумотномадан олинади
5.	090		Shifrlar		
5.1.	a		Joylashuv indeksi	Пат. 2038400	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади

6.	100	Muallif		
6.1.	a	Muallif	<i>Bibolet Jan-Claude</i>	Лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
7.	245	Sarlavha		
7.1.	a	Sarlavha	<i>Smap book partycularly for mountaineering</i>	Лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
7.2.	h	Fizik tashuvchi	<i>Текст</i>	Маълумотномадан олинади
8.	300	Fizik tavsif		
8.1.	a	Hajm	<i>4 с</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
8.2.	e	Yo‘llovchi materiallar	<i>3 л. черт.</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
9.	901	Hujjat turi		
9.1.	t	Hujjat turi	<i>p - нормативно-технические документы (патенты, ГОСТы и др.)</i>	Маълумотномадан олинади

**Пат. 2038400 Великобритания,
МКИ F16B 45/02.**

Bibolet, Jan-Claude.

Smар book particularly for mountaineering [Текст] /
Jan-Claude Bibolet. - № 7939611 ; Заявл. 15.11.1979 ;
Опубл. 10.11.1982 ; Приор. 17.11.1978, № 7833354
(Франция) ; НКИ E2A200 HD HG. - 4 с. + 3 л. черт.

2.13.1. Муаллифлари тўрт ва ундан кўп бўлган патент хужжатлари каталоглаштириш

№	Майдон ва майдоноти		Майдон ва майдонотилар номи	Майдон ва майдонотида маълумотларни киритиш қондаси	Изоҳ
1.	013		Patent hujjatining nomeri		
1.1	a		Patent hujjatining nomeri	2000131736/09	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
1.2	b		Mamlakat kodi	Российская Федерация	Маълумотномадан олинади
1.3	f		Yaratishda qatnashuvchi	МПК ⁷ Н 04 В 1/38, Н 04 J 13/00.	Маълумот қўлда ёзиб киритилади (эслатма: даражани кўрсатиш учун ⁷ ёзилади)
1.4	e		Patent maqomi	приоритет 09.04.99, № 09/289, 037 (США)	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
1.5.	d		Berilgan sana (yyyyoookk)	заявл. 07.04.2000; опубл. 20.08.2002, Бюл. № 23 (II ч.)	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
2.	041	a	Matn yozilgan til kodi	rus	Маълумотномадан олинади
3.	044	a	Nashr etgan mamlakat kodi	RU	Маълумотномадан олинади
4.	090		Shifrlar		
4.1	a		Joylashuv indeksi	Пат. 2187888	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
5.	110		Asosiy bibliografik yozuv sarlavhasi - tashkilot nomi		

5.1.	a	Tashkilot nomi (Muallif tashkilot)	<i>заявитель и патентообладатель Воронеж. науч.-исслед. ин-т связи</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
6.	245	Sarlavha		
6.1.	a	Sarlavha	<i>Приемопередающее устройство</i>	Сарлавҳа луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
6.2.	h	Fizik tashuvchi	<i>Текст</i>	Маълумотномадан олинади
7.	300	Fizik tavsif		
7.1.	a	Hajm	<i>3 с</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
7.2.	b	Boshqa fizik xarakteristikalar	<i>илл</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
8.	700	Boshqa mualliflar		
8.1.	a	F.I.Sh.	<i>Чугаева В. И.</i>	Луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
8.2.	e	Shaxs roli	<i>муаллиф</i>	Маълумотномадан олинади
9.	901	Hujjat turi		
9.1	t	Hujjat turi	<i>p - нормативно-технические документы (патенты, ГОСТы</i>	Маълумотномадан олинади

			<i>и др.)</i>	
--	--	--	---------------	--

**Пат. 2187888 Российская
Федерация, МПК⁷ Н 04 В
1/38, Н 04 J 13/00.**

Приемопередающее устройство [Текст] / В. И. Чугаева ;
заявитель и патентообладатель Воронеж. науч.-исслед.
ин-т связи . - № 2000131736/09 ; заявл. 07.04.2000 ; опубл.
20.08.2002, Бюл. № 23 (II ч.) ; приоритет 09.04.99, №
09/289, 037 (США). - 3 с. : илл.

2.13.2. Бир, икки, уч муаллифли патент хужжатларини каталоглаштириш

№	Майдон ва майдоноти		Майдон ва майдонотилар номи	Майдон ва майдонотида маълумотларни киритиш қоидаси	Изоҳ
1.	013		Patent hujjatining nomeri		
1.1.	a		Patent hujjatining nomeri	6 01 И 43/00	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
1.2.	b		Mamlakat kodi	Российская Федерация	Маълумотномадан олинади
1.3.	d		Berilgan sana (yyyyoookk)	Заявл. 10.02.1992; Оpubл. 10.04.1995, Бюл. № 10	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
1.4.	f		Yaratishda ishtirok etuvchi	НКИ 111111.	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
2.	040	a	Dastlabki kataloglash. xizmati	ГПНТБ России	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
3.	041	a	Matn yozilgan til kodi	rus	Маълумотномадан олинади
4.	044	a	Nashr etgan mamlakat kodi	RU	Маълумотномадан олинади
5.	090		Shifrlar		
5.1	a		Joylashuv indeksi	Пат. 2032293	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
6.	245		Sarlavha		

6.1.	a	Sarlavha	<i>Фрезерная машина</i> камнеуборочная	Лўғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
6.2.	h	Fizik tashuvchi	<i>Текст</i>	Маълумотномадан олинади
7.	700	Boshqa mualliflar		
7.1.	a	F.I.Sh.	<i>Анашкин А. В.</i>	Маълумот лўғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
7.2.	e	Shaxs roli	<i>владелец охр.док.</i>	Маълумотномадан олинади
8.	901	Hujjat turi		
8.1.	t	Hujjat turi	<i>р - нормативно-технические документы (патенты, ГОСТы и др.)</i>	Маълумотномадан олинади

**Пат. 2032293 Российская
Федерация, НКИ 111111.**

Фрезерная камнеуборочная машина [Текст] /
владелец охр. док. А. В. Анашкин. - № 6 01 И 43/00 ;
Заявл. 10.02.1992 ; Оpubл. 10.04.1995, Бюл. № 10.

2.14. Давлат стандартлари (ГОСТ) библиографик тавсиф элементларини киритиш

№	Майдон ва майдоноти		Майдон ва майдонотилар номи	Майдон ва майдонотида маълумотларни киритиш қоида	Изоҳ
1.	024	a	Standart nomeri	ГОСТ 251991-2001	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
2.	040	a	Dastlabki kataloglash. xizmati	Алишер Навоий номидаги Миллий кутубхона	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
3.	041	a	Matn yozilgan til kodi	rus	Маълумотномадан олинади
4.	044	a	Nashr etgan mamlakat kodi	RU	Маълумотномадан олинади
5.	080	a	UO‘K indeksi	001.4:621	Лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
6.	080	a	UO‘K indeksi	(47)	Лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
7.	084	a	Boshqa klassifikatsiya indeksi /KBK indeksi	52.13.92	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
8.	090		Shifrlar		
8.1.	a		Joylashuv indeksi	ГОСТ 251991-2001.	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади

9.	245		Sarlavha		
9.1.	a		Sarlavha	Оборудование пылеулавливающее. Термины и определения	Сарлавҳа луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
9.2.	h		Fizik tashuvchi	Текст	Маълумотномадан олинади
10.	250	b	Nashr to'g'risida qo'shimcha ma'lumot	Взамен ГОСТ 25199-79 и ГОСТ 25199-80 ; введ. с 01.07.82 по 01.07.99	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
11.	260		Chiqish ma'lumotlari		
11.1.	a		Nashr qilingan joy	M.	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
11.2.	b		Nashriyot	Изд-во стандартов	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
11.3.	c		Nashr etilgan yil	2002	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
12.	300		Fizik tavsif		
12.1.	a		Hajm	12 c	Маълумот қўлда ёзилиб

					киритилади
12.2.	b		Boshqa fizik xarakteristikalar	илл	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
12.3.	c		Oʻlchamlar	29 см	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
	440	a	Seriya	Система стандартов безопасности труда	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
13.	653	a	Ochqich soʻzlar	ГОСТ 25199-79	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
14.	901		Hujjat turi		
14.1.	t		Hujjat turi	p - нормативно-технические документы (патенты, ГОСТЫ и др.)	Маълумотномадан олинади
15.	730	a	Unifikatsiyalashgan sarlavha	ГОСТ 25199-79	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
15.1.		a	Unifikatsiyalashgan sarlavha	ГОСТ 25199-80	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади

ГОСТ 251991-2001.

Оборудование пылеулавливающее.

Термины и определения [Текст] . - Взамен ГОСТ 25199-79 и ГОСТ 25199-80 ; введ. с 01.07.82 по 01.07.99. - М. : Изд-во стандартов, 2002. - 12 с. : илл. ; 29 см. - (Система стандартов безопасности труда).

УДК 001.4:621, (47)

КБК52.13.92

2.15. Карталарнинг библиографик тавсиф элементларини киритиш

№	Майдон ва майдоноти		Майдон ва майдонотилар номи	Майдон ва майдонотида маълумотларни киритиш қондаси	Изоҳ
1.	041	a	Matn yozilgan til kodi	rus	Маълумотномадан олинади
2.	044	a	Nashr etgan mamlakat kodi	RU	Маълумотномадан олинади
3.	245		Sarlavha		
3.1.	a		Sarlavha	<i>Европа. Государства Европы</i>	Лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
3.2.	h		Fizik tashuvchi	<i>Карты</i>	Маълумотномадан олинади
3.3.	b		Sarlavha davomi	<i>[физическая карта]</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
4.	250	a	Nashr to'g'risida asosiy ma'lumot	<i>Испр. в 2000 г.</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
5.	255		Kartografik matematik ma'lumotlar		
5.1.	a		Kartografik matematik ma'lumotlar	<i>1 : 5000 000, 50 км в 1 см</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
5.2.	b		Proeksiya to'g'risida ma'lumot	<i>сост. и подгот. к печати ПКО «Картография» в 1985 г.</i>	
5.3.	e		Tengkunlik to'g'risida	<i>пр-ция норм. кон. равнопрот.</i>	Маълумот қўлда ёзилиб

			maʼlumot		киритилади
6.	260		Chiqish maʼlumotlari		
6.1.	a		Nashr qilingan joy	M.	Лўғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса кўлда ёзилиб киритилади
6.2.	b		Nashriyot	Роскартография	Лўғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса кўлда ёзилиб киритилади
6.3.	c		Nashr etilgan yil	2000	Маълумот лўғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса кўлда ёзилиб киритилади
7.	300		Fizik tavsif		
7.1.	a		Hajm	I к.	Маълумот кўлда ёзилиб киритилади
7.2.	b		Boshqa fizik xarakteristikalar	цв., табл.	Маълумот кўлда ёзилиб киритилади
7.3.	c		Oʻlchamlar	106x89 см.	Маълумот кўлда ёзилиб киритилади
8.	500	a	Нова	3000 экз.	Маълумот кўлда ёзилиб киритилади
9.	700		Boshqa mualliflar		

9.1.	a	F.I.Sh.	<i>Колосова Л. Н.</i>	Лўғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса кўлда ёзилиб киритилади
9.2.	e	Shaxs roli	<i>ст. редактор</i>	Маълумотномадан олинади
10.	700	Boshqa mualliflar		
10.1	a	F.I.Sh.	<i>Дубовой Н. А.</i>	Маълумот лўғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса кўлда ёзилиб киритилади
10.2	e	Shaxs roli	<i>редактор</i>	Маълумотномадан олинади

Европа. Государства Европы [Карты] : [физическая карта] / сост. и подгот. к печати ПКО «Картография» в 1985 г. ; ст. ред. Л. Н. Колосова ; ред. Н. А. Дубовой. - Испр. в 2000 г. - 1 : 5000 000, 50 км в 1 см ; пр-ция норм. кон. равнопром. - М. : Роскартография, 2000. - 1 к. : цв., табл. ; 106x89 см. - 3000 экз.

**2.16. Бир муаллифли (сарлавҳасида формула мавжуд) китоб библиографик
тавсиф элементларини киритиш**

№	Майдон ва майдоноти	Майдон ва майдоноти лар номи	Майдон ва майдоноти га маълумотларни киритиш қондаси	Изоҳ
1.	020	ISBN Indeksi		
1.1	a	Indeks ISBN	<i>31413-6737245-9</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
1.2	c	Narx, adad	<i>5000 сўм</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
2.	040	Kataloglashtirish manbai		
2.1.	b	Kataloglash. tili kodi.	<i>uzb</i>	Маълумотномадан олинади
3.	041	Nashr tili		
3.1.	a	Matn yozilgan til kodi	<i>uzb</i>	Маълумотномадан олинади.
4.	084	Boshqa klassifikatsiya indeksi / KBK indeksi		
4.1.	a	Boshqa klassifikatsiya indeksi / KBK indeksi	<i>78.34</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
5.	090	Shifrlar		
5.1.	x	Shifrlar	<i>II 85</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади

6.	100	Muallif		
6.1.	a	Familiyasi, ismi, sharifi	Исломова Ҳ. Э.	Лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса кўлда ёзилиб киритилади
7.	245	Sarlavha		
7.1.	a	Sarlavha	$H_{2}SO_{4}$ -сулфат кислота	Маълумот кўлда ёзилиб киритилади
7.2.	h	Fizik tashuvchi	Текст	Маълумотномадан танлаб олинади
7.3.	b	Sarlavha davomi	Дарслик	Маълумот кўлда ёзилиб киритилади
8.	246	a	Sarlavhaning boshqa shakli	Сулфат кислота
9.	260	Chiqish ma`lumotlari		
9.1.	a	Nashr qilingan joy	Тошкент	Лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса кўлда ёзилиб киритилади
9.2.	b	Nashriyot	Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти	Лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса кўлда ёзилиб киритилади

9.3.	c	Nashr etilgan yil	2011	Лўғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
10.	300A	Fizik tavsif		
10.1.	a	Hajm	214 б	Китоб бетлар сони қўлда ёзилиб киритилади
10.2.	b	Boshqa fizik xarakteristikalar	<i>a-foto; илл</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
11.	500	Ilova		
11.1.	a	Ilova	500 нусха	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
12.	700	Boshqa mualliflar		
12.1.	a	F.I.Sh.	<i>Мухаммадиев О. Р.</i>	Лўғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
11.2.	e	Shaxs roli	<i>муҳаррир</i>	Маълумотномадан фойдаланган ҳолда киритилади.

И 85

Исломова Х.Э.

H_2SO_4 -сулфат кислота [Текст] : дарслик / Х. Э. Исломова ;
мухаррир О. Р. Мухаммадиева. - Тошкент : Алишер Навоий
номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти, 2011. - 214
б. : а-фото; илл. - 500 нусха. - ISBN 31413-6737245-9 : 5000 сўм

КБК78.34

2.17. Кўптомлик нашрларни каталоглаштириш

Яхлит ҳужжат

№	Майдон ва майдоноти		Майдон ва майдонотилар номи	Майдон ва майдонотида маълумотларни киритиш қондаси	Изоҳ
1.	020		ISBN Indeksi	5-85647-056-7 (муқовада)	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
2.	040		Dastlabki kataloglash. xizmati		
2.1.	b		Kataloglash. tili kodi.	uzb	Маълумотномадан танланади.
2.2.	e		Правила каталог.	PSBO	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
3.	041	a	Matn yozilgan til kodi	uzb	Маълумотномадан танланади
4.	090		Shifrlar		
4.1.	a		Joylashuv indeksi	Қ - Ў32	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
4.2.	x		Shifrlar	Қ 53	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
5.	100		Muallif		
5.1.	a		Familiyasi, ismi, sharifi	Қодиоров П.	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса

				қўлда ёзилиб киритилади
5.2.	e	Shaxs roli	<i>муаллиф</i>	Маълумотномадан танлаб олинади
6.	245	Sarlavha		
6.1.	a	Sarlavha	<i>Сайланма</i>	Маълумот луғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
6.2.	b	Sarlavha davomi	<i>3 томлик</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
6.3.	c	Javobgarlik to`g`risidagi ma`lumot	<i>[Редколлегия: У. Умарбеков, Э. Агзамов, Н. Р. Шарипов ва бошқ.]</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
6.4.	h	Fizik tashuvchi	<i>Текст</i>	Маълумотномадан танлаб олинади
7.	260	Chiqish ma`lumotlari		
7.1.	a	Nashr qilingan joy	<i>Тошкент</i>	Маълумот луғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
7.2.	b	Nashriyot	<i>Адабиёт ва санъат нашриёти</i>	Маълумот луғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади

7.3.	с		Nashr etilgan yil	1987-1998	Маълумот луғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса кўлда ёзилиб киритилади
8.	300	с	O'lchamlar	22 см.	Маълумот кўлда киритилади
9.	520		Annotatsiya	Ушбу китоб бадиий фантастик гояларга йўғрилган бўлсада, ҳаётий аччиқ ҳақиқатларга урғу берилган. Ушбу китоб етти ёшдан етмиш ёшгача мўлжалланган.	Маълумот кўлда ёзилиб киритилади
10.	700		Boshqa mualliflar		
10.1.	а		F.I.Sh.	Умарбеков У.	Маълумот луғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса кўлда ёзилиб киритилади
10.2.	е		Shaxs roli	таҳрир ҳайъати	Маълумотномадан олинади
11.	700		Boshqa mualliflar		
11.1.	а		F.I.Sh.	Агзамов Э.	Маълумот луғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса кўлда ёзилиб киритилади

11.2.	e	Shaxs roli	<i>тахрир ҳайъати</i>	Маълумотномадан олинади
12.	700	Boshqa mualliflar		
12.1.	a	F.I.Sh.	<i>Шарипов Н. Р.</i>	Маълумот лугатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
12.2.	e	Shaxs roli	<i>тахрир ҳайъати</i>	Маълумотномадан олинади
13.	700	Boshqa mualliflar		
13.1.	a	F.I.Sh.	<i>Норбеков Р.</i>	Маълумот лугатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
13.2.	e	Shaxs roli	<i>тахрир ҳайъати</i>	Маълумотномадан олинади
14.	901	Hujjat turi	<i>n - Кўп томлик нашрнинг умумий қисми</i>	Маълумотномадан олинади

Эслатма: Қуйидаги кўп томлик нашрнинг умумий қисмдаги биринчи, иккинчи ва учинчи томнинг тўлиқ маълумотлари фақатгина кейинги босқичда библиографик элементларни киритганимиздан сўнг ҳосил бўлади.

Қ - Ўз2

Қ 53

Қодиров, П.

Сайланма [Текст] : 3 томлик / П. Қодиров ; [редколлегия: У. Умарбеков, Э. Агзамов, Н. Р. Шарипов ва бошқ.]. - Тошкент : Адабиёт ва санъат нашриёти, 1987-1988. - 22 см. - ISBN 5-85647-056-7 (муқовада).

Т. 1 : Уч илдиш: Роман; Қадрим: Қисса; Олов: Ҳикоя. - 1987. - 480 б. : 3 в. расм. - 3000 нусха

Т. 2 : Қора кўзлар: Роман; Мерос: Қисса. - 1988. - 416 б. : 4 в. расм. - 5000 нусха. - ISBN 5-85647-056-9.

Т. 3 : Юлдузли тунлар : Роман. - 1988. - 448 б. - ISBN 5-85647-056-3.

Шундай қилиб, биз кўп томлик нашр умумий қисми учун библиографик тавсиф яратдик. Кейинги босқичда кўп томлик нашрнинг биринчи томи библиографик тавсифини яратишга ўтамиз. Бунинг учун, “Ma’lumotlar bazasi (Katologlar) bo’limi” да юқорида киритилган кўп томли нашрнинг библиографик тавсифи намаён бўлади. Уни белгилаб оламиз ва “Tahrirlash” тугмасини босамиз (2.1-расм).

1	☒	Қодиров П. Сайланма : 3 томлик / Қодиров П., Шарафиддинов О.. - Тошкент : Фафур Фулом номидаги адабиёт ва санъат нашриёти, 1987-1988. - 22 см.. - ISBN 5-85647-056-7 (в пер.).			
Chop qilish		Export	Tahrirlash		
Ko`rsatiladigan soni: 10		Jami: 4 Ko`rsatildi: 10 1			
Yangi adabiyot qo`shish					

2.1-расм.

Натижада қуйидагига эга бўламиз (2.2-расм):

Ma'lumotlar bazasi(Katologlar) bo'limi

Кўп томлик нашрнинг алоҳида томи

Tahrirlash

001 0	Nazorat raqami	UZ/CR/03900000001
005 0	Tahrirlangan vaqt	2012-01-11 12:07:24
001	Назорат рақами	
020	ISBN Индекси	^A^5-85647-056-7 (муқовада)
040	Каталоглаштириш манбаи	^B^uzb
041	Нашр тили	^A^uzb
080	УДК индекси	
090	Шифрлар	^A^Қ - Ўз2^Х^Қ 53
091	Индекслар/кодлар	
100	Муаллиф	^A^Қодиров П.
245	Сарлавҳа маълумот	^C^такризчи О. Шарафиддинов^A^Сайланма^B^3 томлик^H^001
260	Чиқиш маълумотлари	^A^Тошкент^B^Ғафур Ғулом номидаги адабиёт ва санъат нашриёти^C^1987-1988
300	Физик тавсифи	^C^22 см.

2.2-расм.

Биринчи том библиографик тавсиф элементларини тизимнинг майдонларига киритиш учун “Кўп томлик нашрнинг алоҳида томи” тугмасини чертамыз ва ҳосил бўлган бўш майдон ва майдонистиларга тавсиф элементларни қўйидаги тартибда кетма кет киритамиз:

№	Майдон ва майдоноти	Майдон ва майдонотилар номи	Майдон ва майдонотида маълумотларни киритиш қондаси	Изоҳ
1.	041	Matn yozilgan til kodi	uzb	Маълумотномадан танланади
2.	090	Shifrlar		
2.1.	a	Joylashuv indeksi	Қ - Ўз2	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
2.3.	x	Shifrlar	Қ 53	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
3.	245	Sarlavha		
3.1.	a	Sarlavha	Уч илдиш	Маълумот луғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
3.2.	b	Sarlavha davomi	Роман	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
4.	245	Sarlavha		
4.1.	a	Sarlavha	Қадрим	Маълумот луғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
4.2.	b	Sarlavha davomi	Қисса	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади

5.	245	Sarlavha			
5.1.	a	Sarlavha	Олов	Маълумот луғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади	
5.2.	b	Sarlavha davomi	Ҳикоя	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади	
6.	260	Chiqish ma`lumotlari			
6.1.	a	Nashr qilingan joy	Тошкент	Маълумот автоматик тарзда ҳосил бўлади	
6.2.	b	Nashriyot	Адабиёт ва санъат нашриёти	Маълумот автоматик тарзда ҳосил бўлади	
6.3.	c	Nashr etilgan yil	1987	Биринчи томнинг нашр қилинган йилини қўлда ёзиб киритамиз	
7.	300	Fizik tavsif			
7.1.	a	Hajm	416 б	Китоб бети қўлда ёзилиб киритилади	
7.2.	b	Boshqa fizik xarakteristikalar	3 в. расм	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади	
8.	500	a	Илова	3000 нусха	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
9.	901	Hujjat turi	n - Кўп томлик нашрнинг алоҳида томи	Маълумотномадан олинади	

10.	773	Asosiy yozuv sarlavhasi		
10.1.	a	Asosiy yozuv sarlavhasi	<i>Қодиров П.</i>	Маълумот автоматик тарзда ҳосил бўлади
10.2.	w	Manbaning nazorat №	<i>RU/IS/BASE/363343227</i>	Маълумот автоматик тарзда ҳосил бўлади
10.3.	t	Manba nomi	<i>Сайланма</i>	Маълумот автоматик тарзда ҳосил бўлади
10.4.	d	Nashr joyi va sanasi	<i>Тошкент : Адабиёт ва санъат нашриёти, 1987-1988</i>	Маълумот автоматик тарзда ҳосил бўлади
10.5.	g	Boshqa axborotlar	<i>Т. 1</i>	Маълумот қўлда ёзиб киритилади

Қ - Ўз2

Қ 53

Қодиров, П.

Сайланма [Текст] : 3 томлик / П. Қодиров ; [редколлегия: У. Умарбеков, Э. Агзамов, Н. Р. Шарипов ва бошқ.]. - Тошкент : Адабиёт ва санъат нашриёти, 1987-1988. - 22 см. - ISBN 5-85647-056-7 (муқовада).

Т. 1 : Уч илдиз: Роман; Қадрим: Қисса; Олов: Ҳикоя. - 1987. - 480 б. : 3 в. расм. - 3000 нусха

Иккинчи томнинг библиографик тавсифини яратиш учун ҳам юқорида таъкидлаб ўтганимиздек, яратилган умумий библиографик тавсифдан иборат бўлган асосий тавсифни сичқонча билан белгилаб олиб “Tahrirlash” номли тугмачани чертамыз (2.3-расм).

1	☒	Қодиров П. Сайланма : 3 томлик / Қодиров П., Шарафиддинов О. - Тошкент : Ғафур Ғулом номидаги адабиёт ва санъат нашриёти, 1987-1988. - 22 см. - ISBN 5-85647-056-7 (в пер.).			
Chop qilish		Export	Tahrirlash		

Ko`rsatiladigan soni:

Jami: 4 Ko`rsatildi: 10 1

[Yangi adabiyot qo`shish](#)

2.3-расм.

Натижада, ҳосил бўлган деразадан “Кўп томлик нашрнинг алоҳида томи” ёрлиғини чертиш орқали кўп томлик нашрнинг иккинчи томини киритиш имкониятига эга бўламиз (2.4-расм).

Ma'lumotlar bazasi(Katologlar) bo'limi

Кўп томлик нашрнинг алоҳида томи

Tahrirlash

001 0	Nazorat raqami	UZ/CR/03900000001
005 0	Tahrirlangan vaqt	2012-01-11 12:07:24
001	Назорат рақами	
020	ISBN Индекси	^A^5-85647-056-7 (муқовада)
040	Каталоглаштириш манбаи	^B^uzb
041	Нашр тили	^A^uzb
080	УДК индекси	
090	Шифрлар	^A^Қ - Ўз2^Х^Қ 53
091	Индекслар/кодлар	
100	Муаллиф	^A^Қодиров П.
245	Сарлавҳа маълумот	^C^такризчи О. Шарафиддинов^A^Сайланма^B^3 томлик^H^001
260	Чиқиш маълумотлари	^A^Тошкент^B^Ғафур Ғулом номидаги адабиёт ва санъат нашриёти^C^1987-1988
300	Физик тавсифи	^C^22 см.

2.4-расм.

Ҳосил бўлган майдонларга библиографик тавсифни қуйидагича киритамиз:

№	Майдон ва майдоноти	Майдон ва майдонотилар номи	Майдон ва майдонотида маълумотларни киритиш қондаси	Изоҳ
1.	041	Matn yozilgan til kodi	<i>uzb</i>	Маълумотномадан белгиланади
2.	080	UO‘K indeksi	<i>84 Ўзл</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
3.	245	Sarlavha		
3.1.	a	Sarlavha	<i>Қора кўзлар</i>	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
3.2.	b	Sarlavha davomi	<i>Роман</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
4.	245	Sarlavha		
4.1.	a	Sarlavha	<i>Мерос</i>	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
4.2.	b	Sarlavha davomi	<i>Қисса</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
5.	260	Chiqish ma`lumotlari		
5.1.	a	Nashr qilingan joy	<i>Тошкент</i>	Автоматик тарзда шакллантирилади

5.2.	b	Nashriyot	<i>Адабиёт ва санъат нашриёти</i>	Автоматик тарзда шакллантирилади
5.3.	c	Nashr etilgan yil	<i>1988</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
6.	300	Fizik tavsif		
6.1.	a	Hajm	<i>416 б</i>	Китоб бети қўлда ёзилиб киритилади
6.2.	b	Boshqa fizik xarakteristikalar	<i>4 в. расм</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
7.	500	Нова	<i>5000 нусха</i>	Маълумотни қўлда ёзиб киритамиз
8.	901	Hujjat turi	<i>n - Кўп томлик нашринг алоҳида томи</i>	Маълумот автоматик тарзда ҳосил бўлади
9.	020	ISBN Indeksi		
9.1.	a	Indeks ISBN	<i>5-85647-056-9</i>	Маълумотни қўлда ёзиб киритамиз
10.	773	Asosiy yozuv sarlavhasi		
10.1.	a	Asosiy yozuv sarlavhasi	<i>Қодиров П.</i>	Маълумот автоматик тарзда ҳосил бўлади
10.2.	w	Manbaning nazorat №	<i>RU/IS/BASE/363343227</i>	Маълумот автоматик тарзда ҳосил бўлади
10.3.	t	Manba nomi	<i>Сайланма</i>	Маълумот автоматик тарзда ҳосил бўлади
10.4.	d	Nashr joyi va sanasi	<i>Тошкент : Адабиёт ва санъат</i>	Маълумот автоматик

			<i>нашриёти, 1987-1988</i>	тарзда ҳосил бўлади
10.5.	g	Boshqa axborotlar	<i>Т. 2</i>	Маълумотни қўлда ёзиб киритамиз

Қ - Ўз2

Қ 53

Қодиров, П.

Сайланма [Текст] : 3 томлик / П. Қодиров ; [редколлегия: У. Умарбеков, Э. Агзамов, Н. Р. Шарипов ва бошқ.]. - Тошкент : Адабиёт ва санъат нашриёти, 1987-1988. - 22 см. - ISBN 5-85647-056-7 (муқовада).

Т. 2 : Қора кўзлар: Роман; Мерос: Қисса. - 1988. - 416 б. : 4 в. расм. - 5000 нусха - ISBN 5-85647-056-9.

УДК 84 Ўз1

Майдон ва майдонистларга маълумотлани киритиб бўлгач, “Qo`shish” тугмасини чертиш орқали библиографик тавсиф элементларини сақлаймиз (2.5-расм).

Yangi adabiyot qo`shish

001	Назорат рақами	
020	ISBN Индекси	^A^5-85647-056-7 (в пер.)
080	УДК индекси	+
084	Бошқа классификациялаш индекси (ББК)	
090	Шифрлар	
100	Муаллиф	
245	Сарлавҳа тўғрисида маълумот	
260	Чиқиш маълумотлари	^A^Тошкент^B^Фафур Фулом номидаги адабиёт ва санъат нашриёти
300	Физик тавсифи	
440	Серия тўғрисида маълумот	
500	Илова	
773	Асосий ёзув сарлавҳаси	+
653	Очқич сўзлар	
901 T	Хужжат типи	
900 A	Тўлиқ матн	

Обзор... 1 мо

Qaytish Qo`shish Tozalash

2.5-расм.

Учинчи томнинг библиографик тавсифини яратиш учун ҳам юқорида таъкидлаб ўтганимиздек, яратилган умумий библиографик тавсифдан иборат бўлган асосий тавсифни сичқонча билан белгилаб олиб “Tahrirlash” номли

тугмачани чертамыз. Натижада, очилган деразадан “Кўп томлик нашрнинг алоҳида томи” ёрлиғини чертиш орқали ҳосил бўлган майдон ва майдонистиларга учинчи томнинг библиографик тавсиф элементларини кетма-кет киритамиз.

№	Майдон ва майдонисти	Майдон ва майдонистилар номи	Майдон ва майдонистига маълумотларни киритиш қондаси	Изоҳ
1.	041	Matn yozilgan til kodi	<i>uzb</i>	Маълумотномадан белгиланади
2.	080	UO‘K indeksi	<i>84 Ўз1</i>	Маълумотни қўлда ёзиб киритамиз
3.	090	Shifrlar		
3.1.	a	Joylashuv indeksi	<i>Қ - Ўз2</i>	Маълумотни қўлда ёзиб киритамиз
3.2.	x	Muallif belgisi	<i>Қ 53</i>	Маълумотни қўлда ёзиб киритамиз
4.	245	Sarlavha		
4.1.	a	Sarlavha	<i>Юлдузли тунлар</i>	Маълумот луғатдан қидириб қўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
4.2.	b	Sarlavha davomi	<i>Роман</i>	Маълумотни қўлда ёзиб киритамиз
5.	260	Chiqish ma‘lumotlari		
5.1.	a	Nashr qilingan joy	<i>Тошкент</i>	Автоматик тарзда

				шакллантирилади
5.2.	b	Nashriyot	<i>Адабиёт ва санъат нашриёти</i>	Автоматик тарзда шакллантирилади
5.3.	c	Nashr etilgan yil	1988	Маълумотни қўлда ёзиб киритамиз
6.	300	Fizik tavsif		
6.1.	a	Hajm	448 б	Китоб бети қўлда ёзиб киритамиз
7.	901	Hujjat turi	<i>n - Kўn томлик нашринг алоҳида томи</i>	Маълумотномадан белгилаб олинади
8.	020	ISBN Indeksi		
8.1.	a	Indeks ISBN	5-85647-056-9	Маълумотни қўлда ёзиб киритамиз
9.	773	Asosiy yozuv sarlavhasi		
9.1.	a	Asosiy yozuv sarlavhasi	<i>Қодиров П.</i>	Маълумот автоматик тарзда ҳосил бўлади
9.2.	w	Manbaning nazorat №	<i>RU/IS/BASE/363343227</i>	Маълумот автоматик тарзда ҳосил бўлади
9.3.	t	Manba nomi	<i>Сайланма</i>	Маълумот автоматик тарзда ҳосил бўлади
9.4.	d	Nashr joyi va sanasi	<i>Тошкент : Адабиёт ва санъат нашриёти, 1987-1988</i>	Маълумот автоматик тарзда ҳосил бўлади
9.5.	g	Boshqa axborotlar	<i>Т. 3</i>	Маълумотни қўлда ёзиб киритамиз

Қ - Ўз2

Қ 53

Қодиров, П.

Сайланма [Текст] : 3 томлик / П. Қодиров ; [редколлегия: У. Умарбеков, Э. Агзамов, Н. Р. Шарипов ва бошқ.]. - Тошкент : Адабиёт ва санъат нашриёти, 1987-1988. - 22 см. - ISBN 5-85647-056-7 (муқовада).

Т. 3 : Юлдузли тунлар : Роман. - 1988. - 448 б. - ISBN 5-85647-056-3.

УДК 84 Ўз1

2.18. Видеонашрларни каталоглаштириш

№	Майдон ва майдоноти		Майдон ва майдонотилар номи	Майдон ва майдонотида маълумотларни киритиш қоидаси	Изоҳ
1.	041	a	Matn yozilgan til kodi	rus	Маълумотномадан олинади
2.	245		Sarlavha		
2.1.	a		Sarlavha	От заката до рассвета	Сарлавҳа лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
2.2.	h		Fizik tashuvchi	Видеозапись	Маълумотномадан олинади
3.	260		Chiqish ma'lumotlari		
3.1.	a		Nashr qilingan joy	M.	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
3.2.	b		Nashriyot	Премьер-видеофильм	Лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб

					киритилади
3.3.	c		Nashr etilgan yil	2002	Маълумот лўғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
4.	300	a	Hajm	1вк.	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
5.	500		Ilova		
5.1.	a		Ilova	Фильм вышел на экраны в 1999 г.	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
6.	700		Boshqa mualliflar		
6.1.	a		Boshqa mualliflar	Подписес Роберт	Маълумот лўғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
6.2.	e		Shaxs roli	300-режиссёр	Маълумотномадан танлаб олинади
7.	700		Boshqa mualliflar		
7.1.	a		Boshqa mualliflar	Тарантино К.	Маълумот лўғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
7.2.	e		Shaxs roli	570- в ролях	Маълумотномадан танлаб олинади

8.	700	Boshqa mualliflar		
8.1.	a	Boshqa mualliflar	<i>Кейтель Х.</i>	Маълумот лўғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса кўлда ёзилиб киритилади
8.2.	e	Shaxs roli	<i>570- в ролях</i>	Маълумотномадан танлаб олинади
9.	700	Boshqa mualliflar		
9.1.	a	Boshqa mualliflar	<i>Клуни Дж.</i>	Маълумот лўғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса кўлда ёзилиб киритилади
9.2.	e	Shaxs roli	<i>570- в ролях</i>	Маълумотномадан танлаб олинади
10.	710	Qo'shimcha bibliografik yozuv sarlavhasi - tashkilot nomi		
10.1.	a	Boshqa tashkilotlar	<i>Paramount Films</i>	Маълумот кўлда ёзилиб киритилади

От заката до рассвета [Видеозапись] / реж. Роберт Родригес ; в ролях: К. Тарантино, Х. Кейтель, Дж. Клуни ; Paramount Films. - М.: Премьер-видеофильм, 2002. - 1 вк. - Фильм вышел на экраны в 1999 г.

2.19. Тасвирий нашрларни каталоглаштириш

№	Майдон ва майдоноти		Майдон ва майдонотилар номи	Майдон ва майдонотиға маълумотларни киритиш қоидаси	Изоҳ
1.	041	a	Matn yozilgan til kodi	<i>rus</i>	Маълумотномадан олинади
2.	245		Sarlavha		
2.1.	a		Sarlavha	<i>Графика</i>	Сарлавҳа лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
2.2.	b		Sarlavha davomi	<i>нагляд. пособие для образоват. учреждений по предмету «Культура Башкортостана»: [комплект репрод. / авт.-сост. Н. И. Оськина ; слайды Л. А. Черемохина ; пер. на башк. яз. М. С. Аминовой]</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
2.3.	h		Fizik tashuvchi	<i>Изоматериал</i>	Маълумотномадан олинади
3.	260		Chiqish ma`lumotlari		
3.1.	a		Nashr qilingan joy	<i>Уфа</i>	Лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда

				учрамаса кўлда ёзилиб киритилади	
3.2.	b	Nashriyot	Демипурғ	Маълумот лўғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса кўлда ёзилиб киритилади	
3.3.	c	Nashr etilgan yil	2001	Маълумот лўғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса кўлда ёзилиб киритилади	
4.	300	fizik tavsifi			
4.1.	a	Hajm	1 napka (24 otd. л.)	Маълумот кўлда ёзилиб киритилади	
4.2.	b	Boshqa fizik xarakteristikalar	цв. офсет.	Маълумот кўлда ёзилиб киритилади	
4.3.	c	Hujjatning o`lchamlari	49x35 см	Маълумот кўлда ёзилиб киритилади	
5.	440	a	Seriya	Изобразительное искусство Башкортостана ; вып. 5	Маълумот кўлда ёзилиб киритилади
6.	546	a	Til to‘g‘risida ilova	Подписи к ил. парал. рус., башк	Маълумот кўлда ёзилиб киритилади
7.	500	Ilova			
7.1.	a	Ilova	4000 экз.	Маълумот кўлда ёзилиб киритилади	

8.	700	Boshqa mualliflar		
8.1.	a	Boshqa mualliflar	<i>Оськина Н. И.</i>	Маълумот лўғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
8.2.	e	Shaxs roli	<i>220-составитель</i>	Маълумотномадан танлаб олинади
9.	700	Boshqa mualliflar		
9.1.	a	Boshqa mualliflar	<i>Черемохина Л. А.</i>	Маълумот лўғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
9.2.	e	Shaxs roli	<i>570- слайды</i>	Маълумотномадан танлаб олинади
10.	700	Boshqa mualliflar		
10.1.	a	Boshqa mualliflar	<i>Аминовой М. С.</i>	Маълумот лўғатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
10.2.	e	Shaxs roli	<i>730- переводчик</i>	Маълумотномадан танлаб олинади

Графика [Изоматериал] : нагляд. пособие для образоват. учреждений по предмету «Культура Башкортостана» : [комплект репрод. / авт.-сост. Н. И. Оськина ; слайды Л. А. Черемохина ; пер. на башк. яз. М. С. Аминовой]. – Уфа : Демиург, 2001. – 1 папка (24 отд. л.) : цв. офсет. ; 49х35 см. – (Изобразительное искусство Башкортостана ; вып. 5). – Подписи к ил. парал. рус., башк. – 4000 экз.

2.20. Умумий сарлавхага эга бўлмаган турли муаллифлар ёзган асарлар тўпламининг библиографик ёзувини шакллантириш

№	Майдон ва майдоноти	Майдон ва майдонотилар номи	Майдон ва майдонотида маълумотларни киритиш қондаси	Изоҳ
1.	020	ISBN	5-87983-054-3	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
2.	020	ISBN	5-87983-064-0 (Рефл-бук)	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
3.	020	ISBN	966-543-021-1 (Ваклер)	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
4.	041	Matn tili kodi	rus	Маълумотномадан танлаб олинади
5.	017	Davlat tomonidan hisobga olish nomeri		
5.1.	a	Davlat tomonidan hisobga olish nomeri	01-17899	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
5.2.	b	Nomer bergan tashkilot	PKП	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
6.	084	Boshqa klassifikatsiya indeksi	Э321.0-421.1,0	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади

		/KBK indeksi		киритилади
7.	090	Shifrlar		
7.1.	a	Joylashuv indeksi	2 01-28/167-6	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
8.	100	Muallif		
8.1.	a	Muallif	<i>Бадж, Эрнест Альфред Уоллес</i>	Маълумот луғатдан қидириб қўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
8.2.	d	Sana	<i>1857-1934</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
9.	245	Sarlavha		
9.1.	a	Sarlavha	<i>Легенды о египетских богах</i>	Маълумот луғатдан қидириб қўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
9.2.	h	Fizik tashuvchi	<i>Текст</i>	Маълумотномадан танлаб олинади
10.	260	Nashr joyi		

10.1.	a	Nashr joyi	М.	Маълумот лугатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
10.2.	b	Nashriyot	<i>Рефл-бук</i>	Маълумот лугатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
11.	260	Nashr joyi		
11.1.	a	Nashr joyi	Киев	Маълумот лугатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
11.2.	b	Nashriyot	<i>Ваклер</i>	Маълумот лугатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
11.3.	c	Nashr sanasi	<i>2011</i>	Маълумот лугатдан кидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади

12.	300	Ҳажм		
12.1.	a	Ҳажм	297 с.	Китоб бети қўлда ёзилиб киритилади
12.2.	b	Illyustratsiyalar/ Qayta ishlash turi	ил.	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
12.3.	c	O'lchamlar	21 см	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
13.	440	Серия	Astrum sapientiae	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
14.	500	Izoh	На обл. авт.: Уоллис Бадж	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
15.	504	Bibliografiya	Библиогр.: с. 288-289	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
16.	600	Personalizalar		
16.1.	a	Personalizalar	Нажель, Жорж	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
16.2.	t	Asar sarlavhasi	"Мистерии" Осириса в Древнем Египте	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
16.3.	e	Shaxs roli	Автор	Маълумотномадан олинади

17.	600	Personaliyalar			
17.1.	a	Personaliyalar	<i>Шваллер де Любич Рене</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади	
17.2.	t	Asar sarlavhasi	<i>О символе и символическом</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади	
17.3.	e	Shaxs roli	<i>Автор</i>	Маълумотномадан олинади	
18.	650	Asosiy rukn			
18.1.	2	Rukn manbai	<i>Религия -- Древний мир -- Древний Восток -- Религия Древнего Египта -- Боги</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади	
19.	740	a	Aloqa/ analitik sarlavha	<i>"Мистерии" Осириса в Древнем Египте</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
20.	740	a	Aloqa/ analitik sarlavha	<i>О символе и символическом</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади

2 01-28/167-6 Бадж, Эрнест Альфред Уоллес (1857-1934).

Легенды о египетских богах [Текст] / Эрнест Уоллис Бадж. "Мистерии" Осириса в Древнем Египте / Жорж Нажель. О символе и символическом / Рене Шваллер де Любич. - М. : Рефл-бук ; Киев : Ваклер, 2001. - 297 с. : ил. ; 21 см. - (Astrum sapientiae). - Библиогр.: с. 288-289. - На обл. авт.: Уоллис Бадж. - ISBN 5-87983-054-3. - ISBN 5-87983-064-0 (Рефл-бук). - ISBN 966-543-021-1 (Ваклер).

Персоналия: Шваллер де Любич, Рене

ББК Э321.0-421.1,0

2.21. Умумий сарлавхага эга бўлмаган тўпламнинг библиографик тавсиф элементларини киритиш

№	Майдон ва майдоноти	Майдон ва майдонотилар номи	Майдон ва майдонотида маълумотларни киритиш қондаси	Изоҳ
1.	017	Davlat tomonidan hisobga olish nomeri		
1.1.	a	Davlat tomonidan hisobga olish nomeri	01-55047	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
1.2.	b	Nomer bergan tashkilot	PKП	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
2.	020	ISBN	965-447-018-7	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
3.	020	ISBN	5-93925-012-2 (рус.)	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
4.	035	Tizimli nazorat nomer	KNO-0192484	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
5.	040	Dastlabki kataloglash. xizmati		
5.1.	b	Kataloglash. tili kodi.	rus	Маълумотномадан олинади
6.	041	Nashr tili		

6.1.	a	Matn tili kodi	<i>rus</i>	Маълумотномадан олинади
7.	084	Boshqa klassifikatsiya indeksi /KBK indeksi	<i>Э37-210.913,0</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
8.	090	Joylashuv indeksi	<i>3 01-36/299-6</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
9.	245	Sarlavha		
9.1.	a	Sarlavha	<i>Книга Иова</i>	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
9.2.	b	Sarlavha davomi	<i>Что ты плачешь? Кого ищешь?</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
9.3.	c	Javobgarlik to'g'risidagi ma'lumot	<i>Юлия Блюм</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
9.4.	h	Fizik tashuvchi	<i>Текст</i>	Маълумотномадан танлаб олинади
10.	260	Nashr joyi		
10.1.	a	Nashr joyi	<i>СПб.</i>	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда

				учрамаса қўлда ёзилиб кiritилади
10.2.	b	Nashriyot	<i>Шандал</i>	Маълумот луғатдан қидириб қўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб кiritилади
10.3	c	Nashr sanasi	<i>2001</i>	Маълумот луғатдан қидириб қўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб кiritилади
11.	300	Hajm		
11.1.	a	Hajm	<i>270, [1] c.</i>	Китоб бети қўлда ёзиб кiritилади
11.2.	b	Illyustratsiyalar/ ishlash turi	<i>ил.</i>	Маълумот қўлда ёзилиб кiritилади
11.3.	c	O'lchamlar	<i>17 см</i>	Маълумот қўлда ёзилиб кiritилади
12.	440	Серия	<i>Размышляя о горнем</i>	Маълумот қўлда ёзилиб кiritилади
13.	505	Mazmun to'g'risida. formatlangan ilova	<i>Что ты плачешь?/ Юлия Блюм; Кого ищешь? / Юлия Блюм</i>	Маълумот қўлда ёзилиб кiritилади

14.	600	Personalialar		
14.1.	a	Personalialar	<i>Блюм Юлия</i>	Маълумот қўлда ёзилиб критилади
14.2.	t	Asar sarlavhasi	<i>Что ты плачешь? Кого ищешь?</i>	Маълумот қўлда ёзилиб критилади
14.3.	e	Shaxs roli	<i>Автор</i>	Маълумотномадан олинади
15.	650	Asosiy rukn		
15.1.	2	Rukn manbai	<i>Религия -- Христианство -- Библия -- Ветхий Завет -- Философские и поэтические книги Ветхого Завета -- Книга Иова</i>	Маълумот қўлда ёзилиб критилади
16.	730	Unifits. sarlavha		
16.1.	a	Unifits. sarlavha	<i>Библия</i>	Маълумот қўлда ёзилиб критилади
16.2.	p	Bo'lim/qismining sarlavhasi	<i>Иов</i>	Маълумот қўлда ёзилиб критилади
16.3.	n	Asar qismining nomeri	<i>В. 3.</i>	Маълумот қўлда ёзилиб критилади
17.	740	Aloqa/ analitik sarlavha	<i>Что ты плачешь? Кого ищешь?</i>	Маълумот қўлда ёзилиб

З 01-36/299-6 Книга Иова [Текст] : Что ты плачешь?
Кого ищешь? / Юлия Блюм. - СПб. :
Шандал, 2001. - 270, [1] с. : ил. ; 17 см. -
(Размышляя о горнем). - ISBN 965-447-
018-7. - ISBN 5-93925-012-2 (рус.).

Персоналия: Блюм, Юлия

ББК 737-210 913.0

2.22. Бир муаллифнинг умумий сарлавҳага эга бўлмаган тўплами библиографик ёзувини шакллантириш

№	Майдон ва майдоности	Майдон ва майдонистилар номи	Майдон ва майдоностида маълумотларни киритиш қоидаси	Изоҳ
1.	015	Milliy bibliografiyadagi nomer		
1.1.	a	Milliy bibliografiyadagi nomer	<i>Книжная летопись</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
1.2.	2	Nomer manbai	<i>98-17869</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
2.	017	Davlat tomonidan hisobga olish nomeri		
2.1.	a	Davlat tomonidan hisobga olish nomeri	<i>98-5519</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
2.2.	b	Nomer bergan tashkilot	<i>PKP</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
3.	020	ISBN Indeksi		
3.1.	a	ISBN	<i>5-285-00024-6 (B nep.)</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
4.	040	Dastlabki kataloglash. xizmati		

4.1.	b	Kataloglash. tili kodi.	<i>rus</i>	Маълумотномадан олинади
5.	041	Matn tili kodi		
5.1.	a	Matn tili kodi	<i>rus</i>	Маълумотномадан олинади
6.	080	UO•K indeksi	<i>894.342-31Есенберлин</i>	Маълумот қўлда ёзилиб кiritилади
7.	084	Boshqa klassifikatsiya indeksi /KBK indeksi	<i>84(4/8)</i>	Маълумот қўлда ёзилиб кiritилади
8.	100	Muallif		
8.1.	a	Muallif	<i>Есенберлин Ильяс</i>	Маълумот луғатдан қидириб қўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб кiritилади
9.	245	Sarlavha		
9.1.	a	Sarlavha	<i>Отчаяние; Хан Кене</i>	Маълумот луғатдан қидириб қўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб кiritилади
9.2.	b	Sarlavha davomi	<i>[О Кенесары Касымов] : Романы</i>	Маълумот қўлда ёзилиб кiritилади

9.3.	h	Fizik tashuvchi	<i>Текст</i>	Маълумотномадан танлаб олинади
10.	260	Nashr joyi		
10.1.	a	Nashr joyi	<i>М.</i>	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
10.2.	b	Nashriyot	<i>Дружба народов</i>	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
11.	260	Nashr joyi		
11.1.	b	Nashriyot	<i>Фонд И. Есенберлина</i>	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
11.2.	c	Nashr sanasi	<i>1993</i>	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади

12.	300	Hajm		
12.1.	a	Hajm	<i>591,[1] c.</i>	Китоб бети қўлда киритилади
12.2.	c	O'lchamlar	<i>21 см</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
13.	600	Personaliiylar		
13.1.	a	Personaliiylar	<i>Кенесары Касымов</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
14.	700	Boshqa mualliflar		
14.1.	a	Boshqa mualliflar	<i>Симашико М.</i>	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
14.2.	e	Shaxs roli	<i>Пер. с каз.</i>	Маълумотномадан олинади

Есенберлин, Ильяс.

Отчаяние; Хан Кене [Текст] : [О Кенесары Касымов] : Романы / Ильяс Есенберлин; Пер. с каз. М. Симашко. - М. : Дружба народов ; Фонд И. Есенберлина, 1993. - 591,[1] с. ; 21 см. - ISBN 5-285-00024-6 (В пер.).

Персоналия: Кенесары Касымов

УДК 894.342-31Есенберлин

ББК 84(4/8)

2.23. Бир муаллифнинг умумий сарлавҳага эга бўлган асарлар тўпламини каталоглаштириш

№	Майдон ва майдоноти	Майдон ва майдонотилар номи	Майдон ва майдонотида маълумотларни киритиш қондаси	Изоҳ
1.	017	Davlat tomonidan hisobga olish nomeri		
1.1.	a	Davlat tomonidan hisobga olish nomeri	01-48357	Ушбу майдонотида маълумот қўлда ёзилиб киритилади
1.2.	b	Nomer bergan tashkilot	PKII	Ушбу майдонотида маълумот қўлда ёзилиб киритилади
2.	020	ISBN indeksi		
2.1.	a	ISBN	5-227-01242-3	Ушбу майдонотида маълумот қўлда ёзилиб киритилади
3.	040	Dastlabki kataloglash. xizmati		
3.1.	b	Kataloglash. tili kodi.	rus	Маълумотномадан олинади
4.	041	Matn tili kodi		

4.1.	a	Matn tili kodi	<i>rus</i>	Маълумотномадан олинади
5.	084	Boshqa klassifikatsiya indeksi /KBK indeksi		
5.1.	a	Boshqa klassifikatsiya indeksi /KBK indeksi	<i>III5(7CIIA)62-644.6</i>	Ушбу майдоностига маълумот қўлда ёзилиб киритилади
6.	100	Muallif		
6.1.	a	Muallif	<i>Гарфилд Брайан</i>	Маълумот луғатдан кидириб қўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
7.	245	Sarlavha		
7.1.	a	Sarlavha	<i>Смертельное желание</i>	Маълумот луғатдан кидириб қўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
7.2.	b	Sarlavha davomi	<i>Романы: [Пер. с англ.]</i>	Ушбу майдоностига маълумот қўлда ёзилиб киритилади

7.3.	h	Fizik tashuvchi	<i>Текст</i>	Маълумотномадан танлаб олинади
8.	260	Nashr joyi		
8.1.	a	Nashr joyi	<i>М.</i>	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
8.2.	b	Nashriyot	<i>Центрполиграф</i>	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
8.3.	c	Nashr sanasi	<i>2001</i>	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
9.	300	Hajm		
9.1.	a	Hajm	<i>493, [1] с.</i>	Китоб бети қўлда киритилади
9.2.	b	Illyustratsiyalar/ Qayta ishlash turi	<i>ул.</i>	Ушбу майдоностига маълумот қўлда ёзилиб киритилади

9.3.	c	O'lchamlar	21 см	Ушбу майдонстига маълумот қўлда ёзилиб киритилади
10.	440	Seriya	Мастера острюжетного детектива	Ушбу майдонстига маълумот қўлда ёзилиб киритилади
11.	505	Formatlashtirilgan mazmun	В содерж.: Миссия выполняма. Смертельное желание	Ушбу майдонстига маълумот қўлда ёзилиб киритилади
12.	650	Asosiy rukn		
12.1.	2	Rukn manbai	Художественная литература -- США -- Американская литература -- 2-ая пол. 20 в. -- Приключенческие, детективные романы, повести, рассказы	Ушбу майдонстига маълумот қўлда ёзилиб киритилади

Гарфилд, Брайан.

Смертельное желание [Текст]: Романы: [Пер. с англ.] /
Брайан Гарфилд. - М. : Центрполиграф, 2001. - 493, [1] с. :
ил. ; 21 см. - (Мастера остросюжетного детектива). - ISBN 5-
227-01242-3.

Форматир. содержание: В содерж.: Миссия выполняма.
Смертельное желание

ББК Ш5(7США)62-644.6

2.24. Энциклопедияларни каталоглаштириш

№	Майдон ва майдоноти		Майдон ва майдонотилар номи	Майдон ва майдонотига маълумотларни киритиш қондаси	Изоҳ
1.	008	(24-27)	Hujjat tipi	энциклопедия	Маълумотномадан олинади
2.	041	a	Matn yozilgan til kodi	uzb	Маълумотномадан олинади
3.	020		ISBN Indeksi		
3.1.	a		ISBN Indeksi	978-9943-308-02-2 (муқовада)	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
3.2.	c		Narxi (so'm)	44200 сўм	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
4.	084		Boshqa klassifikatsiyalash indeksi (BBK)		
4.1.	a		Boshqa klassifikatsiyalash indeksi (BBK)	72.3(5Ў)	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
5.	090		Shifrlar		
5.1.	a		Joylashuv indeksi	NI-31250/4	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
5.2.	x		Muallif belgisi	Ў 81	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
6.	245		Sarlavha		
6.1.	a		Sarlavha	Ўрта Осиё олимлари қомуси	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади

6.2.	b	Sarlavha davomi	<i>энциклопедия</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
6.3.	c	Javobgarlik to'g'risidagi ma'lumot	<i>музувчи Абдуллоҳ Абдулҳамид Саид; 3. И. Мунавваров таҳрири остида</i>	Маълумотни таҳрирлаймиз. М: "... таҳрири остида" сўзини ўзимиз қўлда ёзиб киритамиз
6.4.	h	Fizik tashuvchi	<i>матн</i>	Маълумотномадан олинади
7.	260	Chiqish ma'lumotlari		
7.1.	a	Nashr qilingan joy	<i>Тошкент</i>	Лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
7.2.	b	Nashriyot	<i>Имом Бухорий Республика илмий-маърифий маркази нашриёти</i>	Лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
7.3.	c	Nashr etilgan yil	<i>2007</i>	Лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
8.	300	Fizik tavsifi		
8.1.	a	Hajm	<i>468 б</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
9.	500	Илова		
9.1.	a	Илова	<i>1000 нусха</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
10.	700	Boshqa mualliflar		

10.1.	a	Boshqa mualliflar	<i>Абдуллоҳ Абдулҳамид Саид</i>	Лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
10.2.	e	Shaxs roli	<i>тузувчи</i>	Маълумотномадан олинади
11.	700	Boshqa mualliflar		
11.1.	a	Boshqa mualliflar	<i>Мунавваров З. И.</i>	Лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
11.2.	e	Shaxs roli	<i>муҳаррир</i>	Маълумотномадан олинади

N1-31250/4

Ў 81

Ўрта Осиё олимлари қомуси [Text] : энциклопедия / тузувчи
Абдуллоҳ Абдулҳамид Саид; З. И. Мунавваров таҳрири остида. -
Тошкент : Имом Бухорий Республика илмий-маърифий маркази
нашриёти, 2007. - 468 б. - 1000 нусха. - ISBN 978-9943-308-02-2
(муқовада) : 44200 сўм.

ББК 72.3(5Ў)

2.25. Лўғатларнинг библиографик тавсиф элементларини киритиш

№	Майдон ва майдоноти		Майдон ва майдонотилар номи	Майдон ва майдонотида маълумотларни киритиш қондаси	Изоҳ
1.	008	(24-27)	Hujjat tipi	словарлар	Маълумотномадан олинади
2.	041	a	Matn yozilgan til kodi	uzb	Маълумотномадан олинади
3.	020		ISBN Indeksi		
3.1.	a		ISBN Indeksi	978994306075-3 (муқовада)	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
3.2.	c		Narxi (so'm)	4500 сўм	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
4.	110		Asosiy bibliografik yozuv sarlavhasi - tashkilot nomi		
4.1.	a		Tashkilot nomi (Muallif tashkilot)	ЎзР Олий мажлиси қонунчилик палатаси меҳнат ва ижтимоий масалалар қўмитаси	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
5.	245		Sarlavha		
5.1.	a		Sarlavha	Ижтимоий ҳимоя	Маълумот луғатдан қидириб қўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
5.2.	b		Sarlavha davomi	Атамалар изоҳли луғати	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади

5.3.	h		Fizik tashuvchi	матн	Маълумотномадан олинади
6.	260		Chiqish ma`lumotlari		
6.1.	a		Nashr qilingan joy	Тошкент	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса кўлда ёзилиб киритилади
6.2.	b		Nashriyot	Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса кўлда ёзилиб киритилади
6.3.	c		Nashr etilgan yil	2007	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса кўлда ёзилиб киритилади
7.	300	a	Hajm	436 б	Маълумот кўлда ёзилиб киритилади
8.	500		Ilova		
8.1.	a		Ilova	5000 экз	Маълумот кўлда ёзилиб киритилади
9.	700		Boshqa mualliflar		
9.1.	a		Boshqa mualliflar	Саидов М. Х.	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса кўлда ёзилиб

				киритилади
9.2.	e	Shaxs roli	<i>тузувчи</i>	Маълумотномадан олинади
10.	700	Boshqa mualliflar		
10.1.	a	Boshqa mualliflar	<i>Насриев И. И.</i>	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
10.2.	e	Shaxs roli	<i>тузувчи</i>	Маълумотномадан олинади
11.	700	Boshqa mualliflar		
11.1.	a	Boshqa mualliflar	<i>Тоҳиров З. Т.</i>	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
11.2.	e	Shaxs roli	<i>тузувчи</i>	Маълумотномадан олинади
12.	700	Boshqa mualliflar		
12.1.	a	Boshqa mualliflar	<i>Улугов Ш. Х.</i>	Маълумот луғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
12.2.	e	Shaxs roli	<i>тузувчи</i>	Маълумотномадан олинади
13.	710	a	Boshqa tashkilotlar	<i>ЎзР Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академияси</i>
				Маълумот қўлда ёзилиб киритилади

14.	710	a	Boshqa tashkilotlar	Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
15.	084		Boshqa klassifikatsiyalash indeksi (BBK)		
15.1.	a		Boshqa klassifikatsiyalash indeksi (BBK)	65.272я2	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
16.	084		Boshqa klassifikatsiyalash indeksi (BBK)		
16.1.	a		Boshqa klassifikatsiyalash indeksi (BBK)	60.56я2	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
17.	090		Shifrlar		
17.1.	a		Joylashuv indeksi	Ю-33628/2	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
18.	546		Til to'g'risida ilova		
18.1.	a		Til to'g'risida ilova	Тит. л. парал. на англ. и рус. яз.	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
19.	650	a	Asosiy rukn	316 - Социология (Социология)	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
20.	650	a	Asosiy rukn	33 - Экономика (Иктисодиет)	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади

Ю-33628/2

Ижтимоий ҳимоя [Text] : Атамалар изоҳли луғати / ЎзР Олий мажлиси қонунчилик палатаси меҳнат ва ижтимоий масалалар қўмитаси, ЎзР Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академияси, А. Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси ; тузувчи.: М. Х. Саидов, И. И. Насриев, З. Т. Тоҳиров, Ш. Х. Улуғов. - Тошкент : Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти, 2007. - 436 б. - Тит. л. парал. на англ. и рус. яз. - 5000 экз. - ISBN 978-9943-06-075-3 (муқовада) : 4500 сўм.

ББК 65.272я2 + 60.56я2

2.26. Конференция материалларини каталоглаштириш

№	Майдон ва майдоноти	Майдон ва майдонотилар номи	Майдон ва майдонотида маълумотларни киритиш қоидаси	Изоҳ
1.	041	Nashr tili		
1.1.	a	Matn yozilgan til kodi	uzb	Маълумотномадан олинади
2.	044	E'lon qilgan mamlakat kodi		
2.1.	a	E'lon qilgan mamlakat kodi	UZ	Маълумотномадан олинади
3.	100	Muallif		
3.1.	a	Familiyasi, ismi, sharifi	Исломов Хилола Эиҳоновна	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
3.2.	c	Tituli (unvoni)	Мирзо Улугбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети ахборот ресурс марказининг етакчи кутубхоначиси, магистр	Маълумот қўлда киритилади
3.3.	e	Shaxs roli	муаллиф	Маълумотномадан фойдаланган ҳолда киритилади
4.	111	Asosiy bibliografik yozuv sarlavhasi-tadbir nomi		

4.1.	a	Tadbir nomi	<i>"Central Asia – 2013" еттинчи халқаро конференция</i>	Маълумот қўлда киритилади
4.2.	c	Tadbir oʻtkazilgan joy	<i>Тошкент</i>	Маълумот қўлда киритилади
4.3.	d	Tadbir oʻtkazilgan sana	<i>22 – 26 апрел 2013</i>	Маълумот қўлда киритилади
4.4.	p	Qism/boʻlimning nomi	<i>Интернет ва ахборот кутубхона ресурсларидан фан, таълим, маданият ва бизнес соҳаларида фойдаланиши</i>	Маълумот қўлда киритилади
4.5.	n	N qism/seksiyalar	<i>2</i>	Маълумот қўлда киритилади
5.	179	ITAR		
5.1.	a	ITAR	<i>13.31.11</i>	Иерархик маълумотномадан танлаб олинади
6.	245	Sarlavha		
6.1.	a	Sarlavha	<i>Автоматлаштирилган ахборот кутубхона тизимларида авторитет файллардан фойдаланиши</i>	Маълумот лўғатдан қидириб кўрилади. Агарда у ерда учрамаса қўлда ёзилиб киритилади
6.2.	b	Sarlavha davomi	<i>маъруза</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
6.3.	h	Fizik tashuvchi	<i>Матн</i>	
7.	300	Fizik tavsif		
7.1	a	Hajm	<i>4 б</i>	Китоб бетлар сони қўлда

				ёзилиб киритилади
8.	504	Bibliografiya to'g'risida ilova		
8.1.	a	Bibliografiya to'g'risida ilova	<i>Библиогр.: с. 4</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
9.	520	Annotatsiya	<i>Мазкур маърузада корпоратив ахборот ресурс марказларининг автоматлаштирилган тизими таркибида фойдаланишга мўлжалланган индивидуал авторларнинг авторитет файлини яратиш муаммолари тўғрисидаги маълумотлар батафсил ёритилиб берилган.</i>	Маълумот қўлда ёзилиб киритилади
10.	900	To'liq matn		
10.1.	a	To'liq matn	<i>27_Исломова Хилола_2_Доклад.pdf</i>	Маърузанинг тўлиқ матни 900 а майдонида жойлашган “Обзорь” номли ёрликни чертиш орқали файл танлаб олинади ва “Открыть” тугмачасидан фойдаланиб киритилади

Исломова Ҳилола Эшхоновна (Мирзо Улугбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети ахборот ресурс марказининг етакчи кутубхоначиси, магистр). ("Central Asia – 2013" еттинчи халқаро конференция) (2 ; 22 – 26 апрел 2013 ; Тошкент)

Автоматлаштирилган ахборот кутубхона тизимларида авторитет файллардан фойдаланиш [Матн] : Маъруза / Ҳилола Эшхоновна Исломова, "Central Asia – 2013" еттинчи халқаро конференция. - [Б. м. : б. и.]. - 4 б.. - Библиогр.: с. 4

Annotasiya: Мазкур маърузада корпоратив ахборот ресурс марказларининг автоматлаштирилган тизими таркибида фойдаланишга мўлжалланган индивидуал авторларнинг авторитет файлини яратиш муаммолари тўғрисидаги маълумотлар батафсил ёритилиб берилган.

To`liq matn

[27_Исломова Ҳилола_2_Доклад.pdf](#)

2.27. Электрон каталог базасини шакллантириш бўйича тавсиялар

1. “Заглавие” – “Сарлавҳа” майдонига маълумот киритишда дастлаб тизим маълумотномасида киритилаётган сарлавҳанинг мавжудлигини текшириб кўринг. Агарда киритилаётган китоб сарлавҳаси маълумотномада бўлса, ундан фойдаланинг, акс ҳолда сарлавҳа қўлда киритилади.
2. Китоб муаллифлари, кодлар, чиқиш маълумотлари киритилаётганда ҳам дастлаб тизим маълумотномасида киритилаётган маълумотларнинг мавжудлигини текшириб кўринг. Агарда киритилаётган китоб сарлавҳаси маълумотномада бўлса, ундан фойдаланинг, акс ҳолда маълумотлар қўлда киритилади.
3. Майдонларга маълумот киритишда икки сўз ўртасида битта пробел қўйилади. Киритилаётган сўз боши ва охирига пробел қўйилмайди.
4. Тиллар, мамлакатлар, шаҳарлар кодлари маълумотномадан олинган ҳолда киритилади.
5. Каталоглаштирувчи тизимнинг майдони ва майдонистиларига маълумот киритиш пайтида библиографик тавсиф элементи бўйича ёрдам олмоқчи бўлса майдоннинг номи кўрсатилган жойга сичқонча билан чертиш орқали тегишли маълумот олиши мумкин.
6. Статик маълумотномаларда учрамайдиган сўзларни каталоглаштирувчининг АИЎдаги “Ma`lumotnomalar” бўлимига кириб тегишли сўзни маълумотномага киритиш мумкин.

3-Боб. ЭЛЕКТРОН РЕСУРСЛАР ЯРАТИШ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ

3.1. Сканерлашда ишлатиладиган техника воситалари

Маълумки, компьютернинг деярли ҳар бир фойдаланувчиси қоғоз хилидаги ҳужжатларни электрон шаклга алмаштириш муоммосига дуч келади. Бироқ, ахборотни қўлга киритиш процедураси улкан вақтни олади ва хатолар туғилиши мумкин. Бундан ташқари, қўлга тасвирларни эмас, балки фақат матнларни киритиш мумкин. Бунинг иложи сканер бўлиб, у компьютерга расмларни ҳам, матнли ҳужжатларни ҳам киритиш имконини беради.

Сканерлар қоғоздан, плёнкадан ёки бошқа қаттиқ ташувчилардан “аналогли” матнларни ёки расмларни ўқийди ва уларни рақамли форматга ўтказди. Улар ҳамма ерда: улкан ҳужжатлар архиви ишлаб чиқиладиган катта идораларда, нашриётларда ва лойиҳалаш - конструкторлик идораларида, шунингдек, унчалик катта бўлмаган фирма уй-офисларда қўлланилади.

Сканерларнинг қўлланиш доираси қанчалик кенг бўлса, уларнинг турлари ҳам шунчалик кўпдир.

Сканернинг баҳоси бир неча ўн доллардан бир неча ўн минглаб долларларгача бўлиш мумкин, оптик ажратиш қобиляти 1 дюмга 100дан 11000 нуқтагача, сканерлаш тезлиги эса 1-2 дан 80 б/мин мингача бўлиши мумкин. У ёки бу аниқ вазифаларни бажариш учун ҳар қандай русумни ҳам қўллай олмайди.

Одатда, сканернинг яроқлилиги унинг техник параметрлари мажмуи: конструктив тоифаси, формати, ажратиш қобиляти, ранг чуқурлиги, оптик зичликлар диапазони ва ҳоказо билан белгиланади.

Сканер бу маълумотларни қоғозли ҳужжатдан бевосита ЕЎМ га киритиш курилмасидир. Матнлар, схемалар, расмлар, графиклар, фотографиялар ва бошқа график ахборотни киритиш мумкин. Сканер нусха кўчириш аппаратига ўхшаб қоғозли ҳужжатнинг тасвири нусхасини қоғозда эмас, балки электрон кўринишда яратади - тасвирнинг электрон нусхаси яратилади.

Сканерлар ҳужжатларни қайта ишлаш электрон тизимининг муҳим бўғини ва исталган «электрон стол» нинг керакли елементиدير. Ўз фаолиятининг натижаларини файлларга ёзиб ва маълумотни қоғозли ҳужжатлардан ШК га образларни автоматик англаш тизими орқали сканер ёрдамида киритиб, қоғозсиз иш юритиш тизимини яратишга амалий қадам қўйиш мумкин.

Сканерлар жуда хилма-хилдир ва уларни бир қатор белгилари бўйича таснифлаш мумкин. Сканерлар оқ-қора ва рангли бўлади.

Оқ-қора сканерлар штрихли ва нимрангли тасвирларни ўқиши мумкин. Штрихли тасвирлар ним рангларни, ёки бошқача айтганда, қўл ранг

даражаларини узатмайди. Ним рангли тасвирлар қўл рангнинг 16, 64 ёки 256 даражаларини англаш ва узатиш имконини беради.

Рангли сканерлар оқ-қора ва рангли асл нушолар (оригиналлар) билан ишлайди. Биринчи ҳолатда улар ҳам штрихли, ҳам ним рангли тасвирларни ўқиш учун ишлатилиши мумкин.

Рангли сканерларда рангли РГБ (Ред-Греэн-Блуэ) модули ишлатилади: сканерланадиган тасвир айланадиган РГБ ёруғлик филтри ёки кетма-кет ёндириладиган учта рангли чироқлар орқали ёритилади; ҳар бир асосий рангга мос сигнал алоҳида қайта ишланади.

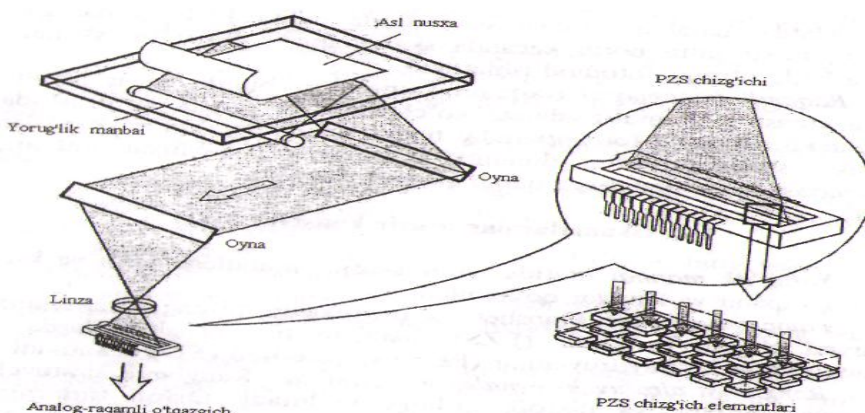
Узатиладиган ранглар сони 256 тадан 65536 тагача ва ҳатто 16,8 миллионтагача тебраниши мумкин.

Сканерларнинг ўтказиш қобилияти тасвирнинг бир дюймдаги ажратиладиган нуқталар миқдори билан ўлчанади ва 75 дан 1600 dpi гача бўлади. Конструктив жиҳатдан сканерлар дастакли ва столли бўлади.

Столли сканерлар, ўз навбатида планшетли, роликли ва проекцион бўлади.

Шаффоф ташувчилардан тасвирни ўқийдиган слайд-сканерлар алоҳида ажралиб туради.

Планшет сканерда асл нусха текис қўзғалмас ёки қўзғаладиган текисликда жойлаштирилади (3.1-расм).

3.1-расм.

Сканерлар тузилиш схемаси

Сканерлашда тасвир қаторма-қатор, кетма-кет ўқилади. Бу сканерларда тасвир объектив ва линза ёрдамида чизг'ичли заряд алоқали приборлар (ПЗС)га туширилади.

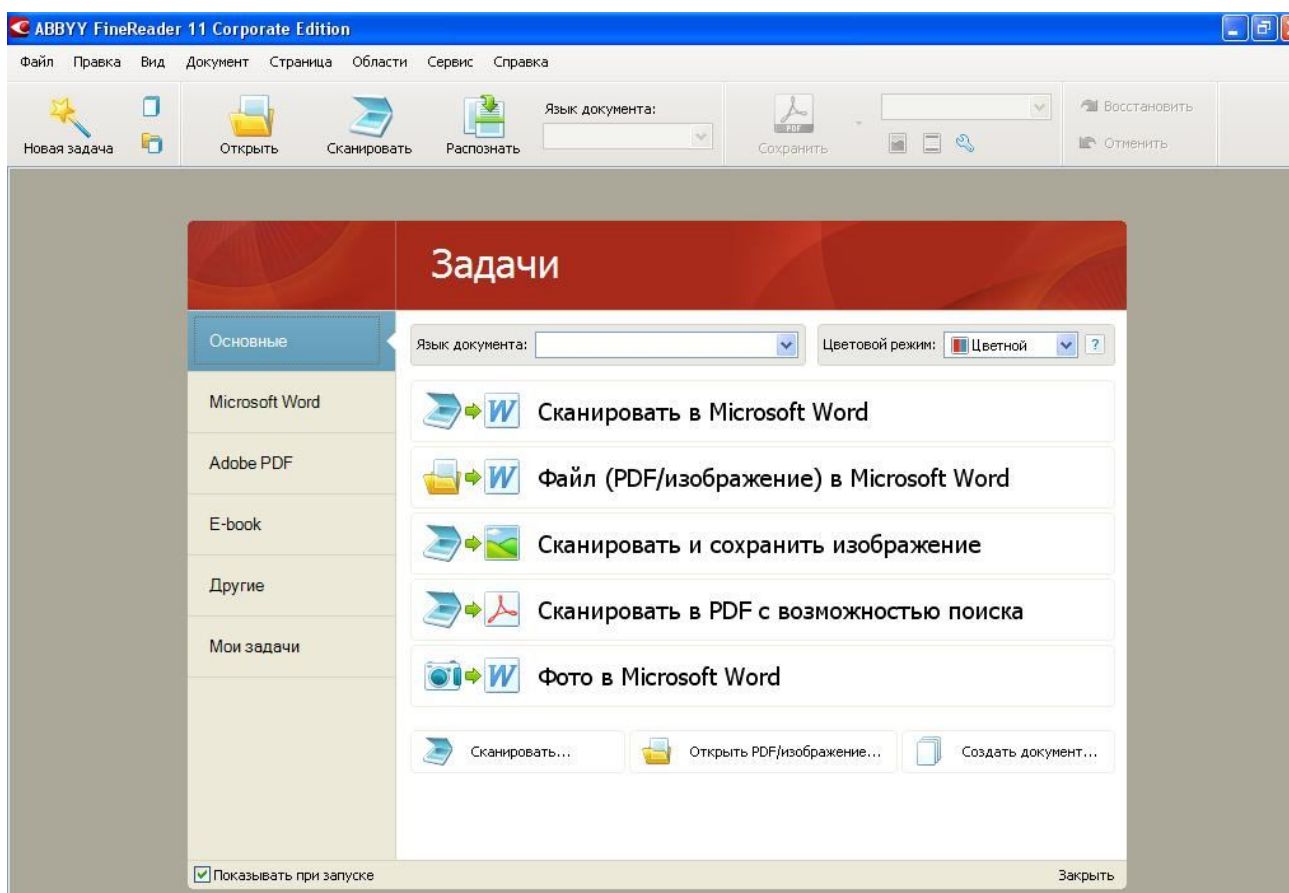
1.13. Матнларга ишлов беришга мўлжалланган дастурий воситалар

FineReader дастури бизга сканер қилинган адабиётларни электрон матнга ўтказиш учун ёрдам беради. *ABBY FineReader* дастури – сканер қурилмалари

учун сканер қилиш дастурий таъминотидир. Яъни, тасвир кўринишидаги матн маълумотларини матн кўринишига ўтказишда ишлатиладиган дастурий таъминотдир. Бу дастур 184 та тилни танийди ва шуларнинг ичидан 45 та тилни орфографик хатоликларини текшира олади.

Дастурни ишлатиш

Дастлаб, компьютернинг ишчи столида жойлашган *ABBYY FineReader* дастури ёрлиғини сичқонча ёрдамида чертиш орқали, ушбу дастурни ишга туширамиз (3.2-расм).

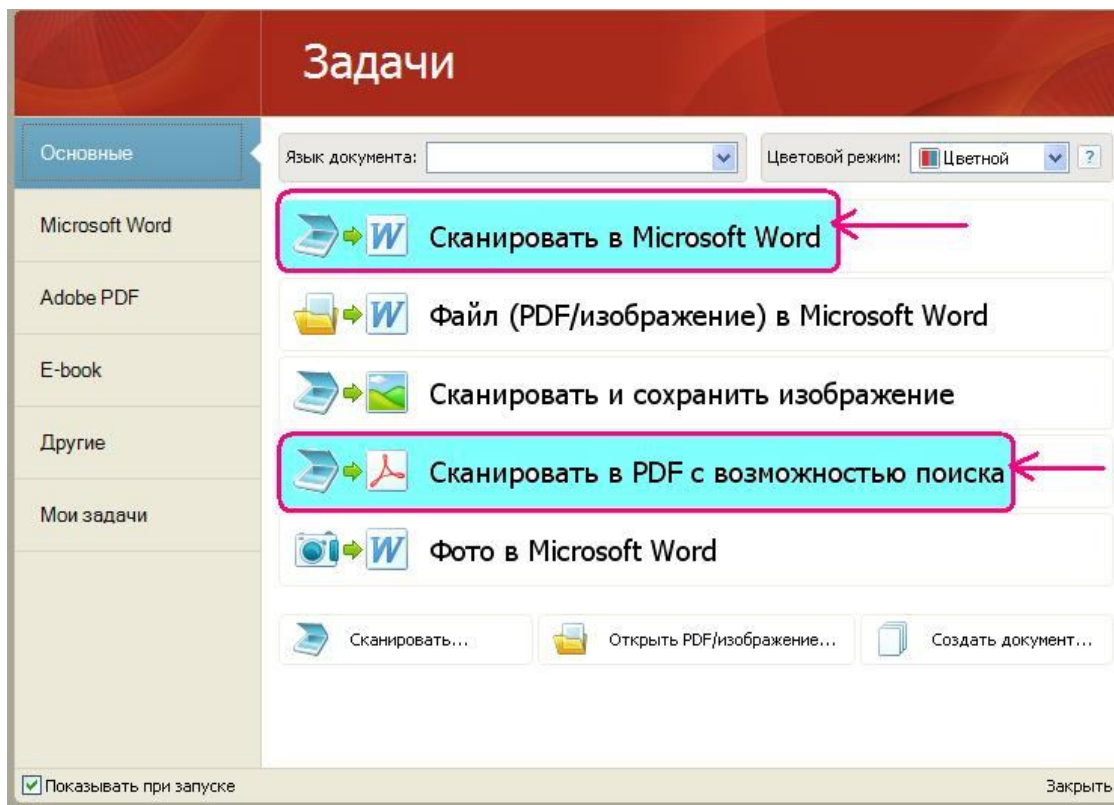
3.2-расм.

Дастурга ишга тушурилгандан сўнг, дастур матнни электрон кўринишга ўтказиш учун бир неча турдаги вариантларни такдим этади. Булар:

- Маълумотларни Word дастурига сканироват қилиш;
- Файлдаги (PDF форматдаги / ёки расмларни) Word дастурига ўтказиш;
- Сканер қилиш ва уни расм ҳолатида сақлаш;
- Сканер қилиш ва PDF форматида қидириш имконияти билан яратиш;
- Расмни Word дастурига ўтказиш .

Бизбу функциялардан кераклигини танлаб олиш имкониятига эга бўламиз (3.3-рasm).

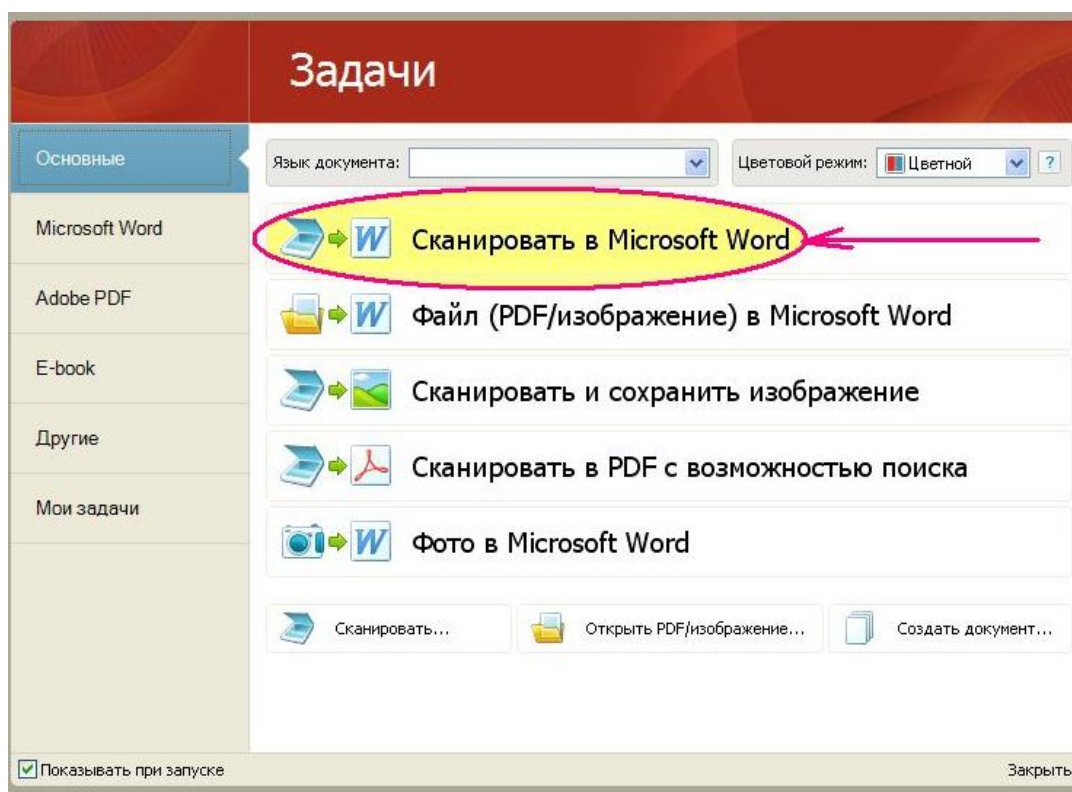
- Маълумотларни Word дастурига сканироват қилиш;
- Сканер қилиш ва PDF форматида қидириш имконияти билан яратиш.

3.3-рasm.

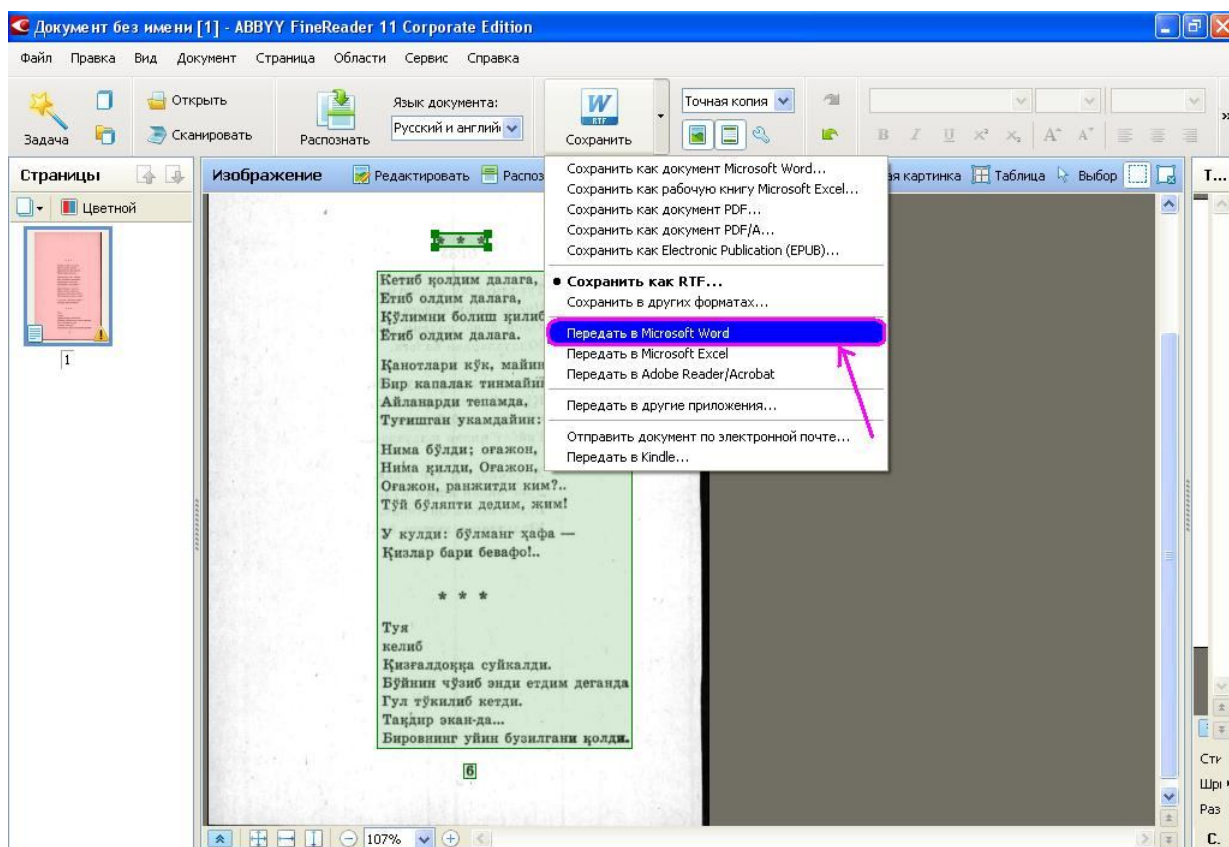
Бу функциялар йиғилган маълумотларни элекирон каталогга ўтказиш учун расмга олинган маълумотларни электрон матнларга айлантириб беради.

Маълумотлар Word дастурига сканироват қилинади (3.4-рasm).

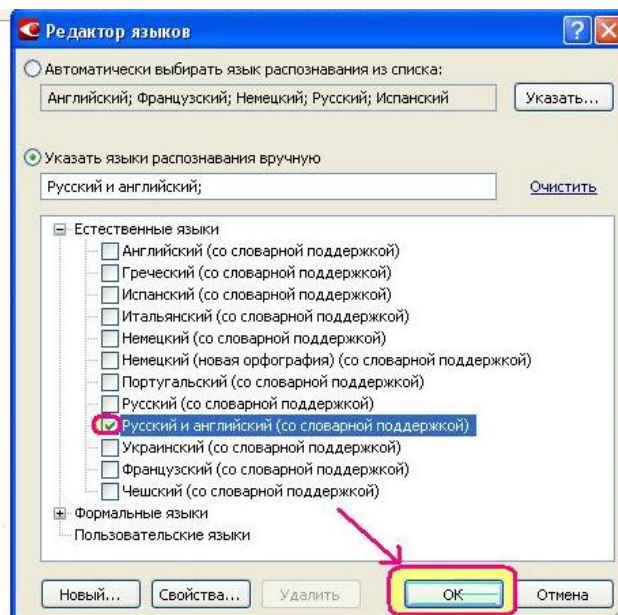
3.4-расм.

Берилган маълумотни Word дастурига ўтказиш учун дастлаб дастур юқори менюсидан қайси форматга ўтказиш кераклигини танлаб оламиз (3.5-расм).

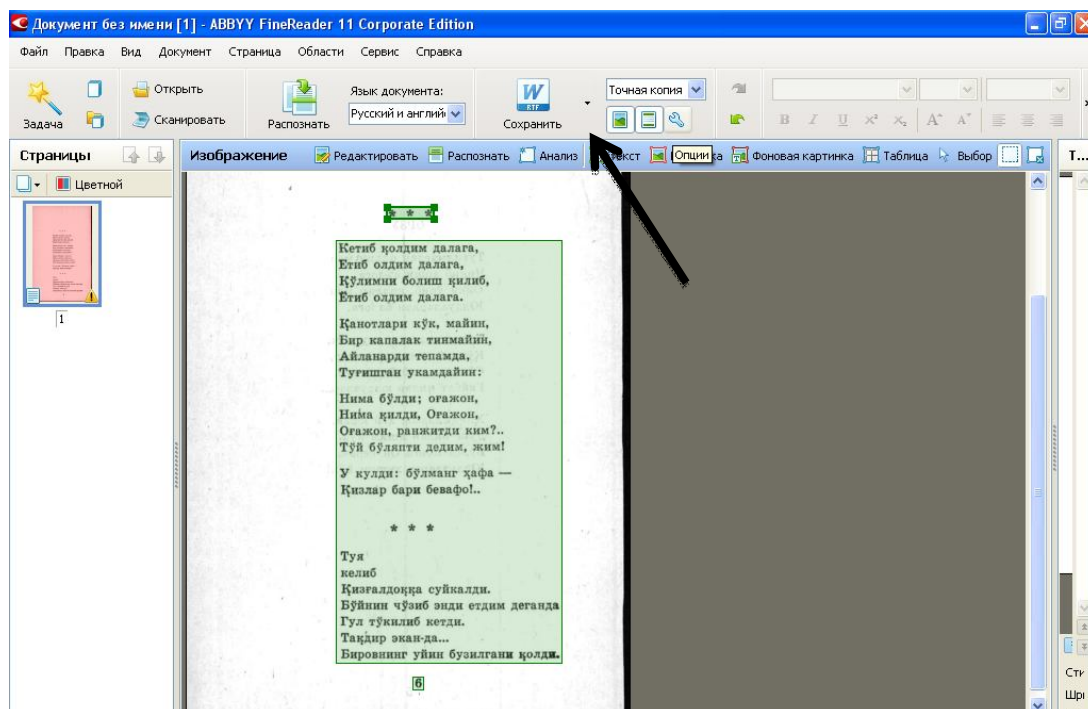
3.5-расм.

Кейинги киладиган ишимиз, биз бераётган маълумот қайси тилда чоп этилганини аниқлашимиз лозим ва дастур менюсидан “Язык документа” функциясидан тилни танлаймиз (3.6-расм).

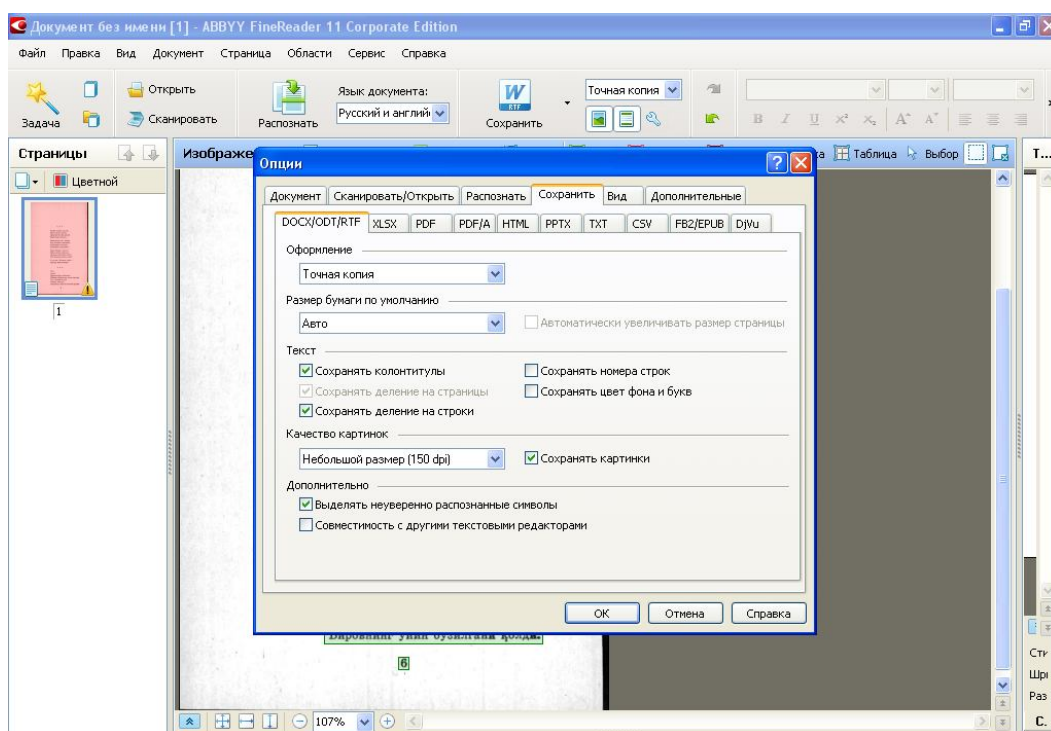
3.6-расм.

Шундан сўнг, дастурнинг созлаш бўлимига кириб, айрим конфигурацияларни келтириб ўтамиз. Дастурнинг созлаш менюсига кириш учун “Опции” тугмачасидан фойдаланамиз (3.7-расм).

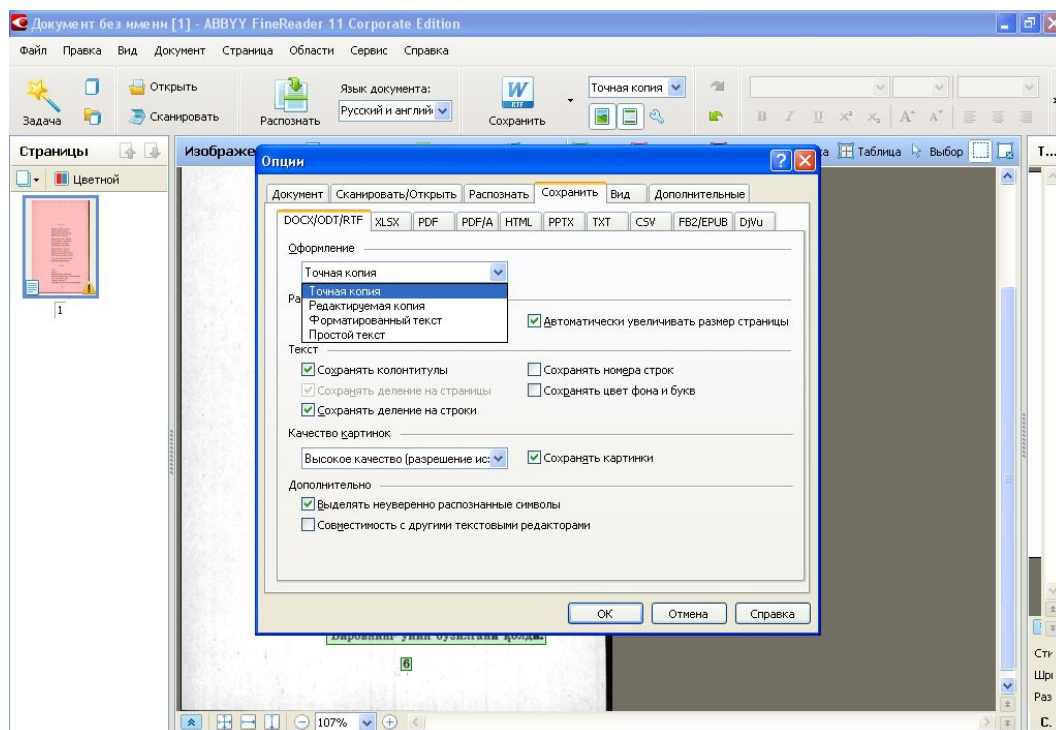
3.7-расм.

Натижада, “Опции” бўлимига керамиз ҳамда у ердан керакли конфигурацияларни ўзгартириш имкониятига эга бўламиз (3.8-расм):

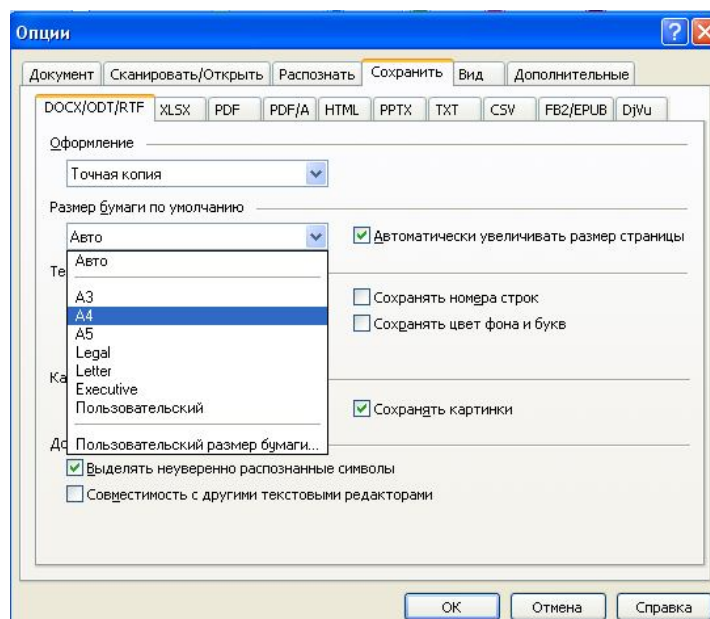
3.8-расм.

- Оформление – Точная копия (аниқ нусха) (3.9-расм).

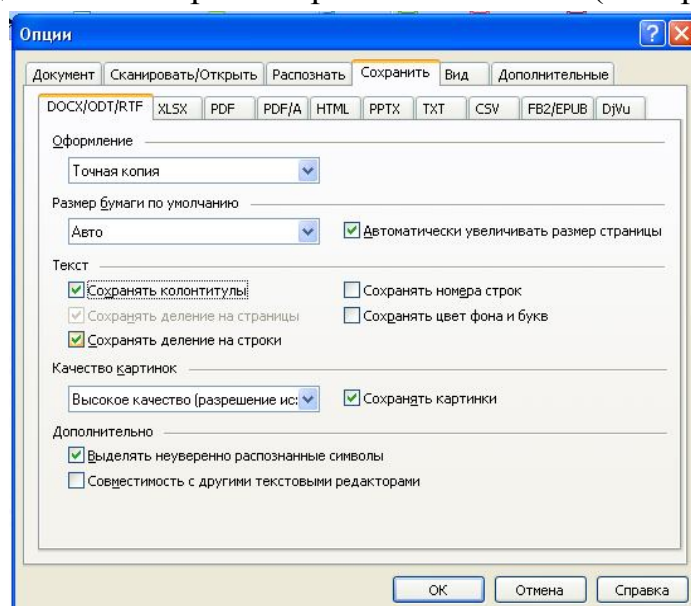
3.9-расм.

- Размер бумаги по умолчанию (қоғоз ўлчами) – А4 ва сатр ўлчами Автоматик катталаштиришни белгилаймиз (3.10-расм).

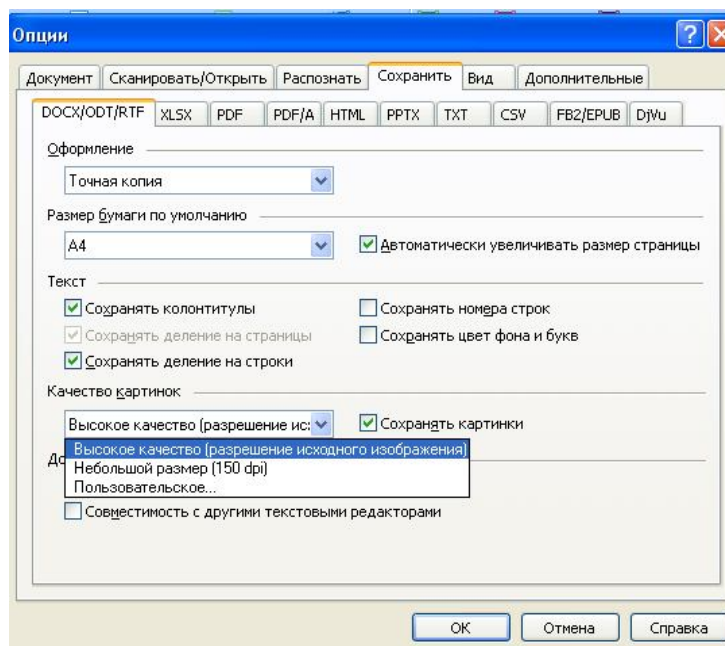
3.10-рasm.

- Текст (матн) – Сохранять колонтитулы
Сохранять деление на строки ларни белгилаймиз (3.11-рasm).

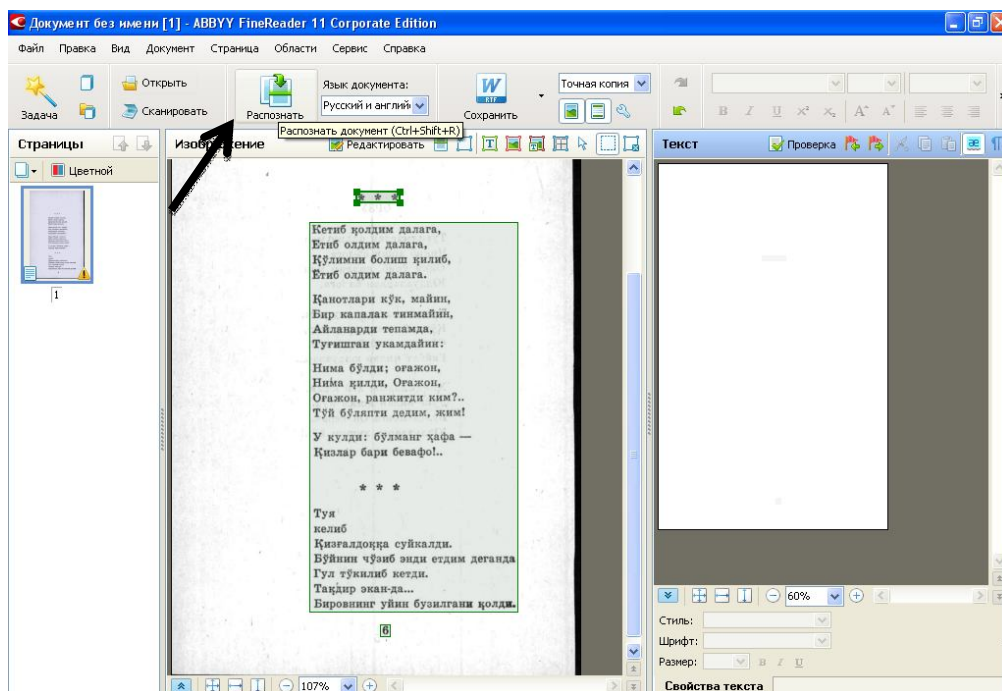
3.11-рasm.

Качество картинок (рasm сифати) – высокое качество ва Сохранять картинки (рasmни сақлаш) ни белгилаймиз. Ҳамда ОК тугмасини сичқонча ёрдамида чертамиз (3.12-рasm).

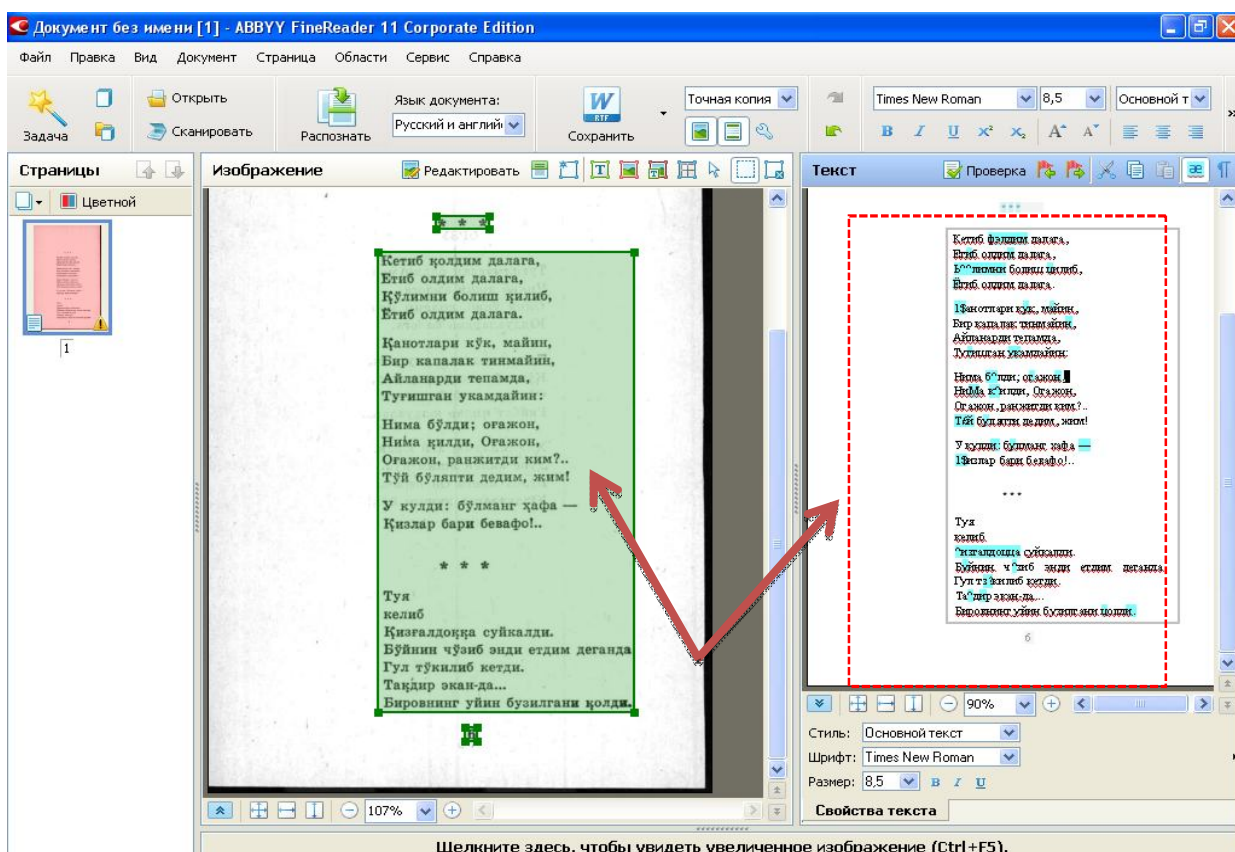
3.13-расм.

Ва ниҳоят, берилган маълумотни электрон матнга ўтказиш учун дастур менюсидан “Распознавать” тугмасини босамиз (3.14-расм).

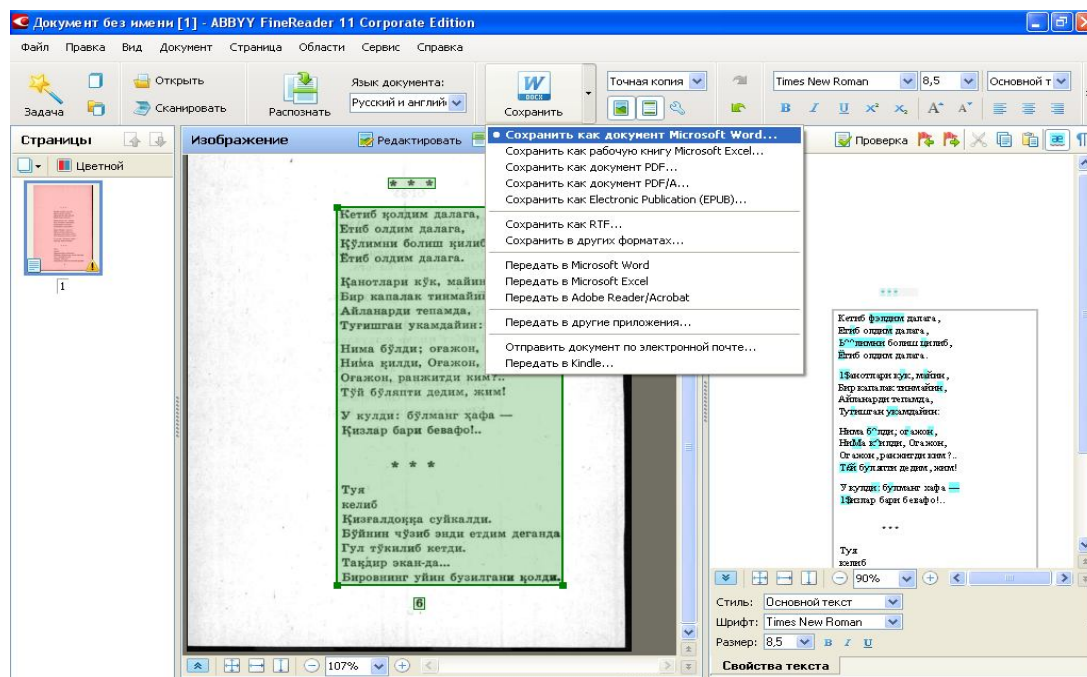
3.14-расм.

Дастур берилган расмдаги барча ёзувларни автоматик равишда ўқиб уни электрон матн ўтказишни бошлайди. Дастур ойнасининг ўнг томонида электрон матн яратилади (3.15-расм).

3.15-расм.

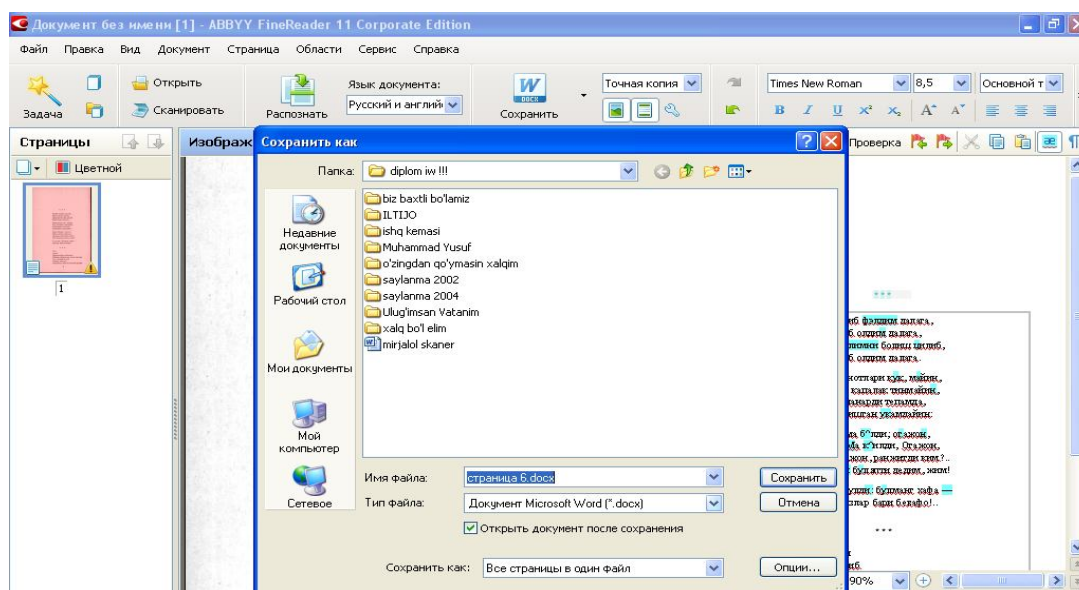
Демак, қоғоздаги ресурс электрон русурс форматига ўтгач, электрон матнни сақлаш учун дастур менюсидан “Сохранить как документ Word” ни танлаймиз ва сичқонча билан чертамыз (3.16-расм).

3.16-расм.

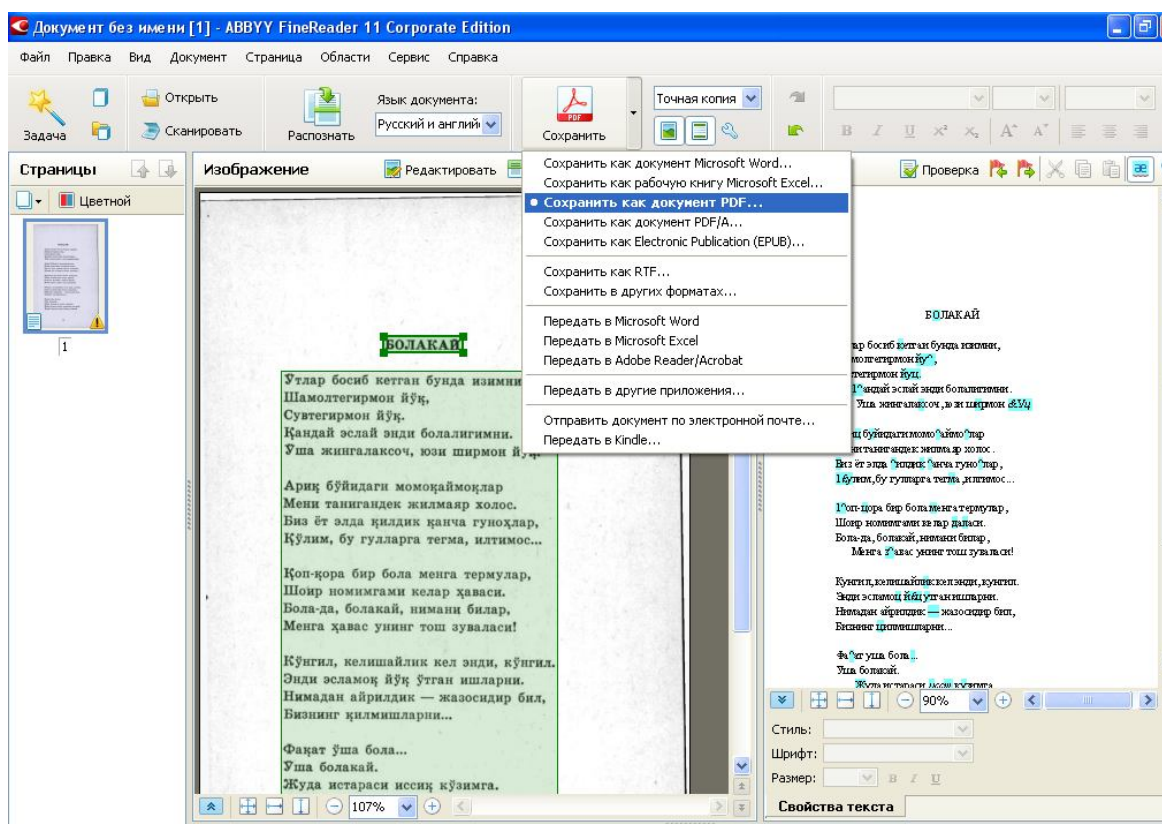
Натижада, электрон ресурсни компьютернинг қайси секторига сақлаш кераклигини сўровчи даража ҳосил бўлади ва у орқали биз Word форматига

ўтказилган тўлиқ мантимизни ихтиёрий жойга, ихтиёрий ном билан сақлашимиз мумкин (3.17-расм).

3.17-расм.

Агарда, сканер қилинган маълумотларни PDF форматида сақлашни истасак, келтирилган маълумотни дастур менюсидан “сохранить как документ PDF” танлаймиз ва сақлаймиз (3.18-расм).

3.18-расм.

Демак, техника воситалар ёрдамида яъни FineReader дастури орқали электрон ресурсларни яратиш ҳамда яратилган ресурсни турли форматларда сақлаш мана шу тарзда бажарилар экан.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори “Республика аҳолисини ахборот-кутубхона билан таъминлашни ташкил этиш тўғрисида”. Ма’рифат, 2006 й. 21 июнь № 49 (7866).
2. Ахборот-кутубхона фаолияти тўғрисида: Ўзбекистон Республикасининг Қонуни. 2011 йил 13 апр. //Халқ сўзи. – 2011. – 13 апр.
3. “2011-2015 йилларда ахборот коммуникацион технологиялари асосида ахборот-кутубхона ва аборот ресурслар билан хизмат кўрсатишни такомиллаштириш чора тадбирлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори. 2011 йил 23 февр. ПҚ -1487.
4. Каримов У. Ф., Раҳматуллаев М. А. Корпоратив кутубхона-ахброт тизимлари ва тармоқлари. (Монография).-Тошкент.: Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти. 2008.-168 б.
5. Каримов У. Ф., Раҳматуллаев М. А., Мухамадиев А. Ш., Атажанов Ж. Корпоратив ахборот-ресурс марказларининг автоматлаштирилган тизими (КАРМАТ). Услубий кўлланма. .-Тошкент.: Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти. 2008.-35 б.

6. Каримов У. Ф., Рахматуллаев М. А., Мухамадиев А. Ш., Атажанов Ж., Савочкин М. П. Korporativ-axborot-resurs markazlarining avtomatlashtirilgan tizimi. Услубий қўлланма. Тошкент Давлат юридик институти нашриёти. Тошкент.: 2009.- 79 б.
7. Каримов У. Ф., Рахматуллаев М. А., Мухамадиев А. Ш., Атажанов Ж., Савочкин М. П. Автоматизированная система корпоративных информационно ресурсных центров. Методические пособие. Ташкент.-2009, типография ТГЮИ. 83 с.
8. Каримов У. Ф., Рахматуллаев М. А. Электрон кутубхона: яратиш технологияси ва ресурсларидан фойдаланиш / У. Ф. Каримов, М. А. Рахматуллаев; масъул муҳаррир А. О. Умаров .- Тошкент.: Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти.- 2010.- 136 б.
9. Каримов У. Ф., Рахматуллаев М. А., Исломова Х. Э. Корпоратив электрон кутубхона: яратиш технологияси маълумотлар базасини шакллантириш / У. Ф. Каримов, М. А. Рахматуллаев, Х. Э. Исломова; масул муҳаррир А. О. Умаров .- Тошкент.: Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти.- 2010.- 78 б.
10. Галатенко А.В. Математические модели и программные средства защиты распределенных компьютерных систем : Дис. ... канд. физ.-мат. наук : 05.13.11 : Москва, 2004 87 с. РГБ ОД, 61:05-1/565 <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/54956.html>
11. http://en.wikipedia.org/wiki/SQL_injection
12. Рахматуллаев М.А. Научно-образовательная информация в сети электронных библиотек. «Вестник БАЕ» Научно-практический журнал. М.: Российская государственная библиотека. №2 , 2011. 25-26с.
13. Рахматуллаев М.А. Научно-образовательные ресурсы для информационно-библиотечных учреждений в онлайн-доступе Электрон кутубхона тармоқларида илмий-таълимий ахборотлар яратиш ва улардан фойдаланиш технологиялари Technologies of scientific and educational information development and use in the network of electronic libraries. Технологии создания и использования научно-образовательной информации в сети электронных библиотек: Тўплам /Масъул муҳаррир М.А. Рахматуллаев. – Т.: ООО «E-LINE PRESS», 2013. – 130 б. 7-25 с.
14. M. Rakmatullaev. Library reform as an important step for Information infrastructure of Uzbekistan. Science and education: exchange of ideas. Fulbright association in Uzbekistan, 2011. Tashkent. c/ 152 c. 117-122
15. Технологии создания и использования научно-образовательной информации в сети электронных библиотек: Тўплам /Масъул муҳаррир М.А. Рахматуллаев. – Т.: E-LINE, 2013. – 130 б.
16. Электрон нашрларга оид муаллифлик ҳуқуқлари: Маълумот-услубий материаллар тўплами./Масъул муҳаррир: М.А. Рахматуллаев, - Т.: Тошкент юридик институти нашриёти, 2013. - 250 б.
17. Rakhmatullaev M. Libraries in Uzbekistan: Past, Present and Future Libraries in the Early 21th Century. Volume 1, An International Perspective. ISBN 978-3-11-027056-3. Boston/Berlin. Printed in Germany. 2012 , 375-386 pp.
18. Рахматуллаев М.А. , Каримов У. Ф. , Мухамадиев А.. Автоматизированная система корпоративных информационно-ресурсных центров (KARMAT-M). Изд. Национальной Библиотеки Узбекистана. Ташкент. 2009. с. 75.
19. Рахматуллаев М.А. Трехуровневая система информационного обслуживания информационно-ресурсных центров //«Бетгеровские чтения – 2008»: сборник материалов круглого стола. – Т.: Изд-во Национальной библиотеки Узбекистана, 2008. – С. 148-155.

20. Рахматуллаев М.А. Модели корпоративной информационно-библиотечной сети. В сборнике «Новости науки Казахстана». Научно-технический сборник . Алма Ата. НЦ НТИ. вып. 3-4 .2012. с 9-17.
21. Рахматуллаев М.А. Информационные технологии в библиотеках. Методическое пособие по разработке проектов с использованием новых информационных технологий. Монография. Ташкент. 2003. изд. Национальная библиотека Узбекистана. с.272 (Переиздано в Бишкеке . 2004)
22. Рахматуллаев М.А. Модели корпоративной информационно-библиотечной сети. В сборнике «Новости науки Казахстана». Научно-технический сборник . Алма Ата. НЦ НТИ. вып. 3-4 .2012. с 9-17.
23. "E.1.7. Changes in MySQL 5.0.22 (24 May 2006)". MySQL AB. May 4, 2006. <http://dev.mysql.com/doc/refman/5.0/en/news-5-0-22.html>. Retrieved May 16, 2008. , "An SQL-injection security hole has been found in multi-byte encoding processing", retrieved March 20, 2008
24. "Using SQLBrute to brute force data from a blind SQL injection point". Justin Clarke. <http://www.justinclarke.com/archives/2006/03/sqlbrute.html>. Retrieved October 18, 2008.
25. Ofer M., Amichai Sh. Blind SQL Injection: Getting the syntax right // http://www.imperva.com/resources/adc/blind_sql_server_injection.html#getting_syntax_right. Retrieved May 16, 2008.
26. Олищук А.В. Разработка Web-приложений на PHP 5. Профессиональная работа. — М.: [«Вильямс»](#), 2006. — С. 352. — [ISBN 5-8459-0944-9](#)